

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

KATEDRA EKOLOGIE KRAJINY

**ENVIROMENTÁLNÍ ANALÝZA CESTOVNÍHO RUCHU
CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI PÁLAVA A NÁVRH
JEHO EKOLOGICKY ŠETRNÉHO ROZVOJE**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. Karel Houdek

Diplomant: Tomáš Karban

2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

pro: **Bc. Tomáš Karban**

obor: **DRES**

Název tématu: **Environmentální analýza cestovního ruchu Chráněné krajinné oblasti Pálava a návrh jeho ekologicky šetrného rozvoje.**

Název tématu v anglickém jazyce: **Environmental analysis of tourism in Pálava Protected Landscape Area and the proposal for its environmentally friendly development**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod – Cestovní ruch a chráněné krajinné oblasti.
2. „Ekologicky“ šetrný rozvoj cestovního ruchu v rámci velkoplošných chráněných území, jako dlouhodobý cíl péče o ně.
3. Charakteristika zájmového území prostřednictvím analýzy vnějších a vnitřních vztahů či průzkumů a rozborů zájmového území.
4. Rozešře dostupných lokálních, regionálních a neregionálních dokumentů, které mají vztah k zájmovému území
5. Návrh metodiky vlastního šetření pro doplnění absentujících dat.
6. Analýza shromážděných poznatků z hlediska jejich vlivu, významu a priorit.
7. Vyhodnocení získaných poznatků a návrh opatření pro environmentálně šetrnější management cestovního ruchu v zájmovém území
8. Závěr

Rozsah grafických prací:

Mapová a fotografická dokumentace ve vypovídajícím rozsahu.

Rozsah průvodní zprávy: cca 50 stran textu

Seznam odborné literatury:

- Plán péče CHKO Pálava
- Územní plány dotčených obcí a k místu se vztahujících územních plánů vyšších územních celků (ÚP VUC)
- Bakalářské, diplomové a doktorandské práce z databází - knihoven ČZU Praha, Přírodovědecké fakulty UK Praha a MU Brno
- Závěry výzkumných správ a úkolů vědy a výzkumu
- Databáze - www.cenia.cz
- Databáze Správy CHKO Pálava

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Karel Houdek

Konzultant diplomové práce:

Jiří Matuška, vedoucí Správy CHKO Pálava

Datum zadání diplomové práce:

Srpen 2010

Termín odevzdání diplomové práce:

Do 30. 04. 2011

V. J. Jan Vyzval
Vedoucí katedry

[Handwritten signature]
Děkan

V Praze dne

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně, pod vedením Mgr. Karla Houdka. Další informace mně poskytl vedoucí Správy CHKO Pálava RNDr. Jiří Matuška. Uvedl jsem všechny literární prameny a publikace, ze kterých jsem čerpal.

V Brně 20. 4. 2011

podpis autora

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu diplomové práce Mgr. Karlu Houdkovi za cenné připomínky a rady, které mně poskytoval při konzultacích během jejího zpracování. Dále děkuji vedoucímu Správy CHKO Pálava RNDr. Jiřímu Matuškovi za jeho vstřícnost, věnovaný čas a poskytnuté podklady a informace.

V Brně 20. 4. 2011

ABSTRAKT

Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku vlivu cestovního ruchu v Chráněné krajinné oblasti Pálava.

Cílem diplomové práce je zmapovat cestovní ruch v CHKO Pálava, analyzovat podmínky k jeho rozvoji, popsat škodlivé i příznivé důsledky turismu pro tuto CHKO, zhodnotit zatížení oblasti cestovním ruchem a navrhnout podmínky pro jeho šetrný rozvoj.

Součástí práce je literární rešerše, ve které je ve zkrácené formě popsána problematika cestovního ruchu, jeho formy a druhy. Je zde stručně charakterizován historický vývoj cestovního ruchu ve světovém i národním měřítku a popsána rajonizace cestovního ruchu a vlivy cestovního ruchu na přírodní prostředí.

Práce obsahuje rovněž charakteristiku zájmového území.

V rámci přípravy byla prostudována odborná literatura, regionální dokumenty a materiály vztahující se k turistickému ruchu a jeho udržitelnému rozvoji v této oblasti. Tyto poznatky byly využity při zpracování analýzy.

Při zpracování této diplomové práce autor vycházel z dostupné literatury, otevřených zdrojů a podkladů, které byly poskytnuty Správou CHKO Pálava a Turistickým informačním centrem v Mikulově. Veškeré zdroje jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Klíčová slova:

Cestovní ruch

CHKO Pálava

Turistické informační centrum Mikulov

Rajonizace cestovního ruchu

ABSTRACT

The diploma thesis is focused to the travel industry influence in the protected area of Palava.

The aim of thesis is to explain travel industry impact in Palava Nature Reserve to analyze conditions of it's growth describe negative positive results of tourism and finally to evaluate Palava Nature Reserve for demand of sustainable development.

The thesis consists of review in shortened form including various forms of the travel industry. It is briefly characterized by history evolution of travel industry at the both inter-national level with their categorization and the impact on a nature.

Under conditions of sustainable development references were studied and other prints related to travel industry in this reserve be analyzed.

The author of the thesis used references of public sources were provided by representatives of Palava Nature Reserve and Tourism Infomation Center in Mikulov. All references are on the list.

Key words:

Travel industry

Palava Nature Reserve

Tourism Infomation Center in Mikulov

Travel industry categories

OBSAH

1.	ÚVOD	14
2.	CÍLE PRÁCE	16
3.	METODIKA	16
3. 1	Metodika charakteristiky zájmového území	17
3. 1. 1	Metodika zjišťování demografických ukazatelů	17
3. 1. 2	Metodika zjišťování občanské a technické vybavenosti	17
3. 1. 3	Metodika kategorizace a sumarizace ubytovacích kapacit	18
3. 1. 4	Metodika sumarizace restauračních zařízení	18
3. 2	Metodika analýzy návštěvnosti CHKO Pálava	18
3. 2. 1	Metodika zjišťování intenzity dopravy	19
3. 2. 2	Metodika zjišťování vývoje návštěvnosti v zařízeních Regionálního muzea Mikulov	19
3. 2. 3	Metodika zjišťování vývoje návštěvnosti v zařízeních ve správě města Mikulov	19
3. 2. 4	Metodika zjišťování údajů od CÚ Břeclav a Policie ČR	20
3. 3	Metodika analýzy vlivu turismu na CHKO Pálava	20
4.	LITERÁRNÍ REŠERŠE	20
4. 1	Cestovní ruch – definice	20
4. 2. 1	Stručný historický vývoj cestovního ruchu	22
4. 2. 2	Formování typů destinací cestovního ruchu	26
4. 2. 3	Historický vývoj cestovního ruchu v České republice	27
4. 2. 4	Základní předpoklady vývoje cestovního ruchu	29
4. 3	Rajonizace cestovního ruchu	29
4. 3. 1	Rajonizace cestovního ruchu ČSR 1981	29

4. 3. 2	Rajonizace cestovního ruchu ČR 1999	30
4. 3. 3	Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR.....	32
4. 3. 4	Návrh rajonizace cestovního ruchu v ZCHÚ	36
4. 4	Vlivy cestovního ruchu na přírodní prostředí	37
4. 4. 1	Turistické znečištění.....	37
4. 4. 2	Emise.....	37
4. 4. 3	Eroze	38
4. 4. 4	Zavlečení nepůvodních druhů.....	39
4. 4. 5	Poškození přírodních hodnot a biodiverzity	39
5.	CHARAKTERISTIKA ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ.....	40
5. 1	Vymezení zájmového území	40
5. 2	Historický vývoj zájmového území	42
5. 3	Přírodní podmínky	47
5. 3. 1	Geomorfologické a geologické podmínky	47
5. 3. 2	Klimatické podmínky.....	52
5. 3. 3	Hydrologické podmínky	54
5. 3. 4	Pedologické podmínky.....	57
5. 3. 5	Vegetace a flóra.....	60
5. 3. 5. 1	Biogeografické členění.....	61
5. 3. 5. 2	Fytogeografické členění.....	63
5. 3. 5. 3	Potenciální přirozená vegetace a polopřirozená náhradní vegetace - typičtí zástupci flóry	64
5. 3. 6	Fauna	70
5. 3. 6. 1	Zoogeografické začlenění	70
5. 3. 6. 2	Významní zástupci fauny.....	70
5. 3. 7	Ochrana přírody a krajiny v CHKO Pálava	77

5. 3. 7. 1	Zonace CHKO Pálava	77
5. 3. 7. 2	Zonace v rámci biosférické rezervace Dolní Morava	77
5. 3. 7. 3	ZCHÚ na území CHKO Pálava	78
5. 3. 7. 4	Soustava Natura 2000 v CHKO Pálava	81
5. 3. 7. 5	Památné stromy na území CHKO Pálava	82
5. 3. 8	Zemědělství	82
5. 3. 9	Průmysl	84
5. 4	Demografické podmínky	84
5. 4. 1	Obce na území CHKO Pálava	84
5. 4. 2	Obyvatelstvo	84
5. 4. 3	Kulturní bohatství	88
5. 5	Občanská a technická vybavenost	97
5. 5. 1	Dopravní síť	97
5. 5. 1. 1	Silniční síť	97
5. 5. 1. 2	Železniční síť	98
5. 5. 2	Inženýrské sítě	98
5. 5. 3	Školství	99
5. 5. 4	Sociální služby	101
5. 5. 5	Bankovní služby	101
5. 6	Cestovní ruch	101
5. 6. 1	Turistický profil oblasti	101
5. 6. 2	Vybavení pro cestovní ruch	103
5. 6. 3	Možnosti pohybu	105
5. 6. 3. 1	Silniční a železniční doprava	105
5. 6. 3. 2	Cykloturistika	105
5. 6. 3. 3	Pěší turistika	106

5. 6. 4	Možnosti zábavy, kulturního života a společenských zážitků	107
5. 6. 4. 1	Nabídka sportovních zařízení.....	107
5. 6. 4. 2	Nabídka kulturních spolků a společenských akcí	107
5. 6. 5	Ubytovací kapacity	109
5. 6. 6	Restaurační kapacity	114
5. 6. 7	SWOT analýza	116
6.	ANALÝZA NÁVŠTĚVNOSTI CHKO PÁLAVA	119
6. 1	Intenzita dopravy.....	120
6. 2	Vývoj návštěvnosti v zařízeních ve správě Regionálního muzea Mikulov	122
6. 2. 1	Návštěvnost Zámku Mikulov	122
6. 2. 2	Návštěvnost expozice v Dolních Věstonicích.....	123
6. 3	Vývoj návštěvnosti v zařízeních města Mikulov	124
6. 3. 1	Vývoj návštěvnosti Turistického informačního centra Mikulov ...	125
6. 3. 2	Vývoj návštěvnosti Dietrichsteinské hrobky v Mikulově.....	126
6. 3. 3	Vývoj návštěvnosti jeskyně Na Turoldu.....	127
6. 4	Údaje Celního úřadu Břeclav a Policie ČR.....	128
6. 4. 1	Intenzita průjezdu autobusů a počet osob na hraničním přechodu Mikulov - Drasenhofen	129
6. 4. 2	Počet ubytovaných cizinců v obcích CHKO Pálava.....	131
6. 5	Údaje Správy CHKO Pálava.....	132
6. 5. 1	Sčítání návštěvníků NPR Děvín - Kotel - Soutěska v roce 2006..	133
7.	ANALÝZA VLIVU TURISMU NA CHKO PÁLAVA	134
7. 1	Novomlýnské nádrže.....	136
7. 2	Introdukce a invaze nepůvodních druhů organismů	137
7. 3	Poškození vegetačního krytu vlivem návštěvnosti	139
7. 4	Eroze	140

7. 5	Záměrné poškozování - vandalismus	142
8.	VÝSLEDKY	142
8. 1	Výsledky analýzy návštěvnosti CHKO Pálava	142
8. 1. 1	Intenzita dopravy	142
8. 1. 2	Návštěvnost Zámku Mikulov	143
8. 1. 3	Návštěvnost expozice v Dolních Věstonicích	143
8. 1. 4	Návštěvnost Turistického informačního centra v Mikulově	144
8. 1. 5	Návštěvnost Dietrichsteinské hrobky v Mikulově	144
8. 1. 6	Návštěvnost jeskyně Na Turoldu	144
8. 1. 7	Intenzita přepravy na hraničním přechodu Mikulov - Drasenhofen	144
8. 1. 8	Počet zahraničních turistů, nocujících v obcích CHKO Pálava	145
8. 2	Návrhy opatření k podpoře šetrného rozvoje turistiky v CHKO Pálava	145
8. 2. 1	Návrh opatření MŽP ČR	145
8. 2. 2	Návrh opatření Správě CHKO Pálava	147
8. 2. 2. 1	Introdukce a invaze nepůvodních druhů živočichů a rostlin	147
8. 2. 2. 2	Poškozování vegetačního krytu vlivem návštěvnosti	148
8. 2. 2. 3	Eroze	148
8. 2. 2. 4	Záměrné poškozování - vandalismus	148
8. 2. 3	Návrh opatření České centrále cestovního ruchu	149
8. 2. 4	Návrh opatření Českému statistickému úřadu	150
8. 2. 5	Návrh opatření pro Krajský úřad Jihomoravského kraje	150
8. 2. 6	Návrh opatření pro obce CHKO Pálava	150
9.	DISKUSE	151
10.	ZÁVĚR	155
11.	PŘEHLED ZDROJŮ	156

Přehled použitých zkratk:

CÚ: Celní úřad	ÚSES: Územní systém ekologické stability
ČD: České dráhy	ZCHÚ: Zvláště chráněná území
ČSOP: Český svaz ochránců přírody	
ČSÚ: Český statistický úřad	
CHKO: Chráněná krajinná oblast	
IUCN: International Union for Conservation of Nature	
JMK: Jihomoravský kraj	
KČT: Klub českých turistů	
LVA: Lednicko – valtický areál	
MK ČR: Ministerstvo kultury České republiky	
MMR ČR: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky	
MZCHÚ: Maloplošná zvláště chráněná území	
MŽP ČR: Ministerstvo životního prostředí České republiky	
NPP: Národní přírodní památka	
NPR: Národní přírodní rezervace	
PČR CP: Policie České republiky – cizinecká policie	
PP: Přírodní památka	
PR: Přírodní rezervace	
RMM: Regionální muzeum Mikulov	
ROH: Revoluční odborové hnutí	
ŘSD: Ředitelství silnic a dálnic	
SWOT: Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats	
TIC: Turistické informační centrum	
UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	

1. ÚVOD

Chráněná krajinná oblast (CHKO) Pálava je jedním z nejkrásnějších území České republiky. Bělostná bradla, tvořená ernstbrunnskými vápenci, které se po miliony let ukládaly na dně moře Tethys, již z dálky viditelně vystupují nad okolní, rovinatou krajinou. V tomto klimaticky nejteplejším území ČR se daří vínu a dalším teplomilným druhům rostlin a živočichů, které se jinde na území naší země vyskytují jen sporadicky. Podle jedné verze vznikl název Pálava z výrazu moravských nářečí, který znamená „místo, kde žhne slunce“ nebo „sluneční úpal“. Druhá verze se kloní k možnosti, že jméno Pálava je odvozeno od názvu obce Pavlov. Tisíce návštěvníků sem každoročně míří za přírodními krásami, historickými a kulturními památkami, za folklórem, za turistikou a v neposlední řadě za vínem.

CHKO Pálava byla na území Pavlovských vrchů a milovického lesa založena v roce 1976 na rozloze 83 km², čímž se stala 3. nejmenší CHKO v ČR (po CHKO Blaník a CHKO Poodří). Přes svoji malou rozlohu se, zejména druhovou rozmanitostí, řadí k nejvýznamnějším v ČR. Z hlediska ochrany přírody by bylo vhodné její rozšíření o část Lednicko – valtického areálu (LVA) a o lužní pralesy na soutoku Dyje a Moravy. Tato urbanisticky a přírodně cenná území se nachází v těsném sousedství CHKO a zasloužila by si rovněž ochranu na úrovni zvláště chráněného území. Bohužel, přes snahu Správy CHKO Pálava, jsou reakce ze strany vedení obcí a podnikatelských subjektů zatím odmítavé.

Území Pálavy je člověkem osídleno od pravěku, kdy se pod Pavlovskými vrchy nacházely tábory lovců mamutů. Po nich zde sídlili Keltové a Římané. Ti zde založili tradici pěstování vinné révy. V 8. století n. l. oblast osídlily slovanské kmeny a v okolí vznikly jedny z prvních slovanských hradišť na našem území. Ve středověku byla oblast kolonizována německým obyvatelstvem, které zde tvořilo většinu až do konce 2. světové války, kdy bylo, na základě benešových dekretů, odsunuto zpět do Německa a oblast byla dosídlena občany ČR a repatriovanými krajany ze zahraničí.

Přes dlouhou a bohatou historii se zde zachovaly unikátní přírodní biotopy a Pálava je názornou ukázkou krajiny, kde vztah člověka a přírody je ve vzájemné harmonii. Vysoká estetická a přírodní hodnota zdejší krajiny byla potvrzena v roce 1986

zařazením Pálavy do sítě mezinárodních biosférických rezervací pod patronací organizace UNESCO a také do evropského systému ochrany přírody Natura 2000.

Cestovní ruch je dynamicky se rozvíjícím odvětvím ekonomiky ČR a stává se tak jednou z nejdůležitějších složek národních i regionálních ekonomik. Rozvoj cestovního ruchu vnáší do území mnoho pozitivních efektů. Zvyšováním intenzity návštěvnosti je stimulována podnikatelská činnost a i další odvětví hospodářství, která vedou ke vzniku nových pracovních míst. To má vliv na vyšší odvody peněžních prostředků do místních rozpočtů, které vytváří prostor pro investice části těchto prostředků zpět do regionu např. zvyšováním kvality dopravní infrastruktury a také jejich využití jako provozní prostředky, které jsou využívány k údržbě CHKO. Kromě toho, že cestovní ruch svými dopady ovlivňuje ekonomické výsledky mnoha odvětví, které prodávají služby a zboží turistům, zasahuje také do kulturního a společenského života regionu a má velký význam pro jeho rozvoj. Je však nutné rozvíjet cestovní ruch, zejména ve zvláště chráněných území (ZCHÚ), s rozmyslem, neboť vliv nadměrné turistiky na cenné přírodní ekosystémy je zřejmý a proto je nutné vytvoření mantinelů, které zabezpečí optimální rovnováhu mezi rozvojem cestovního ruchu a zachováním přírodního bohatství CHKO Pálava.

2. CÍLE PRÁCE

Cílem diplomové práce je uvést do problematiky cestovního ruchu v ZCHÚ. Podrobně charakterizovat zájmovou oblast, kterou je CHKO Pálava. Tuto charakteristiku zaměřit na geologické, geomorfologické, klimatické, hydrologické, pedologické a biologické poměry. Dále se zaměřit na způsoby ochrany přírody v dané oblasti, zemědělství, průmysl, demografické podmínky, občanskou a technickou vybavenost a vybavenost oblastí z hlediska cestovního ruchu.

Dalším cílem je zmapování návštěvnosti CHKO Pálava. Dle vybrané metodiky vybrat subjekty u kterých je porovnávána návštěvnost za dané období a vyhodnotit trend návštěvnosti.

Cílem je také zmapovat negativní vlivy, kterými cestovní ruch nejsilněji působí na území CHKO Pálava a navrhnout opatření, která by dopad těchto vlivů tlumila.

3. METODIKA

V rámci sběru dat a informací byly na podzim 2010 a na jaře 2011 navštíveny obecní úřady obcí spadajících do území CHKO Pálava. V průběhu zpracování diplomové práce byly veškeré poznatky a informace, které se týkají ekosystému krajiny konzultovány s pracovníky Správy CHKO Pálava a aktualizovány dle jejich nejnovějších poznatků. Data týkající se ubytovacích a restauračních zařízení a kapacit a rovněž data týkající se nabídky vybavenosti pro cestovní ruch byla zjišťována na obecních úřadech dotčených obcí a také na veletrhu cestovního ruchu Regiontour, který se konal v lednu 2011 na výstavišti v Brně. Analýza návštěvnosti CHKO Pálava byla zpracována dle údajů, které byly poskytnuty na základě žádosti o informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím a dále na základě údajů dostupných na webových stránkách dotazovaných organizací. Informace byly poskytnuty rovněž Správou CHKO Pálava.

3. 1 Metodika charakteristiky zájmového území

3. 1. 1 Metodika zjišťování demografických ukazatelů

Údaje o počtu obyvatel a velikosti katastrálních území obcí byly zjišťovány na webových stránkách Českého statistického úřadu (ČSÚ) a na webových stránkách dotčených obcí. Zjištěné údaje byly zpracovány do přehledné tabulky a grafu v aplikacích Word a Excel.

Dále byly zjištěny údaje o vývoji počtu obyvatel v jednotlivých obcích opět z webových stránek dotčených obcí a dále z publikace Obce v číslech a údajů ČSÚ. Tato data byla opět zpracována ve formě tabulky a přehledného grafu.

Struktura obyvatel obcí CHKO Pálava podle věkových kategorií 0 – 14, 15 – 59 a 60+ byla zjištěna na webových stránkách ČSÚ a tyto informace byly rovněž zpracovány do přehledné tabulky a grafu.

3. 1. 2 Metodika zjišťování občanské a technické vybavenosti

Dopravní síť, která prochází územím CHKO Pálava byla zjištěna na webových stránkách Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD) a na webových stránkách Českých drah (ČD).

Informace o napojení dotčených obcí na inženýrské sítě byly zjišťovány na obecních úřadech těchto obcí. Pro poskytnuté poznatky byla zpracována tabulka.

V rámci charakteristiky území byly dotázáni zaměstnanci obcí na zastoupení typů škol a počtů žáků a studentů a výsledná data byla opět tabulkově zpracována.

Informace o zařízeních sociálních služeb byly poskytnuty obecními úřady dotčených obcí.

Informace o pokrytí oblasti bankovními službami pochází z osobní znalosti oblasti.

Informace týkající se turistického ruchu byly poskytnuty Turistickým informačním centrem (TIC) v Mikulově a informace o turistických trasách byly zjišťovány pomocí webových aplikací na stránkách Klubu českých turistů (KČT).

Možnosti zábavy, kulturního života a společenských zážitků byly zjišťovány na obecních úřadech dotčených obcí a z materiálů, které byly získány na veletrhu cestovního ruchu Regiontour 2011.

3. 1. 3 Metodika kategorizace a sumarizace ubytovacích kapacit

Ubytovací kapacity, počty a typy ubytovacích zařízení a jejich lůžkové možnosti byly zjišťovány na obecních úřadech dotčených obcí a z materiálů získaných na veletrhu cestovního ruchu Regiontour 2011. Tato data byla porovnána s vývojem počtu ubytovacích zařízení v sousední turistické oblasti LAV a s vývojem počtu ubytovacích zařízení v rámci celého jihomoravského turistického regionu. Tyto výstupy byly zpracovány do přehledné tabulky a grafů v aplikacích Word a Excel. Data, vztahující se k počtům ubytovacích zařízení v CHKO Pálava v minulých letech, byla zjištěna z uvedených pramenů.

3. 1. 4 Metodika sumarizace restauračních zařízení

Počty restauračních zařízení a jejich kapacity byly rovněž zjišťovány na obecních úřadech dotčených obcí a porovnávány s materiály získanými na veletrhu Regiontour. Data byla zpracována do přehledné tabulky a grafu (Word, Excel).

3. 2 Metodika analýzy návštěvnosti CHKO Pálava

Pro analýzu návštěvnosti byla vybrána zařízení města Mikulov a Regionálního muzea Mikulov (RMM), ve kterých se vybírá vstupné a je tedy vedena evidence o návštěvnosti a dále informace o intenzitě dopravy, které eviduje ŘSD, informace o průjezdech motorových vozidel přes hraniční přechod Mikulov – Drasenhofen evidované Celním úřadem (CÚ) v Břeclavi. Tato data jsou však, vzhledem ke vstupu ČR do Evropské unie, vedena pouze do roku 2003. Zdrojem informací o ubytovaných cizincích je Policie České republiky – Cizinecká policie (PČR CP), která shromažďuje tzv. přihlašovací karty a 5 let je archivuje. Informace od těchto organizací byly vyžádány na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Zdrojem byla také samotná Správa CHKO Pálava, která poskytla data

ze sčítání návštěvníků Národní přírodní rezervace Děvín – Kotel – Soutěska, které proběhlo v roce 2006.

3. 2. 1 Metodika zjišťování intenzity dopravy

Data vztahující se k intenzitě dopravy jsou k dispozici na webových stránkách ŘSD, odkud byly použity výsledky měření, která proběhla v roce 2000 a 2005. Informace z měření probíhajících v letech 1990 a 1995 byly poskytnuty na základě žádosti o informace dle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Data z měření intenzity dopravy za rok 2010 ještě nejsou vyhodnocena. K dispozici budou až ve 2. pol. roku 2011. Získaná data byla zpracována do tabulky a pro kategorie autobusy a osoby byly zpracovány grafy v aplikaci Word a Excel.

3. 2. 2 Metodika zjišťování vývoje návštěvnosti v zařízeních Regionálního muzea Mikulov

Pro účely analýzy návštěvnosti byla vybrána zařízení, ve kterých je zpoplatněn vstup a je tedy vedena evidence o počtu návštěvníků za jednotlivé roky. Mikulovský zámek byl sledován ze 2 hledisek - běžní návštěvníci expozic, které se zde nachází a dále krátkodobé pronájmy pro soukromé akce, což jsou zejména kongresy. Výsledné hodnoty byly zpracovány do tabulky a pro obě hlediska byl vytvořen graf (Word, Excel). Dalším zařízením je archeologická expozice v Dolních Věstonicích, kde je vstup rovněž zpoplatněn. Data o návštěvnosti této expozice jsou zajímavá především tím, že je umístěna mimo město Mikulov, kde se nachází většina zařízení, ve kterých je možné sledovat návštěvnost. Data z této expozice byla rovněž zpracována do tabulky a grafu v aplikacích Word a Excel.

3. 2. 3 Metodika zjišťování vývoje návštěvnosti v zařízeních ve správě města Mikulov

Jedním ze zařízení města Mikulov je TIC, které vede evidenci o počtu osob, které ho navštíví a data z této evidence jsou zajímavá tím, že se jedná o průřez všech kategorií návštěvníků CHKO Pálava. Počty návštěvníků byly zpracovány v tabulce a grafu. Dalšími zařízeními, ve kterých je zpoplatněný vstup, je Dietrichsteinská hrobka

v Mikulově a jeskyně Na Turoldu. Data o návštěvnosti těchto zařízení a atraktivit byla poskytnuta TIC a byla rovněž zpracována do grafů a tabulek (Word, Excel).

3. 2. 4 Metodika zjišťování údajů od CÚ Břeclav a Policie ČR

Data od těchto orgánů státní správy byla vyžádána na základě žádosti o informace dle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Získané informace od CÚ byly kategorizovány do skupin autobusy a osoby a pro tyto skupiny byly vytvořeny přehledné tabulky a grafy. Rovněž pro data získaná od PČR CP byla vytvořena tabulka a graf v aplikacích Word a Excel.

3. 3 Metodika analýzy vlivu turismu na CHKO Pálava

Při zjišťování vlivů turistického ruchu dopadajících na přírodu CHKO Pálava bylo vycházeno z vlivů, které uvádí Pásková (2008).

Tyto vlivy byly sledovány na území CHKO Pálava v průběhu roku 2010 a 2011 a zjištěné poznatky konzultovány s vedoucím Správy CHKO Pálava, RNDr. Jiřím Matuškou.

4. LITERÁRNÍ REŠERŠE

4. 1 Cestovní ruch – definice

Malá (2002) definuje cestovní ruch jako činnost osoby, která cestuje na přechodnou dobu do místa mimo její běžné životní prostředí a to na dobu kratší než 1 rok, pokud se jedná o mezinárodní cestovní ruch, nebo na dobu kratší než 6 měsíců, pokud se jedná o domácí cestovní ruch.

Hlavní účel její cesty musí být jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě, v definici to znamená, že výdělečná činnost není v navštíveném místě založena na trvalém či přechodném pracovním poměru.

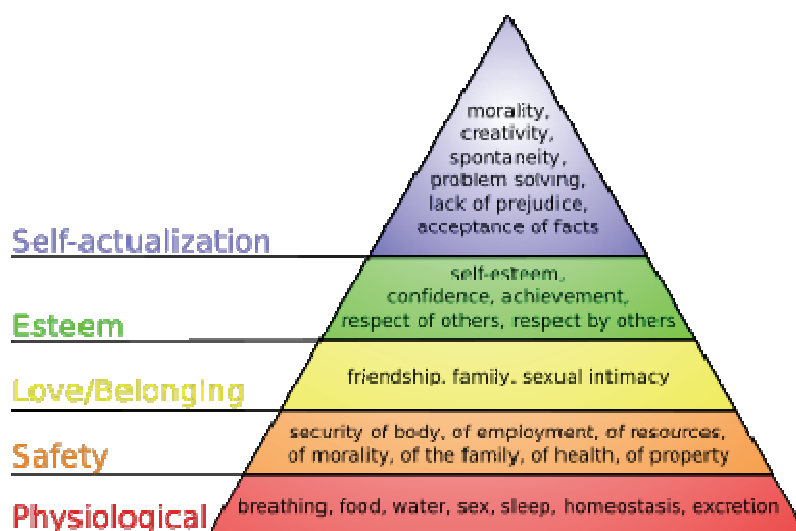
Rovněž Foret et Turčínková (2005) uvádí, že pro definování cestovního ruchu jsou podstatné tři skutečnosti – změna místa, dočasnost pobytu a jiný, než pracovní, nevýdělečný, charakter pobytu v navštíveném místě.

Každá osoba cestující do jiného místa, kde nemá trvalé bydliště se označuje jako návštěvník. Pokud přenocuje, stává se turistou. Bez přenocování se jedná o jednodenního návštěvníka, který je považován za výletníka – pokud se v novém místě zdrží méně než 24 hodin. Jestliže jeho pobyt překročí 24 hodin a nejméně jednou zde přenocuje, stává se krátkodobě pobývajícím turistou. Pokud v nové destinaci stráví větší počet dní a více než třikrát zde přenocuje, jedná se o turistu na dovolené.

Tato vymezení a klasifikace vycházejí z Mezinárodní konference o statistice cestovního ruchu, kterou uspořádala Světová organizace cestovního ruchu v kanadské Ottawě v roce 1991 (Foret et Turčínková 2005).

Role cestovního ruchu vychází z potřeb člověka, které jsou uspořádány v tzv. Maslowově pyramidě potřeb (obr. 1), která je hierarchickým uspořádáním potřeb člověka v dráze rozvoje osobnosti. Estetické prožitky a poznání coby základní projevy cestovního ruchu patří v této pyramidě z hlediska rozvoje osobnosti člověka k vrcholům jeho potřeb (Galvasová et al. 2008).

Obr. 1: Maslowova pyramida potřeb

Zdroj: <http://www.optimalista.ic.cz>

Vůdčím motivem tohoto pohybu a pobytu se stává záměrná změna prostředí. Tato změna umožňuje člověku uspokojit některé z jeho potřeb. Zejména se jedná

o potřeby klidu, poznání, odpočinku, seberealizace, potřeby kulturních a estetických zážitků, pro jejichž uspokojení neposkytuje místo jejich trvalého bydliště dostatek možností a příležitostí

Účast na cestovním ruchu se tak stává výrazem určitého chování člověka, ve kterém se odráží jeho potřeby, zájmy a cíle včetně podmínek pro jejich realizaci. V poválečném období se účast na cestovním ruchu stala jedním z měřítek životní úrovně, charakteristickou téměř pro všechny vrstvy obyvatelstva ve vyspělých státech (Malá 2002).

4. 2. 1 Stručný historický vývoj cestovního ruchu

Cestovní ruch a cestování mají velmi dlouhou historii a jsou spjaty s počátky naší civilizace. První výpravy byly vedeny po vodě, souši, později také vzduchem a konečně i vesmírným prostorem. Důvody, které lidstvo vedly k cestování, byly vojenskopolitické, obchodní, náboženské, poznávací, sportovní, ale i čistě prestižní (Foret et Turčínková 2005). Z historie je patrné, že cestování nebylo vždy příjemnou záležitostí, jak je tomu v současnosti, ale často bylo velmi nepohodlné a nebezpečné.

K nejznámějším osobnostem počátků cestování nepochybně patří mýtický Odysseus, benátský kupec Marko Polo, jenž objevil pro Evropu orient a své zážitky popsal v cestopisu Milión a janovský mořeplavec Kryštof Kolumbus, který stál na začátku velkých objevitelských výprav středověku.

Vystoupil (2006) rozděluje jednotlivé historické etapy takto:

Pravěk

V tomto období lidské historie bylo prvotním motivem cestování pouze uspokojení fyziologických potřeb a snaha přežít. Lidé se stěhovali za potravou a příznivějšími životními podmínkami geografickými a klimatickými.

Starověk

Zdokonalování lidských dovedností vedlo k výrobě rozmanitých výrobků, jež se stávaly součástí směnného, v tomto případě barterového obchodu. Potřeba směny zboží za zboží vedla k budování infrastruktury, tzv. obchodních cest. Tyto obchodní cesty vedly po souši i po vodě. Určenými destinacemi v té době byly Blízký východ, Asie a Afrika, jak o tom svědčí řada archeologických nálezů.

Egypt

V Egyptě bylo cestování spojeno zejména s výběrem daní od občanů. Z tohoto důvodu se zdokonalila dopravní infrastruktura, cesty, dopravní prostředky, ale i doprovodná infrastruktura v podobě vystavěných ubytovacích a pohostinských zařízení při významných cestách.

Řecko

Řecko přispělo k vývoji cestování zejména vznikem peněžní měny, která nahradila směnu zboží za zboží, dále pak řeckým jazykem, který se rozšířil v oblasti Středozemního moře a umožnil tak cestujícím vzájemnou komunikaci. Většina řeckých měst ležela u moře a proto vzrostl podíl lodní dopravy. Z této doby, kolem roku 480 – 425 př. n. l., pochází první doložené popisy cest z oblasti středomoří.

Herodotos (480 – 421 př. n. l.), řecký geograf a historik, se stal prvním účastníkem cestovního ruchu ve starověkém Řecku. Cestování využíval k poznávání zvyků a tradic, což dnes označujeme za vzdělávací cestovní ruch. Z jeho cestopisů je patrné, že cestoval k chrámům bohů, např. Delphi, ale měl i cíle léčebné, Epidauros s Aesculapovým chrámem.

Řím

Římané se pro své dobytelské ambice stali staviteli kontinentální cestovní sítě, což dokládá dochované Iteneratium, informátor o suchozemských a vodních trasách z dob panování císaře Diokleciána (280 – 305).

Přelidněnost v Římě měla za následek změnu bydlení zejména v létě, kdy se Římané stěhovali do odlehlejších, pro odpočinek příjemnějších míst.

Známa je též záliba Římanů v termálních pramenech. Stali se podnětem rozvoje tzv. lázeňského cestovního ruchu, např. St. Moritz ve Švýcarsku nebo Šoproň v Maďarsku.

Středověk

Zánik Římské říše znamenal i úpadek cest. Cestování se stalo nebezpečnou a obtížnou činností. Nepohodlí a nebezpečí, které cestování znamenalo, byli ochotni přijmout zejména poutníci. Docházelo ke kolektivnímu cestování do náboženských center např. do Říma, Santiaga de Compostela a Jeruzaléma.

Ve 13. století nastal počátek tzv. objevitelských, kolonizačních cest do zámoří, jejichž hlavní motivací byly ekonomické zájmy. Tuto éru odstartoval Marko Polo (1254 – 1324), benátský kupec, jenž objevil cestu z Evropy do Asie. Tato cesta přinesla kromě ekonomického zisku i spoustu poznatků a informací.

Na konci 15. století podnikl janovský mořeplavec Kryštof Kolumbus (1451 – 1506) zdánlivě neúspěšnou výpravu do Indie západním směrem, při které objevil nový kontinent, který byl později pojmenován po jiném významném italském mořeplavci Amerigo Vespuccim (1454 – 1512), jenž podnikl řadu cest k jihoamerickým břehům. Mořeplavec, který skutečně doplul do Indie v roce 1498 obeplutím jižní Afriky byl Vasco da Gama (1469 – 1524).

Novověk

Mezi 14. a 17. stoletím se objevuje nový motiv cestování a to získávání zkušeností a vzdělání v zahraničí. Cílem cest byla věhlasná univerzitní města, např. Oxford a Cambridge v Anglii, Padova v Itálii a Sorbona ve Francii.

Osvícenství se stává přelomem ve vývoji cestovního ruchu svým přístupem k přírodě, který vyvolával v mnohých touhu po zážitcích z přírody. J. J. Rousseau vyzývá k návratu k přírodě ve svém díle „Neuvelle Héloïse“ (1756).

Významný vliv na cestování měla průmyslová revoluce. Z pohledu cestovního ruchu může být 19. století označené jako přechod od cestování k cestovnímu ruchu.

Ve století páry se doprava rozvíjela velmi dynamicky a to zejména doprava železniční, která poskytovala přijatelný komfort a tím přispěla k tomu, že cestovní ruch se stal masovým jevem.

Lednický (2004) zmiňuje, že cestovní ruch nevzniká jako touha cestovat, ani není nějakým migračním pudem lidí, ale vzniká na základě materiálních podmínek života společnosti a jejich vývoje.

Na konci 19. století a především na začátku 20. století se do dějin cestovního ruchu nerasmazatelně zapsal Thomas Cook (1809 – 1892), angličan, který začal organizovat tzv. hromadné poznávací zájezdy do různých koutů Evropy i světa. V roce 1841 založil 1. cestovní kancelář a v témže roce uspořádal svůj první organizovaný hromadný zájezd z Leicesteru do Leighboroughu. Při té příležitosti si uvědomil, že k tomu, aby přiměl lidi cestovat, je zapotřebí jim nabídnout nějaké atrakce. Z této

myšlenky vycházel, když v roce 1855 uspořádal první zahraniční hromadný zájezd do Paříže na světovou výstavu se zastávkami v Bruselu, Heidelbergu, Baden – Badenu a Štrasburku.

Dalším významným vizionářem, který přispěl k rozvoji cestovního ruchu byl němec Karl Baedeker (1801 – 1859), který v roce 1827 vydal prvního knižního turistického průvodce „Cesta po Rýnu“. Tento průvodce obsahoval informace o pamětihodnostech, přírodě, hospodářských poměrech, přehled o nabídce ubytování a dopravě. Smyslem vydání průvodce bylo ulehčení cestování i středním vrstvám obyvatelstva (Hesková 1999).

Freyer (1990) hovoří o etapizaci cestovního ruchu a vymezuje tyto etapy podle aspektů ukazujících sociálně difuzní charakter cestovního ruchu, tj. od úzké společenské skupiny k masám (viz tab. 1).

Tab. 1: Etapy vývoje cestovního ruchu

Etapa	Období	Dopravní prostředek	Motivace	Účastníci
Prefáze	do r. 1850	pěšky, kůň, drožka, loď	poutní cesty, křížácké výpravy, obchod, objevitelské cesty, vzdělání	elita, šlechta, obchodníci
Počáteční fáze	1850 - 1914	železnice, parní loď	zotavení, rekreace	nová střední vrstva
Rozvojová fáze	1914 - 1945	železnice, automobil, autobus, letadlo	léčení, rekreace, komerční účely	pracující s vyšší životní úrovní
Vrcholová fáze	po roce 1945	automobil, letadlo (charter)	regenerace, rekreace, komerční účely	všechny vrstvy (ve vyspělých zemích)

Zdroj: Freyer (1990)

4. 2. 2 Formování typů destinací cestovního ruchu

Štěpánek et al. (2001) uvádějí následující typologii formování destinací cestovního ruchu:

Přímořské oblasti

Pobytové návštěvy přímořských letovisek jsou nejstarším a nejvyhledávanějším segmentem cestovního ruchu. V této oblasti se koncentruje podstatná část světové lůžkové kapacity a v řadě zemí pokrývají přímořské oblasti rozhodující část kapacit cestovního ruchu. To se týká především ostrovních států, ale i států pevninských. V Evropě lze uvést např. Chorvatsko, Itálii, Řecko. Návštěvy přímořských letovisek lze považovat za nejstarší masovou formu moderního cestovního ruchu.

Horské oblasti

Tyto oblasti byly cestovním ruchem zasaženy později. V Evropě se vysokohorský cestovní ruch týká zejména oblasti Alp. Do 30. let 20. století vznikala tzv. střediska první generace, která byla zakládána v nižších polohách (např. Chamonix, Davos, Sv. Mořic). Tato centra byla budována v dosahu železnice. Sloužila spíše pro turistické a lázeňské účely. Po 2. světové válce dochází k rozvoji zimních sportů a enormní zájem o tyto sporty si vyžádal vznik nových zimních středisek - 2. generace. Tato střediska vznikala ve větších nadmořských výškách buď okolo již existujících jader obcí (např. Val d'Isère) nebo na zelené louce (např. Courchevel). V Evropě je tento typ středisek typický pro francouzskou část Alp. Po roce 1970 vznikají střediska integrovaná do vysokých nadmořských výšek, budovaná dle přesně stanovených urbanistických modelů s jednotnou formou, stanovenými zónami a dokonalou vybaveností (např. Les Arcs).

Venkovské oblasti

Zhoršování životního prostředí spojené s rychlým růstem měst přivádí již začátkem 20. století vyšší a střední vrstvy obyvatelstva k pronajímání tzv. letních bytů na venkově. Tato forma dlouhodobých sezónních pobytů na venkově položila základy rozvoje venkovského cestovního ruchu. Růst životní úrovně v 60. letech 20. století způsobil v řadě zemí masový rozvoj vlastnictví venkovských chalup a chat. (Galvasová et al. 2008).

4. 2. 3 Historický vývoj cestovního ruchu v České Republice

Vystoupil (2006) dělí historický vývoj cestovního ruchu v české republice do 3 etap. Na etapu mezi světovými válkami, etapu po 2. světové válce do roku 1989 a etapu po roce 1989. Z tohoto členění je patrné, že do vývoje cestovního ruchu v České republice významně zasáhla jak hospodářská, tak zejména i politická situace u nás, která přinesla jistá specifika, např. trend chataření, chalupaření a trampování.

Etapa mezi světovými válkami

Na území České republiky, stejně jako ve světě se rozvíjel organizovaný cestovní ruch. Byly zakládány podniky cestovního ruchu, nejvýznamnější byl Čedok (Československá dopravní kancelář) v roce 1920. Tato cestovní kancelář zaujala prioritní místo v oblasti cestovního ruchu nejen v tehdejší Československu, ale zařadila se mezi nejvýznamnější cestovní kanceláře na celém světě. Činnost Čedoku ve zprostředkování služeb zahrnovala: síť cestovních kanceláří u nás i v zahraničí, zajišťování dopravních služeb, poskytování ubytování a stravování atd. (Němčanský 1999).

Hlavním trendem cestovního ruchu té doby se stal tramping (skautské a trempske hnutí), který byl formou víceméně individuálního cestovního ruchu, která byla zaměřená na pobyt v přírodě. Z hlediska forem cestovního ruchu se jedná o venkovský cestovní ruch. Dalším typem venkovské turistiky rozšířenou po 1. světové válce na území Československa byla vodní turistika. V roce 1924 bylo v Československu registrováno 253 vodáků. Další typy venkovského cestovního ruchu té doby byly např. horolezectví, vysokohorská turistika a jeskyňářství. (Vystoupil 2006).

Etapa po 2. světové válce do roku 1989

Uzavření západní hranice Československa po 2. světové válce vedlo k posílení domácího cestovního ruchu.

Od 50. let začíná období chataření a chalupaření, obyvatelé měst masově opouštějí na víkend své byty a odjíždějí se rekreovat na venkov. Na počátku 70. let vlastnilo nebo mělo v pronájmu, dle statistik, chatu či chalupu více než 10 % domácností, kolem roku 1989 to bylo již téměř 20 % domácností. Poměr byl 4:3 ve prospěch chat (Slepička 1989). Chataření a chalupaření se však liší ve svých dopadech na životní prostředí. Zatímco chalupaření se snaží spíše o splynutí s přírodou, trend chataření,

jehož důsledkem byla živelná výstavba nových objektů (chat) vedlo ke vzniku tzv. chatových kolonií v mnohdy nevhodných lokalitách, které ovlivňují životní prostředí negativně např. prostřednictvím černých skládek, nedostatečné likvidace odpadních vod, hlukem atd.

Dalším typickým jevem této doby byly hromadné zájezdy organizované tehdejším ROH (Revoluční odborové hnutí). S nadsázkou bychom mohli dnes tyto rekreace považovat za formu incentivního cestovního ruchu. Ve své době znamenal tento typ cestovního ruchu rozsáhlou výstavbu velkých rekreačních komplexů postavených v atraktivních přírodních lokalitách (např. Labská bouda v Krkonoších).

Protože administrativní a politické zásahy státu (výjezdní doložka, devizový příslib) znesnadňovaly vycestování do zahraničí, občané tehdejšího Československa cestovali do tzv. spřátelených zemí, kterými byly např. Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko, Polsko atd. Z hlediska platební bilance cestovního ruchu Česká republika realizovala pouze pasivní cestovní ruch.

Etapa po roce 1989

S pádem socialistického režimu v roce 1989 nastaly velké změny, které výrazně ovlivnily vývoj cestovního ruchu u nás. Nejzásadnější změnou bylo otevření západní hranice a zrušení vízové povinnosti. Čeští turisté začali cestovat do zahraničí, ne však v takovém množství, jako zahraniční turisté přijížděli do České republiky. Tento trend přetrvává dodnes, což se dlouhodobě projevuje v kladném saldu platební bilance – aktivní cestovní ruch.

Po roce 1989 dochází rovněž k privatizaci a liberalizaci trhu, což vede k zakládání soukromých společností působících v oblasti cestovního ruchu. Dochází k obrovskému zvýšení počtu ubytovacích zařízení a cestovních kanceláří. Současně s tímto kvantitativním nárůstem však neroste rovnoměrně i kvalita poskytovaných služeb. Náročnější požadavky zákazníka a rostoucí zahraniční konkurence postupně vyvolávají redukci počtu poskytovatelů služeb cestovního ruchu. Stávající poskytovatelé jsou nuceni ke zvyšování kvality svých služeb na úroveň zahraničního standardu (Vystoupil 2006).

4. 2. 4 Základní předpoklady vývoje cestovního ruchu

Cestovní ruch, jako komplex ekonomických a sociálních jevů, pro nějž je charakteristický přesun v prostoru a času z důvodů uspokojování potřeb se rozvíjel na základě těchto předpokladů:

- svoboda pohybu – právo svobodně měnit místo pobytu a volně a nezávisle se pohybovat
- existence volného času – čas, se kterým lze svobodně disponovat
- dostatečná míra uspokojení základních životních potřeb – nezbytná pro uspokojování jiných, méně důležitých potřeb
- existence potenciálu cestovního ruchu – atraktivní potenciál krajiny pro cestovní ruch, výskyt přírodních nebo antropogenních atraktivit
- stupeň technického rozvoje – umožňující výstavbu potřebných zařízení pro cestovní ruch, rozvoj dopravy (Vystoupil 2006).

4. 3 Rajonizace cestovního ruchu

4. 3. 1 Rajonizace cestovního ruchu ČSR 1981

Rajonizace cestovního ruchu vznikla v souvislosti s vládním usnesením č. 520/1958. Hlavním úkolem rajonizace bylo vymezení oblastí cestovního ruchu a jejich center z hlediska jejich významu a dalšího předpokládaného rozvoje. Stala se významným krokem v rámci rozvoje území a rozvoje cestovního ruchu (Vaško 2002).

Mariot (1983) rozlišuje základní hierarchickou strukturu na regiony cestovního ruchu a střediska cestovního ruchu. Střediska jsou základní teritoriální jednotky cestovního ruchu a region představuje nejvyšší prostorovou hierarchickou úroveň uspořádání vazeb v cestovním ruchu.

Vaško (2002) uvádí rozdělení oblastí cestovního ruchu do 4 kategorií, které vycházejí z rajonizace cestovního ruchu v roce 1981:

- do 1. kategorie zařazuje oblasti s nejkvalitnějšími přírodními podmínkami, s celostátním i mezinárodním významem a se širokou časovou využitelností. Do této

kategorie zařazuje: Západočeské lázně, Krkonoše, Šumavu, Jeseníky, Valašsko a Beskydy.

- do 2. kategorie zařazuje oblasti s vysokou kvalitou přírodních podmínek, se širokým souborem funkcí celostátního a mezinárodního významu, se smíšenou využitelností. Do této kategorie zařazuje: Máchův kraj, Doksy, Jizerské hory, Turnovsko, Český ráj, Jihočeské rybníky, Střední Vltavu, Křivoklátsko, Dolní Vltavu, Posázaví, Českomoravskou vrchovinu, Orlické hory a Moravský kras.
- do 3. kategorie zahrnuje oblasti cestovního ruchu s kvalitními přírodními podmínkami, které mají nižší zastoupení rekreačně vhodných ploch s možností celostátního významu a se smíšenou časovou využitelností. Do této kategorie patří: České Švýcarsko, Labské pískovce, České středohoří, Lužické hory, Podkrkonoší, Broumovsko, Jesenicko, Žluticko, Stříbrsko, Chodsko, Pošumaví, Horní Vltava, Kaplicko, Brdy, Tábořsko, Železné hory, Povodí Orlice, Dražanská vysočina, Podhorácko, Podyjí, Chřiby a Slovácko.
- do 4. kategorie se zahrnují oblasti cestovního ruchu s územně omezeným rozsahem rekreačně vhodných ploch, s významným dopadem faktorů vylučujících rekreační využitelnost vhodných ploch, s úzkým rozsahem funkcí, rozsahem většinou oblastního významu. Do této kategorie řadíme: Krušnohoří, Frýdlandsko, Mělnicko, Staroboleslavsko, Přešticko, Blatensko, Dolní Berounku a *Pavlovské vrchy*.

4. 3. 2 Rajonizace cestovního ruchu ČR 1999

Galvasová et al. (2008) uvádí pro přehlednost 3 klíčové jednotky prostorové organizace cestovního ruchu, které byly stanoveny Českou centrálou cestovního ruchu (Czechtourism) v roce 1999:

Turistický region (viz obr. 2) je územním celkem, jehož nabídka cestovního ruchu vyvolá svou atraktivitou návštěvnost. Území je v oblasti cestovního ruchu řízeno profesní organizací a z tohoto území jsou shromažďovány statistické informace. Je základní jednotkou národní propagace a marketingu cestovního ruchu republiky. Může se členit na turistické oblasti. Na území turistického regionu by se měl uskutečňovat minimálně 1 milion přenocování za rok v hromadných ubytovacích zařízeních.

Turistická oblast (viz obr. 3) je územní celek, který je specifický pro svůj potenciál převážně stejných přírodních nebo kulturně – historických podmínek. Území je v oblasti cestovního ruchu řízeno profesní organizací a shromažďují se z něj statistické informace. Na území je k dispozici minimálně 3 tis. lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních.

Turistická lokalita je nejnižší jednotkou prostorové organizace cestovního ruchu v daném území. Je to oblast cestovního ruchu na malém území (sídlo), charakterem zdaleka neodpovídá významu turistické oblasti. Řízení je podřízeno turistickému regionu nebo oblasti, na jejichž území se nachází.

Celkem bylo na území České republiky vymezeno 15 turistických regionů. Hlavní význam těchto regionů spočívá v ucelené prezentaci země, která nabízí kolekci turistických produktů, které reprezentují jednotlivé turistické regiony. Slouží hlavně k prezentaci České republiky v zahraničí, ale také k podpoře domácího cestovního ruchu. Turistické regiony se většinou neshodují s územněsprávním členěním státu. Mnohdy jsou začleněny v programech rozvoje cestovního ruchu krajů a regionů. Vnitřně se mohou dělit na turistické oblasti, kterých je v České republice 43, sloužící převážně domácímu cestovnímu ruchu. V rámci turistických oblastí jsou začleněny turistické lokality (Galvasová et al. 2008).

Obr. 2: Mapa turistických regionů ČR (1:4 000 000)

Zdroj: <http://www.czechtourism.cz>

Obr. 3: Mapa turistických oblastí ČR (1:4 000 000)

Zdroj: <http://www.czechtourism.cz>

4. 3. 3 Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR

V roce 2007 zpracoval Vystoupil et al. *Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR* (viz obr. 4). Cílem tohoto návrhu je snaha o celkové posouzení otázky rekreace a cestovního ruchu v České republice. Jde o hodnocení návštěvnosti, infrastruktury, kulturně historického potenciálu, přírodního potenciálu, ekonomického významu a funkční a časové využitelnosti cestovního ruchu. Tento návrh klade důraz na územní specifikaci a do jisté míry navazuje na předešlé druhy rajonizace cestovního ruchu. Toto zpracování vychází zejména z Hodnocení potenciálu cestovního ruchu obcí ČR. Toto hodnocení bylo určitým pokusem o systémové členění turistického potenciálu České republiky, které pro Ministerstvo místního rozvoje ČR (MMR ČR) zpracoval Ústav územního rozvoje v Brně v roce 2001 a které bylo aktualizováno v roce 2002 (Bína 2001).

Na rozdíl od předchozích prací je nová rajonizace založena na kombinaci geografického a územně - plánovacího přístupu. Je založena především na funkčně -

prostorové struktury využití území a klasifikaci jeho vhodnosti pro pobytový cestovní ruch a rekreaci. Tento přístup rajonizace rozděluje území ve 2 rovinách:

- diferencuje území do relativně homogenních geografických celků
- pohlíží na území prostřednictvím bodových prvků – středisek cestovního ruchu

Tento návrh je rozdělen do 2 částí – části analytické a části syntetické (viz tab. 2).

Podstatou návrhové části bylo nabytí nových poznatků o socioekonomických a přírodních předpokladech a možnostech rozvoje cestovního ruchu v území. Tato data byla v části syntetické seříděna do jednotlivých projektových výstupů. Všechny ukazatele potenciálu cestovního ruchu byly hodnoceny dle předem daných kritérií.

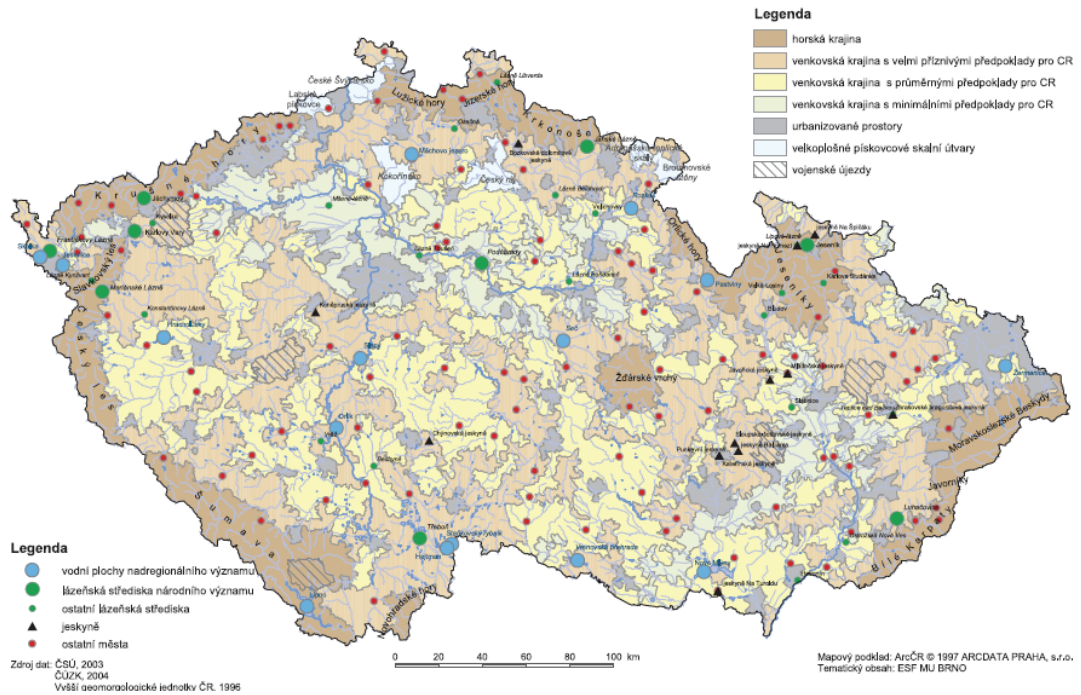
Prvním krokem byla analýza území České republiky. Jednalo se o analýzu území ČR z hlediska lokalizačních a realizačních předpokladů rozvoje cestovního ruchu.

Z hlediska lokalizačních faktorů byly hodnoceny přírodní a kulturně-historické předpoklady, v rámci realizačních faktorů byla hodnocena turistická infrastruktura. Vybavenost území se posuzovala i podle lokalizace turistických informačních center.

Další část studie je zaměřená zejména na vlastní návrh nové rajonizace cestovního ruchu. Geografické pojetí zdůrazňuje funkčně - prostorové využití krajiny. V tomto pojetí je vymezeno šest základních typů rekreační krajiny: horská krajina, 3 typy venkovské krajiny v závislosti na příznivosti předpokladů pro cestovní ruch, urbanizované prostory, velkoplošné pískovcové skalní útvary.

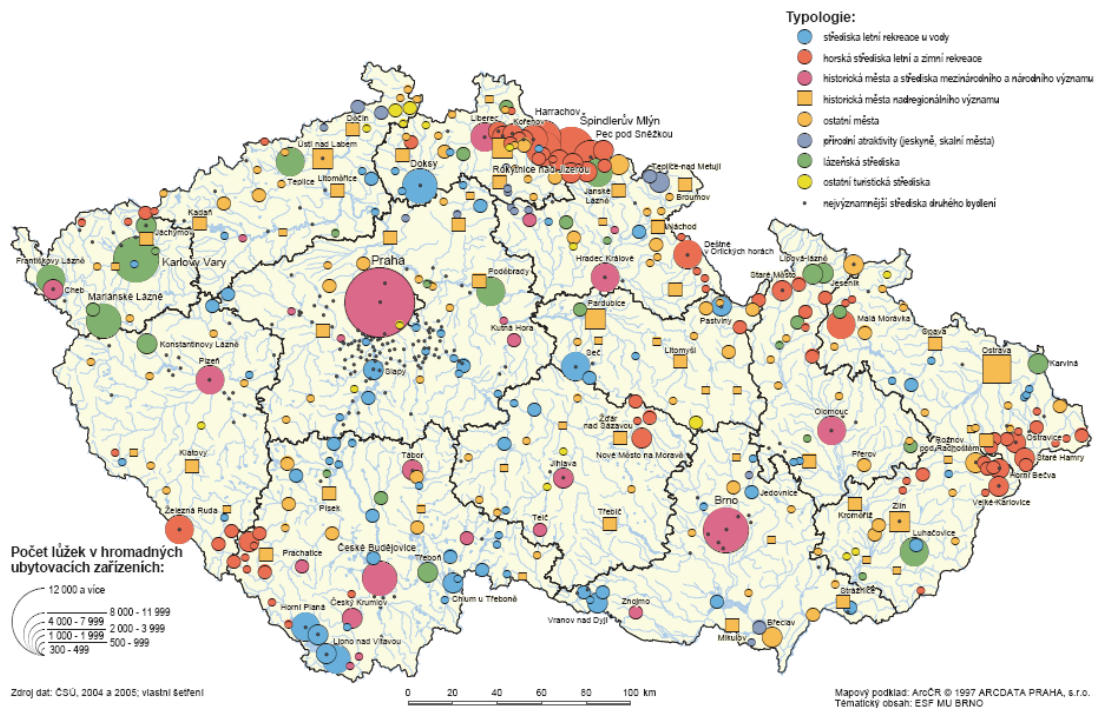
Toto uspořádání doplňuje územní analýza forem cestovního ruchu – městský cestovní ruch, venkovský cestovní ruch, vinařská turistika, veletržní a kongresový cestovní ruch, lázeňství, zimní sporty a letní rekreace a turistika u vody. Na základě této analýzy byly vymezeny významné koncentrační rekreační zóny a byla provedena funkční typologie středisek cestovního ruchu (viz obr. 5). Pro snadnější použití rajonizace na úrovni administrativních celků, je v dokumentu obsaženo její hodnocení v podobě profilů jednotlivých krajů ČR. Výsledky a výstupy rajonizace mohou napomáhat podnikatelům při uvažování o alokaci jejich kapitálu a veřejné správě a samosprávě mohou pomáhat v získávání a přerozdělování finančních dotací z tuzemských i zahraničních zdrojů (Vystoupil et al. 2007).

Obr. 4: Návrh nové rajonizace ČR

Zdroj: <http://www.is.muni.cz>

Obr. 5: Funkční typologie středisek cestovního ruchu

Zdroj: <http://www.is.muni.cz>

Tab. 2: Věcná a obsahová struktura Nové rajonizace ČR

Část analytická	
1.	Organizace a řízení cestovního ruchu ve vybraných evropských zemích
2.	Regionalizace cestovního ruchu ve vybraných evropských zemích
3.	Hodnocení přírodního potenciálu cestovního ruchu území ČR
4.	Hodnocení kulturně - historického potenciálu cestovního ruchu
5.	Hodnocení základní (ubytovací) a doprovodné (sportovně-rekreační) turistické infrastruktury
6.	Hodnocení vybrané turistické dopravní infrastruktury
7.	Druhé bydlení ve struktuře využití volného času
8.	Lázeňství a cestovní ruch
9.	Venkovský cestovní ruch
10.	Cestovní ruch ve zvláště chráněných územích
11.	Hodnocení turisticko - rekreačního využití území (hodnocení turisticko - rekreačního zatížení území a turisticko-rekreační funkce obcí) v územní podrobnosti obcí
Část syntetická	
12.	Vymezení významných koncentračních turistických a rekreačních zón území ČR (nobytový cestovní ruch, příměstská rekreace a druhé bydlení)
13.	Turistické regiony a oblasti ČR (současný stav a další perspektivy)
14.	Návrh kategorizace měst podle významu pro cestovní ruch
15.	Stanovení funkční a časové využitelnosti regionů a oblastí cestovního ruchu
16.	Hodnocení únosné kapacity regionů a oblastí cestovního ruchu
17.	Návrh stanovení turistického významu obcí, oblastí a regionů
18.	Návrh propagace oblastí a regionů cestovního ruchu (TIC)
19.	Hodnocení podnikatelského prostředí ve vztahu k cestovnímu ruchu
20.	Tvorba tématických analytických a komplexních kartografických a mapových příloh návrhu rajonizace cestovního ruchu.
21.	Návrh databáze (katalogu) unikátních místních atraktivit cestovního ruchu včetně pilotních příkladů jejich využití v místních podmínkách

Zdroj: Vystoupil et al. (2007)

4. 3. 4 Návrh rajonizace cestovního ruchu v ZCHÚ

V usnesení vlády ČR č. 415/98 je obsažen Návrh rajonizace cestovního ruchu ve zvláště chráněných územích. Tento návrh je výsledkem snah o aktualizaci Rajonizace cestovního ruchu, která by byla v souladu s ochranou přírodního prostředí a trvale udržitelným využíváním krajiny.

Uživatелеm této nově zpracovaná rajonizace mají být zejména ústřední orgány, které se zabývají cestovním ruchem. Jedná se především o MMR ČR, Ministerstvo životního prostředí (MŽP ČR) a Ministerstvo kultury (MK ČR). Dále se jedná o orgány ochrany životního prostředí, orgány krajů a orgány státní správy a samosprávy. Cílem rajonizace je nalezení mechanismů pro územní koordinaci a rozložení ekonomických aktivit při respektování zásad trvale udržitelného rozvoje. Rajonizace cestovního ruchu v ZCHÚ má přispět zejména:

- ke globálnímu pohledu na možnosti a předpoklady rozvoje cestovního ruchu v ZCHÚ a k obohacení portfolia informací o velkoplošných ZCHÚ.
- vypracování integrovaných strategií územního rozvoje pro chráněná území
- ke koordinaci zájmů cestovního ruchu a dalších ekonomických disciplín se zájmy ochrany životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje
- k odbornému pohledu na formování mikroregionů z hlediska cestovního ruchu
- k většímu propojení požadavků na rozvoj cestovního ruchu s územním plánováním
- k argumentaci pro centrální orgány při formulování požadavků na příspěvky ze strukturálních fondů
- k orientaci pro územní plánování v obcích ležících v ZCHÚ, ve kterých nebyla pořízena územně plánovací dokumentace

K porovnání potenciálu ZCHÚ v oblasti cestovního ruchu byly využity následující kritéria:

- přírodní poměry
- antropogenní hodnoty

- dopravní dostupnost území
- specifické negativní vlivy

Zároveň došlo k posouzení celkové návštěvnosti zvláště chráněných území v souboru dvou složek:

- odhad ročního úhrnu všech osob, které přijedou na území ZCHÚ zvenku
- odhad ročního úhrnu všech osob bydlících uvnitř území ZCHÚ

Dalšími hodnocenými údaji byly faktory vykreslující časovou využitelnost, objekty individuální rekreace, ubytovací vybavenost, počty noclehů v hlavních střediscích cestovního ruchu (Vaško 2002).

4.4 Vlivy cestovního ruchu na přírodní prostředí

4.4.1 Turistické znečištění

Pásková (2008) uvádí pod pojmem *turistické znečištění* souhrn dopadů změn vyvolaných ve významné míře cestovním ruchem v přírodních složkách životního prostředí. Tyto vlivy lze klasifikovat podle vztahu k biosféře na změny složek přírodního prostředí. Zejména se jedná o kvantitativní a kvalitativní změny v zastoupení druhů fauny a flóry a dále o změny na úrovni ekosystémů. Cestovní ruch dopadá na přírodní prostředí přímo – jedná se o bezprostřední dopady aktivit cestovního ruchu, ale i nepřímo – např. spotřebou zdrojů, které byly někde vytěženy, vypěstovány, zpracovány a vyrobeny. Cestovní ruch se podílí i na znečišťování všech složek životního prostředí vnášením fyzikálních, chemických a biologických činitelů do životního prostředí.

4.4.2 Emise

Cestovní ruch může být zdrojem emisí přímo, zejména prostřednictvím dopravy, provozem zábavních podniků a zařízení cestovního ruchu obecně. Nepřímým zdrojem emisí se stává svým provozem, při kterém spotřebovává zdroje, při jejichž produkci a likvidaci emise vznikají.

Emisemi skleníkových plynů, jimiž jsou například oxid uhličitý, metan a freony, vytvářením odpadního tepla a snižováním odrazecí schopnosti zemského povrchu, přispívá cestovní ruch ke globálnímu oteplování. Emisemi oxidů dusíku ve vysokých vrstvách atmosféry, např. provozem dopravních letadel, přispívá cestovní ruch k narušování ozónové vrstvy, která chrání biosféru před škodlivými vlivy UV - záření. Nedostatečná regulace cestovního ruchu do určitých míst přispívá ke vzniku smogových situací, zejména při hromadných příjezdech a odjezdech na dovolenou. Cestovní ruch přispívá rovněž ke znečišťování povrchových i podzemních vod (Bodlender 1991).

Na místech s vysokou návštěvností dochází ke zvýšené hladině hluchosti (nad 60 dB). V přírodě i relativně nižší hladina hluku může narušit přirozené chování živočichů. V místech s vysokou koncentrací turistů dochází také ke znečišťování půdy, např. odpadky a exkrementy (Pásková 2008).

4. 4. 3 Eroze

Eroze je proces narušování povrchu přírodnin odstraňováním povrchu hornin a vrchní vrstvy půdy prostřednictvím působení větru, vody, sněhu, ledovce, živých organismů a vlivem antropogenních činností. Přirozená eroze může být značně urychlena působením člověka (Holý 1994). Wolfe (1983) uvádí jako typický příklad pobřežní eroze zmenšení povrchu pláže Croisette na Francouzské riviéře na $\frac{2}{3}$ původní plochy za pouhých 50 let jejího využívání k turistickým účelům.

Aktivita cestovního ruchu patří k významným erozním činitelům zejména ve formě rozšiřování a prohlubování cest, vytvářením nových cest v okolí památek a přírodních zajímavostí (Ryan 1991). Dalším příkladem antropogenní eroze jsou dopady horolezectví na přírodní útvary. Cater (1991) uvádí jako významný antropogenní druh eroze způsobený cestovním ruchem tzv. sešlap vlivem trekkingu, který působí destrukci přirozeného vegetačního krytu a téměř úplné vymizení mnoha živočišných a rostlinných druhů. Míra sešlapu se využívá jako indikátor v monitoringu cestovního ruchu.

4. 4. 4 Zavlečení nepůvodních druhů

Aktivity návštěvníků přispívají k rozšiřování alochtonních druhů, tzn. druhů, které v daném území nejsou původní a byly tam zavlečeny aktivitami lidí. V případě cestovního ruchu jde často o neúmyslné aktivity turistů, kteří přenášejí mikroorganismy, semena rostlin a zárodky živočichů na svých oděvech, své obuvi, na povrchu dopravních prostředků a ve svém trávicím traktu. Jedná se o tzv. zoochorii. Vědomé zavlečení nepůvodních druhů se týká např. provozovatelů zařízení cestovního ruchu, kteří za účelem zvýšení atraktivnosti vysazují nebo vypouští v okolí svých zařízení exotické druhy rostlin a živočichů (introdukce).

Značný problém působí zavlečení alochtonních druhů v chráněných územích, jejichž zásadní úlohou je ochrana původních ekosystémů. Souvisejícím důsledkem rozvoje turismu v chráněných územích může být vytlačení původních druhů živočichů a rostlin alochtonními druhy, které často nemají v novém ekosystému přirozeného nepřítele (Pásková 2008).

4. 4. 5 Poškození přírodních hodnot a biodiverzity

Jedná se o druh vandalismu, který způsobují návštěvníci poškozením a sběrem vzácných rostlinných a živočišných druhů, nerostů a fosilií. Cater (1991) uvádí jako typický projev tohoto vandalismu tzv. hon na suvenýry při provozování potápění, zejména v případě korálových útesů. Poškození přírodních hodnot může způsobovat také vědomé opomíjení environmentálních zásad při výstavbě turistických středisek ze strany investorů. V rozvojových zemích se lze často setkat s tím, že místní obyvatelé loví, či trhají vzácné a ohrožené rostlinné a živočišné druhy pro účely výroby suvenýrů ve snaze vydělat na cestovním ruchu. Někteří návštěvníci se účastní tzv. loveckého cestovního ruchu, čímž také přispívají ke snižování biodiverzity (Pásková 2008).

5. CHARAKTERISTIKA ZÁJMOVÉHO ÚZEMÍ

Obr. 6: Pálava – pohled na vápencové bradlo Děvína

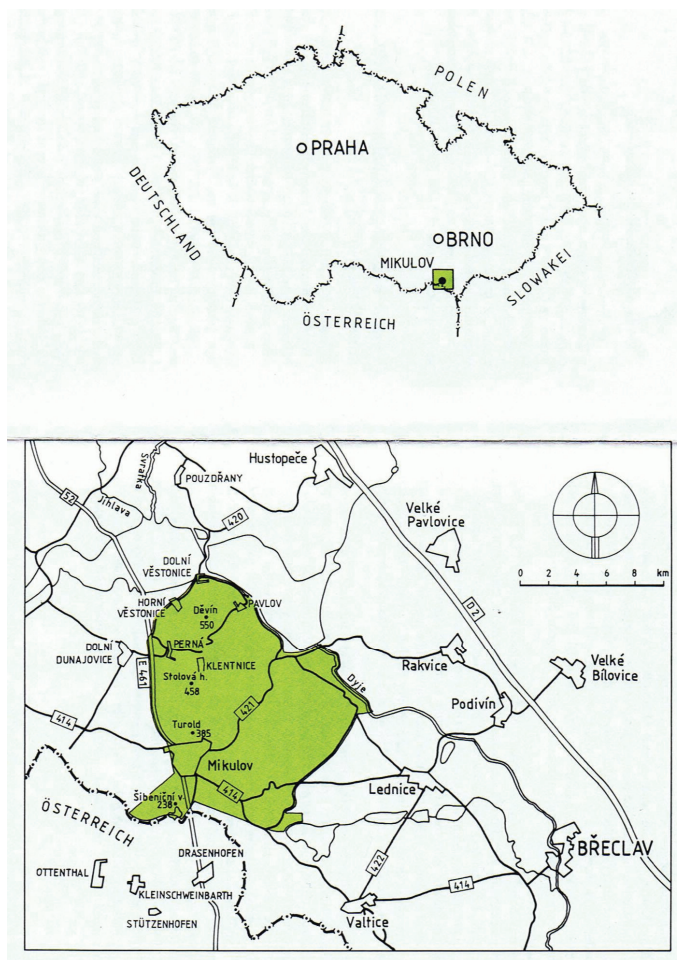
Zdroj: <http://www.palava.ochranaprirody.cz>

5.1 Vymezení zájmového území (viz obr. 7 a příl. 1)

CHKO Pálava se nachází v nejnižnější části Moravy, na území Jihomoravského kraje, v okrese Břeclav, mezi řekou Dyjí a rakouskou hranicí. Dominantní částí tohoto území jsou Pavlovské vrchy, které se táhnou severojižním směrem v délce přibližně 20 km. Začínají na severu masivem Děvína (550 m. n. m.) (viz obr. 6) se samostatným vrcholem Děviček (428 m. n. m.) a pokračují k jihu Kotlem (477 m. n. m.), který je od Děvína oddělen hlubokou Soutěskou. Dále k jihu je situována Stolová hora (458 m. n. m.), vápencový útes Kočičí skála (361 m. n. m.), Turoid (385 m. n. m.), Svatý kopeček (363 m. n. m.) a u hranice s Rakouskem Šibeničník (238 m. n. m.) (Danihelka 1995).

Území CHKO spadá do obvodu obcí s rozšířenou působností Mikulov a Břeclav a zahrnuje část katastrálních území Bavory, Bulhary, Dolní Věstonice, Horní Věstonice, Mikulov, Milovice, Pavlov, Perná, Nové Mlýny, Sedlec a celé katastrální území obce Klentnice.

Obr. 7: Územní vymezení CHKO Pálava

Zdroj: Čtyrský et al. (1995)

Základní údaje o chráněné krajinné oblasti Pálava:

Rozloha: 83 km²

Nadmořská výška: 163 m. n. m. (Dyje u Nových Mlýnů) – 550 m. n. m. (Děvín)

Vyhlášení: výnosem MK ČSR č. j. 5790/1976 ze dne 19. 3. 1976

Sídlo Správy CHKO Pálava:

Náměstí 32

692 01 Mikulov (<http://www.nature.cz>).

Správa CHKO Pálava je orgánem ochrany přírody podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění. Ve svém správním obvodu vykonává ve svěřeném rozsahu státní správu podle zákona a souvisejících předpisů. Správním obvodem Správy CHKO Pálava je dle § 78 zákona č. 114/1992 Sb. území CHKO Pálava a 14 Národních přírodních rezervací a Národních přírodních památek, které se nacházejí mimo území CHKO Pálava.

5.2 Historický vývoj zájmového území

Geologická minulost

Vznik Pavlovských vrchů souvisí s alpiským vrásněním na přelomu starších a mladších třetihor. Před více než 20 milióny let byly při mohutných horotvorných procesech vyzdviženy a posunuty rozsáhlé vápencové kry, které se zde v jurském období druhohor po mnoho desítek miliónů let ukládaly při okraji moře Tethys. Na vnějším okraji vyzdvižených příkrovů vznikla mořská předhlubeň, kde se usazovala flyšová souvrství, jež byla při další etapě vrásnění začátkem třetihor také vyzdvižena.

Pavlovské vrchy jsou tedy tvořeny jurskými vápenci, které jsou rozděleny do dvou skupin. Starší skupina, klentnické vrstvy, dosahují mocnosti 80 – 100 m. Střídají se v nich šedé vápnité jílovce a jemně zrnité šedé vápence. Druhá mladší skupina je tvořena 120 – 150 m mocnou vrstvou ernstbrunnských vápenců (viz obr. 8), které jsou převážně bělavé, jemnozrné a chemicky neobyčejně čisté. Monumentální bradla jurských vápenců se tyčí nad flyšovými jílovci a pískovci žďánického příkrovu, z něhož byla odnošnými procesy obnažena. Při jejich úpatích se nacházejí až 20 m mocné vrstvy spraší. To jsou jemné prachové částice vyváté z místních hornin v chladných a suchých obdobích glaciálů (Grepl, Buček, Lacina 1990).

Geomorfolog A. Ivan (1970) rozeznává v Pavlovských vrších tvary čtyř generací. Tvary 1. generace jsou ploché vrcholové části velkých bradel, což je nejvýrazněji patrné na Stolové hoře a Děvíně. Jedná se, pravděpodobně, o zbytky pobřežní abrazní plošiny vytvořené mořem. Tvary 2. generace jsou zastoupeny v území zbytky úpatního zarovnaného povrchu z období mladých třetihor. Tvary 3. generace představují složitý soubor tvarů reliéfu, které vznikly převážně v chladných obdobích pleistocénu (starších čtvrtohor) a jsou tvořeny zejména údolími, svahovými úpady,

suťovými poli, soliflukčními (půdoodtokovými) a sprašovými pokryvy a zvláště kryopedimenty, což jsou úpatní části svahů vzniklé působením mrazových pochodů. Se 4. generací tvarů se můžeme setkat při úpatí Pavlovských vrchů a jsou to tzv. nivelační kary – vhloubené tvary vzniklé působením sněhu. Nejvýraznější se nachází na severním svahu Děviček mezi Pavlovem a Dolními Věstonicemi.

Obr.8: Ernstbrunnské vápence

Zdroj: <http://www.botany.cz>

Klimatologická minulost

Pro období čtvrtohor je typické střídání teplých a studených period. Teplé periody zahrnovaly doby meziledové – interglaciály a studené periody se vyskytovaly v časném glaciálu, pleniglaciálu a pozdním glaciálu. Oproti současným klimatickým poměrům na jižní Moravě se ukazuje, že roční průměr teploty byl v klimatickém optimu holocénu (doby poledové) o 2 – 3 °C vyšší než dnes. V obdobích interglaciálů lze dokonce předpokládat teploty vyšší o 4 – 5 °C. Podstatně vyšší byly i srážky, které dosahovaly 700 – 1000 mm ročně a způsobovaly nápadně oceánský charakter klimatu v tomto období. Takové klimatické poměry se projevíly na vegetaci. Pro interglaciály střední Evropy je typické téměř úplné zalesnění. Stepní ostrůvky se udržely pouze na místech, kde reliéf a podklad postup lesa zastavily. Na vápencích se vyvíjely xerothermní křovinaté háje. Nejstudenější období v pleniglaciálech se vyznačovaly průměrnými ročními teplotami pod bodem mrazu

(-3 až -5 °C) a snížením srážek na 100 – 200 mm. Uplatňovalo se mrazové zvětrávání a zesprašnění půd. Lesní prvky, méně odolné vůči změnám teploty, byly nahrazeny studenou stepí. Stepní druhy jsou velmi odolné a i když jsou dnes považovány za teplomilné, je dokázáno, že mnohé druhy úspěšně přežily glaciál a byly v některých studených obdobích dokonce hojnější než dnes.

Poslední glaciální cyklus v mladém pleistocénu (před 127 000 – 10 500 lety) je z hlediska pravěkých dějin nejvýznamnější, protože se v něm již vyskytuje člověk sapientního typu. Průběh tohoto cyklu je v této oblasti nejlépe zachycen ve sprašových profilech v okolí Dolních Věstonic (viz obr. 9) (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

Obr. 9: Kalendář věků, Dolní Věstonice

Zdroj: <http://www.vychodni-morava.cz>

Vývoj osídlení krajiny

Oblast Pavlovský vrchů patří k nejdéle osídleným místům českých zemí, což je archeologicky doloženo od mladšího paleolitu (před 25 000 lety), kdy na úpatí Pálavy u Dolních Věstonic, Pavlova a Milovic byla početná sídliště lovců mamutů, po nichž zůstaly skládky mamutích kostí a pozůstatky ohnišť, ale především světoznámá soška Věstonické venuše (viz obr. 10), která je jedním z nejstarších zobrazení lidské postavy v celosvětovém měřítku. Její výjimečnost je dána i použitým materiálem, jímž je pálená hlína, neboť podobné venuše stejného stáří bývají většinou vyřezány z kostí nebo mamutoviny. Z pozdější doby, cca před 15 000

lety, se datuje nález mamutího klu od Dolních Věstonic, pocházející z výzkumu prof. Karla Absolona. Na klu jsou rýhové zářezy, jejichž smysl byl po desetiletí neznámý, až doc. Drápela z Masarykovy univerzity v Brně po podrobných analýzách vyslovil domněnku, že se jedná o zřejmě nejstarší kartografický výraz na světě. Má představovat pozici říční sítě při pohledu z Pavlovských vrchů a jeho hypotéza byla publikována i v prestižním časopisu National Geographic.

Obr. 10: Věstonická venuše

Zdroj: <http://www.umeni.euweb.cz>

Nálezy z mladší doby kamenné, neolitu (více než 5 000 let př. n. l.), dokládají příležitostný pobyt lidí v jeskyni Na Turoldu. V této době došlo k zásadní proměně působení člověka na přírodu. Tehdy začali lidé vyrábět zemědělské produkty. K tomu bylo nutné stabilizovat obydlí a tak vznikly první stálé osady, v jejichž blízkosti lidé vypalovali lesní porosty, aby získali půdu pro pěstování zemědělských plodin. V těchto osadách začali chovat domácí zvířata. To byl počátek trvalého, intenzivního a nevratného přetváření přírody člověkem. Lidé zakládali pole, louky, pastviny. Vlivem obchodu se začaly šířit nepůvodní druhy organismů (Rigasová, Macháček, Grulich 2002).

V mladší době bronzové (okolo roku 1 000 př. n. l.) byla vybudována na vrcholech Děvína, Kotle a Tabulové hory opevněná hradiště.

Kolem roku 400 př. n. l. obsadili území jižní Moravy Keltové, kteří se zasloužili o rozvoj mnoha oborů, například používání hrnčířského kruhu, nebo zavedení mincových platidel. O jejich pobytu v oblasti Pavlovských vrchů svědčí neopevňená sídliště v Klentnici, Pavlově, Milovicích a také nález zlatých mincí, pravděpodobně domácí výroby, v Dolních Věstonicích.

Po odchodu Keltů zaujímají jejich místo germánské kmeny. Ty se dostávají ve 2. století našeho letopočtu do konfliktu s římany. Za vlády Marca Aurelia byla u Mušova, cca 3 km na severozápad od Pavlovských vrchů (tehdy označovaných jako *Silva lunae*), vybudována nejzazší stanice se stálou vojenskou posádkou X. římské legie (Grepl, Buček, Lacina 1990). Z tohoto období pochází několik nálezů. Jedná se o římský opěrný vojenský tábor na Hradisku u Mušova, nedaleko tehdejší křižovatky obchodních cest nad soutokem Jihlavy, Svratky a Dyje. V té době zde pobývalo několik tisíc římských vojáků. Na kopci měli svoji strážní věž. Mimo jiné zde byly objeveny základy dvou zděných budov lázní a obytného domu (<http://www.janmiklin.cz>). Některé nálezy, např. součásti koňského postroje, části šupinových pancířů a bronzové vojenské vyznamenání, dokládají tehdejší přítomnost vysokých důstojníků X. legie, jejíž hlavní stan se od počátku 2. století nacházel v antické Vindoboně, která ležela na území současné Vídně. Přítomnost římanů znamenala pro krajinu jižní Moravy přísun zušlechtěných odrůd vinné révy, tzn. začátek zdejšího vyspělého vinohradnictví, které zde přežilo pád římské říše a plně se rozvinulo v období Velké Moravy (Grepl, Buček, Lacina 1990).

Důležitou roli při osídlování a rozvoji oblasti sehrály obchodní cesty procházející touto oblastí. Jantarová stezka spojovala země při Jaderském moři se zeměmi kolem moře Baltského. Důležité byly rovněž obchodní cesty spojující země kolem řek Dunaje a Odry (Rigasová, Macháček, Grulich 2002).

Od 6. století se zde usazovali Slované, kteří ovlivňovali zdejší krajinu zejména pastvou dobytka a vinohradnictvím. O početném osídlení v 9. století svědčí rozsáhlé pohřebiště u Dolních Věstonic, kde bylo v letech 1945 – 1950 prozkoumáno cca 2000 hrobů (Grepl, Buček, Lacina 1990).

Pozdějšími mocenskými centry 13. století byly hrady (Siroťčí hrádek, Děvičky), po nichž zbyly už jen pouhé zříceniny. Oba dva hrady zpustly během třicetileté války v 17. století. Vybudování těchto raně středověkých hradů způsobilo další terénní

úpravy krajiny a odlesnění svahů Pavlovských kopců (Grepel, Buček, Lacina 1990). 13. století (období tzv. velké kolonizace) bylo zároveň počátkem dnešní sídelní sítě. Původně čistě slovanská oblast byla zalidněna německými kolonisty, kteří byli pozváni církevními institucemi, zejména kláštery. Tito kolonisté přišli pravděpodobně ze sousedních Dolních Rakous (Láznička 1970).

Následky 2. světové války (1939 – 1945) ovlivnily další osudy německého etnika. Němci, z nichž někteří podlehli velkoněmecké propagandě a podíleli se na rozbití předválečného Československa, byli na základě Postupimské dohody, po skončení války, odsunuti zpět na území Německa a Rakouska. Odsun do vnitrozemí postihl i charvátské etnikum, které obývalo několik obcí na Mikulovsku a jež nám dodnes připomíná název části obce Břeclav – Charvátská Nová Ves. Vysídlené německé vesnice byly zabydleny hlavně Čechy z vnitrozemí a repatriovanými krajany ze zahraničí. Problémem byla ovšem změna vztahu nově nastěhovaného obyvatelstva k půdě a tradičnímu využívání krajiny.

Po územněsprávní reformě v roce 1960 vznikl břeclavský okres, do jehož území oblast Pálavy patřila. V rámci nového uspořádání, které je platné od roku 2001, se území okresu Břeclav stalo součástí Jihomoravského kraje se správním centrem v Brně. V roce 2002 byla ustanovena správní obec pro tuto oblast - Mikulov. (Rígasová, Macháček, Grulich 2002).

Dne 19. 3. 1976 byla Výnosem Ministerstva kultury ČSR čj. 5790/76 v této oblasti vyhlášena CHKO Pálava a v roce 1986 také biosférická rezervace UNESCO (Vašíček, Ides 2004).

5.3 Přírodní podmínky

5.3.1 Geomorfologické a geologické podmínky

Geomorfologie oblasti

V současných hranicích je CHKO Pálava součástí celku Mikulovské vrchoviny, s podcelkem Pavlovské vrchy. Geomorfologie území je podmíněna zejména výskytem odolných mezozoických vápenců, bradlovitě vyčnívajících z mělkých

flyšových a neflyšových hornin, výrazně převyšujících měkké mladotřetihorní uloženiny v širokém okolí (Vašíček, Ides 2004).

Balatka, Czudek, Demek a Ivan (1970) uvádějí, že území CHKO Pálava patří geomorfologicky ke Karpatům a zasahuje do několika geomorfologických jednotek odlišných svými povrchovými tvary, vývojem a stářím reliéfu. Jedná se o Dyjskosvratecký úval, Dolnomoravský úval, Mikulovskou vrchovinu a Středomoravské Karpaty. Členitý erozní reliéf Mikulovské vrchoviny ostře kontrastuje s převážně plochým akumulacním reliéfem Dyjskosvrateckého a Dolnomoravského úvalu. Reliéf oblasti je celkově velmi mladý a vznikl ve své současné podobě v neogénu a pleistocénu.

V Rozborech CHKO Pálava, zpracovaných Správou CHKO Pálava (2005), se uvádí, že na území CHKO Pálava zasahuje i Valtická pahorkatina i když jen okrajově Lednickou pahorkatinou a Nesytskou sníženinou, která je tvořena neogenními usazeninami. Členění dle Demka et al. (1987) a Mackovčina et al. (2007) je zobrazeno v tab. 3.

Tab. 3: Jednotky geomorfologického členění zastoupené v CHKO Pálava

SYSTÉM: KARPATSKÝ

PROVINCIE: ZÁPADNÍ KARPATY

SOUSTAVA: VNĚJŠÍ ZÁPADNÍ KARPATY

Podsoustava: Jihomoravské Karpaty

Celek: Mikulovská vrchovina

Podcelek: Pavlovské vrchy (9a-1a)

Podcelek: Milovická pahorkatina (9a-1b)

SYSTÉM: PANONSKÝ

PROVINCIE: ZÁPADOPANONSKÁ PÁNEV

SOUSTAVA: VÍDEŇSKÁ PÁNEV

Podsoustava: Jihomoravská pánev

Celek: Dolnomoravský úval

Podcelek: Valtická pahorkatina

Okrsek: 10a-1c-a Lednická pahorkatina

Okrsek: 10a-1c-b Nesytská sníženina

Zdroj: Demek et al. (1987) a Mackovčín et al. (2007)

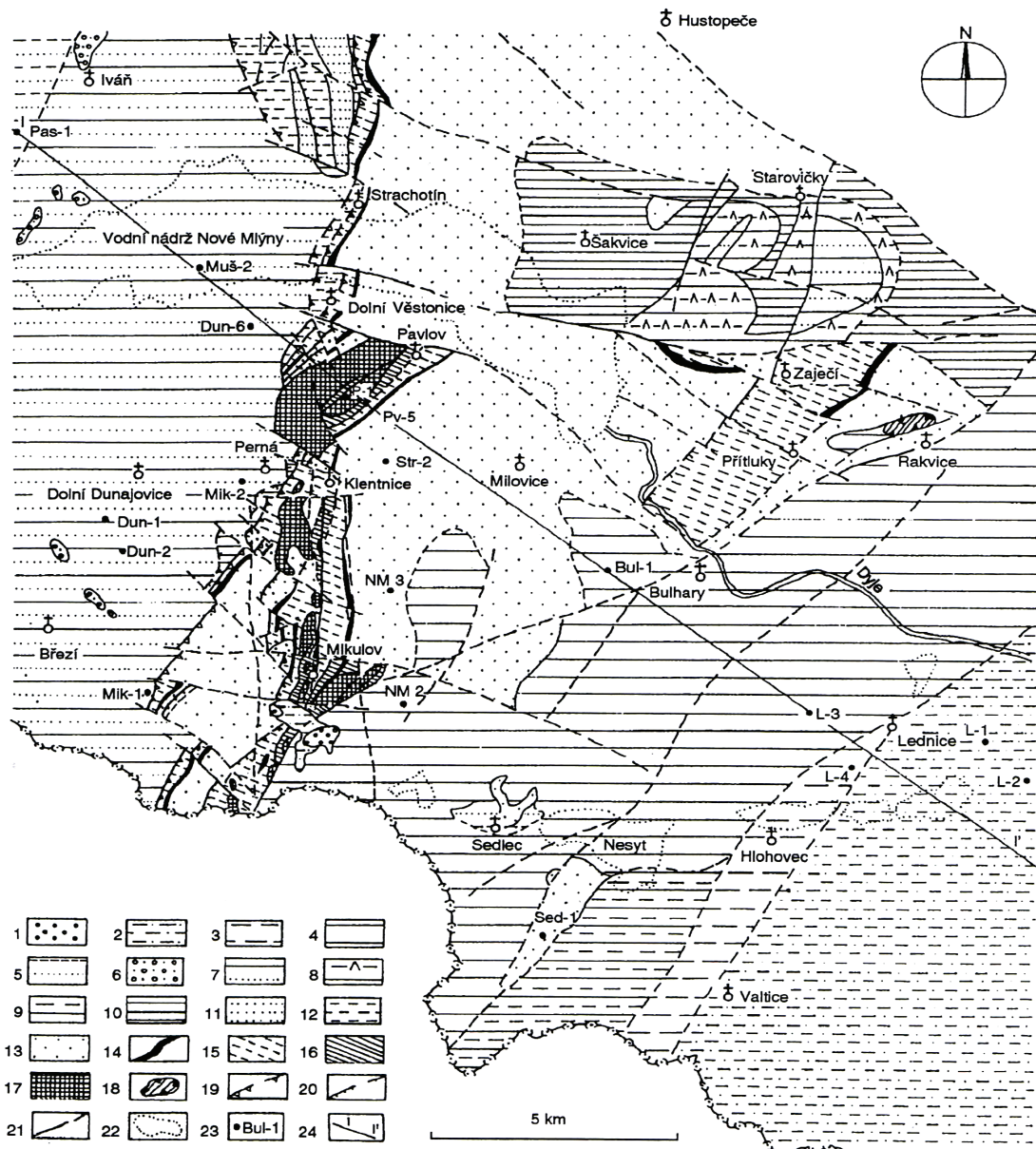
Geologie oblasti (viz obr. 11)

Balatka, Ivan a Sládek (1970) uvádějí, že nejstarší horniny oblasti Pavlovských vrchů, které jsou tvořeny klenčnickými vrstvami a ernstbrunnskými vápenci, jsou jurského stáří. Starší klenčnické vrstvy jsou zastoupeny vápnatými a písčitymi jílovcí a vápenci, mladší ernstbrunnské vápence jsou tvořeny organodetritickými vápenci a vápencovou brekcií. Ernstbrunnské vápence vytvářejí reliéf Pavlovských vrchů, neboť jsou jimi tvořeny nejvyšší části bradel. Jurské horniny jsou značně tektonicky porušeny puklinovými systémy a zlomy. Danihelka (1995) upozorňuje na problém výskytu čistých vápenců pro tuto oblast, neboť jsou atraktivní pro výrobce vápna a cementu. Poukazuje na skutečnost, že Janičův kopec na severním okraji Mikulova byl již zcela odtěžen a z Turoldu zbývá cca jedna třetina. Sedimenty svrchní křídly jsou na Pavlovských vrších zastoupeny denudačními zbytky klementsčích vrstev tuonského až senonského stáří. Buday et al. (1967) zmiňuje, že největší rozšíření v Mikulovské vrchovině má žďánicko - hustopečské souvrství. Rozlišuje v něm několik hlavních litofacií: peliticko - psamitickou, psamitickou a pelitickou. Souvrství obsahuje nepravidelné polohy slepenců (např. u Mikulova a Milovic).

Vašíček a Ides (2004) poukazují na výrazné zlomové projevy, ke kterým došlo na východním úpatí Pálavy cca před 15 milióny let. Podél zlomů falkensteinsko - mikulovského a bulharského vznikla pánev, do které vteklo teplé moře středního a svrchního badenu. Tato pánev je součástí vídeňské pánve. V silně poklesávající pánvi se nahromadily až 3 km mocné mořské, brakické a jezerní mladotřetihorní

sedimenty. Tyto uloženiny nejsou zvrásněné. Spodnopleistocénní říční terasové uloženiny, jejichž báze je v současnosti 40 m nad úrovní hladiny Dyje dokládají čtvrtohorní vlivy. Chladné glaciální klima morfologicky působilo na vrcholová vápencová bradla Pálavy. Ve středním a svrchním pleiocénu pokračovala sedimentace eolických, říčních a svahových sedimentů. Koncem posledního glaciálu se začaly v nivě řeky Dyje ukládat váité písky. Na Turoldu došlo ke vzniku jeskynního systému. V holocénu byla zarovnána niva Dyje povodňovými nánosy a slepá ramena se zaplnila slatinami a rašelinami. Na geologické stavbě území se významně podílí i člověk.

Obr.11: Geologická mapa CHKO Pálava

1. Geologická mapa Pavlovských vrchů (bez kvartéru).
 Neogén vídeňské pánve, karpatské předhlubně, pouzdřanské a ždánické jednotky (1–10): 1 – ?pont, 2 – pannon, 3 – sarmat, 4 – svrchní a střední baden (hrušecké vrstvy a sedlecké štěrky), 5 – spodní baden (tégel), 6 – bazální a okrajové štěrky spodního badenu, 7 – karpát (Laa souvrství), 8 – karpát–ottnang (pavlovické souvrství), 9 – ottang–eggenburg (úvalské souvrství), 10 – eggenburg (šakvické slíny); pouzdřanská jednotka (11–12): 11 – křepické souvrství, 12 – boudecké slíny a pouzdřanské souvrství; ždánická jednotka (13–17): 13 – ždánicko-hustopečské souvrství (eger), 14 – menilitové souvrství (oligocén), 15 – němečické souvrství (spodní oligocén–střední eocén, v zóně Čejč-Zaječívka i starší – eocén–maastricht), 16 – pálavské a klementské souvrství (campan–turon), 17 – ernstbrunnské vápence a kletnické souvrství (?hauteriv–?oxford), 18 – tektonické trosky magurského příkrovu (zlínské souvrství); obecné symboly: 19 – linie příkrovového přesunutí (ověřené, předpokládané), 20 – linie přesmyků (ověřené, předpokládané), 21 – zlomy (ověřené, předpokládané), 22 – vodní nádrže a rybníky, 23 – význačné vrty, 24 – linie geologického řezu.

Zdroj: Stráňík et al. (1999)

5. 3. 2 Klimatické podmínky

Pálava se řadí mezi nejteplejší oblasti České republiky (viz obr. 12). Roční průměrná teplota (měřená v Mikulově) činí 9,6 °C. Nejteplejší měsíc je červenec s průměrnou teplotou 19,6 °C a nejchladnější měsíc je leden, který má průměrnou teplotu -1,5 °C. Průměrně 1 800 hodin za rok je zde slunečných. Roční úhrn srážek je průměrně 571 mm, z toho 367 mm v období vegetace. Měsíční úhrny srážek podléhají značným výkyvům. Oblast se tímto srážkovým úhrnem řadí mezi nejsušší v České republice. Léto je zde dlouhé, teplé a suché. Zima je krátká, mírně teplá, suchá, s velmi krátkým trváním sněhové pokrývky, která je zde průměrně jen 40 dnů v roce. Podnebí podstatně ovlivňuje složení vegetace a fauny. Kromě klimatu má na toto složení značný vliv i reliéf terénu a orientace svahů ke světovým stranám. Severní svahy kopců jsou mnohem vlhčí a chladnější, než vrcholy, níže položená úpatí a jižní svahy (Danihelka et al. 1995).

Podle rozdělení klimatických rajónů ČR dle Quitta (1971) se zařazuje oblast CHKO Pálava do klimatických rajónů T2 a T4 (viz tab. 4).

Vysvětlivky k tab. 4:

T2, T4 – oblast teplá

MT2, MT3, MT4, MT5, MT7, MT9, MT10, MT11 – oblast mírně teplá

CH4, CH6, CH7 – oblast chladná

LetD – počet letních dnů

MD – počet mrazových dnů

t I. – průměrná teplota v lednu (v °C)

t VII. – průměrná teplota v červenci (v °C)

s VO – průměrný srážkový úhrn ve vegetačním období (v mm)

s VZ – průměrný srážkový úhrn v zimním období (v mm)

sp – průměrný počet dnů se sněhovou pokrývkou

JasD – průměrný počet slunečných dnů

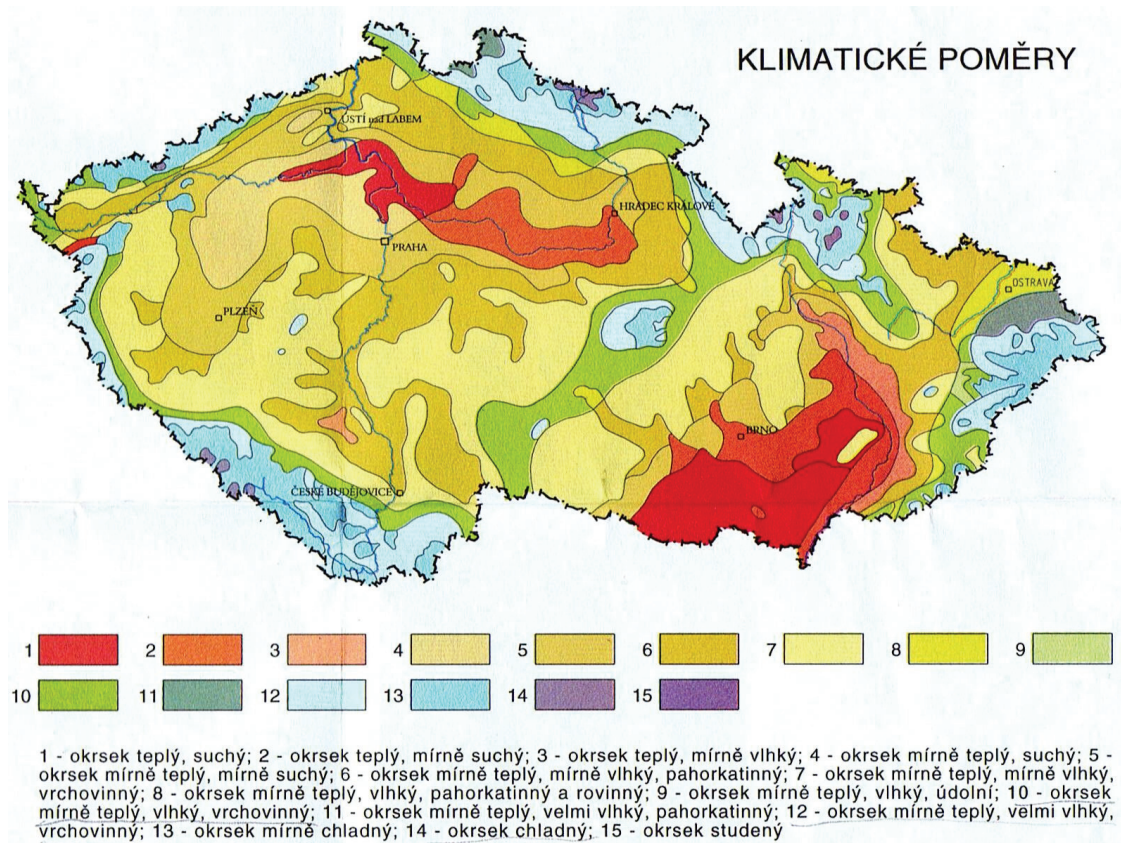
ZatD – průměrný počet zatažených dnů

Tab. 4: Klimatické rajóny ČR

	LetD	MD	t I. (°C)	t VII. (°C)	s VO (mm)	s VZ (mm)	sp	JasD	ZatD
T2	50-60	100-110	-2 - -3	18-19	350-400	200-300	40-50	120-140	40-50
T4	60-70	100-110	-2 - -3	19-20	300-350	200-300	40-50	110-120	50-60
MT1	20-30	110-130	-3 - -4	16-17	450-500	250-300	80-100	150-160	40-50
MT2	20-30	130-160	-3 - -4	16-17	350-450	250-300	60-100	120-150	40-50
MT4	20-30	110-130	-2 - -3	16-17	350-450	250-300	60-80	150-160	40-50
MT5	30-40	130-140	-4 - -5	16-17	350-450	250-300	60-100	120-150	50-60
MT7	30-40	110-130	-2 - -3	16-17	400-450	250-300	60-80	120-150	40-50
MT9	40-50	110-130	-3 - -4	17-18	400-450	250-300	60-80	120-150	40-50
MT10	40-50	110-130	-2 - -3	17-18	400-450	200-250	50-60	120-150	40-50
MT11	40-50	110-130	-2 - -3	17-18	350-400	200-250	50-60	120-150	40-50
CH4	0-20	160-180	-6 - -7	12-14	600-700	400-500	140-160	130-150	30-40
CH6	10-30	140-160	-4 - -5	14-15	600-700	400-500	120-140	150-160	40-50
CH7	10-30	140-160	-3 - -4	15-16	500-600	350-400	100-120	150-160	40-50

Zdroj: Quitt (1971)

Obr. 12: Klimatické poměry ČR (1:4 000 000)

Zdroj: Tomášek (2003)

5. 3. 3 Hydrologické podmínky

Hydrologické poměry na území CHKO Pálava se pohybují v průběhu roku ve dvou extrémech. Prvním extrémem je nedostatek vody v dlouhých teplých a suchých obdobích, druhý extrém je nadbytek vody v době povodní a přívalových dešťů.

Na většině území CHKO Pálava je, vzhledem ke geomorfologické stavbě, nedostatek povrchových i podzemních vod. Výjimkou je pouze část údolní nivy Dyje, která tvoří v severovýchodní části CHKO její hranici. V tomto úseku není tok Dyje regulovaný a s lokalitou Národní přírodní rezervace (NPR) Křivé jezero (viz obr. 13) tvoří nejvodnatější část CHKO Pálava (<http://www.nature.cz>).

Obr. 13: Národní přírodní rezervace Křivé jezero

Zdroj: <http://www.janmiklin.cz>

Povrchové vody

Dyje je hlavním odvodňujícím tokem Pavlovských vrchů. Vlastní vrchy jsou, až na výjimky, téměř bez vlastní hydrologické sítě. Na jihu se nachází několik drobných toků s malou vodnatostí. Na těchto malých tocích byly ve středověku zbudovány rybníky. Nadměrný výpar způsobený charakterem oblasti a vzlínavost podzemní vody, která obsahuje organické soli, vedli ke vzniku Slaniska u Nesytu, jehož část se nachází na území CHKO a část v těsném sousedství CHKO. Velký dopad na celou oblast mělo vybudování monstrózního vodního díla na Dyji v osmdesátých letech minulého století. Niva Dyje byla původně vyplněna mokřady a lužními lesy. Vodní dílo Nové Mlýny pokrylo podstatnou část mokřadů a lužních lesů. Zachován byl pouze systém mokřadů pod dolní Novomlýnskou nádrží, který je součástí výše zmíněné NPR Křivé jezero (Vašíček, Ides 2004).

Na území CHKO Pálava se nacházejí tyto drobné vodní toky: Dunajovický potok, který odvodňuje část Pavlovských vrchů západně od hlavního hřebene Pálavy svými pravými přítoky, pramenícími na území CHKO. Tyto vodoteče jsou napřímeny a z velké části i regulovány. Vlivem zemědělské výroby a přívodem odpadních vod z Bavor a Perné je kvalita vody v Dunajovickém potoce zhoršena.

Klentnický potok odvodňuje severovýchodní část Pavlovských vrchů. Vytéká z místa bývalého návesního rybníku v Klentnici a ústí do svodného kanálu dolní zdrže vodního díla Nové Mlýny. Ve své dolní části je většinu roku bez vody. Na některých úsecích koryta jsou zachovány zbytky břehové vegetace.

Jižní část Pavlovských vrchů odvodňuje povodí potoku Včelínek. Tento potok pramení v Rakousku. Na naše území přitéká jižně od rybníka Šibeník. Včelínek dále pokračuje v blízkosti státní hranice a po několika kilometrech ústí do rybníka Nesytu na počátku soustavy Lednických rybníků.

Střední část CHKO odvodňuje Mušlovský potok, který je levostranným přítokem Včelínku. Jeho prameniště se nachází v lokalitě Pod starou horou. Větší část toku je regulována.

Na území CHKO se nachází i několik rybníků. Největší je Nový rybník, který má rozlohu 31 ha. Jedná se o průtočný rybník na soutoku Včelínku a Mušlovského potoka. Hloubka vody u hráze je 2,1 m a tento rybník je využíván k chovu ryb. Druhým největším rybníkem na území CHKO je rybník Šibeník s rozlohou 23 ha a hloubkou u hráze 3,1 m. V osmdesátých letech minulého století byl rybník obnoven a rozdělen na dvě části. Do rybníku ústí Mikulovský potok. Rybník je rovněž využíván k chovu ryb. Mušlovský dolní rybník s rozlohou 6 ha je také využíván k chovu ryb. Na Mušlovském potoce na něj navazuje Mušlovský horní rybník s rozlohou 3,7 ha a hloubkou vody u hráze cca 3 m. Sedlecký rybník je průtočná vodní nádrž na Včelínku pod hrází Nového rybníka. Má rozlohu cca 3 ha a je využíván ke sportovnímu rybolovu. Po ukončení těžby vápence v lomu po odtěženém Janičově kopci vzniká vodní nádrž i v této lokalitě (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

Podzemní vody

Demek (1970) zmiňuje, že vápencové těleso Pavlovských vrchů, které je tvořeno silně rozpukanými a drcenými vápenci druhohorního stáří, je svými vlastnostmi velmi příznivé pro vznik a oběh podzemní vody, avšak na uvažované lokalitě jsou zásoby krasových vod nepatrné. Je to způsobeno zejména tím, že plošná rozloha vápencových ker je malá, příkré svahy vápencových útesů bez zvětralinového pláště urychlují povrchový odtok a vysoká poloha místní erozní báze neumožňuje větší akumulaci vody.

Za povšimnutí stojí pouze krasové podzemní jezero v jeskyni Tuold u Mikulova, které má kolísavou hladinu vody. Je situováno v koncové, nejhlubší části jeskyně. Jeho hloubka je v průměru cca 1 m. Hladina vody je nestálá. Příčiny tohoto kolísání jsou nejasné. V dobách těžby vápence v této lokalitě byla čerpána podzemní voda

a toto čerpání bylo dáváno do příčinné souvislosti s poklesem hladiny jezírka. Po ukončení těžby a čerpání podzemní vody však hladina stále kolísá (Správa CHKO Pálava 2011).

5. 3. 4 Pedologické podmínky

Půdní poměry na území CHKO Pálava jsou velmi složité a jsou výsledkem dlouhodobého spolupůsobení mnoha půdotvorných činitelů. Těmito činiteli jsou výchozí substrát, podnebí a jeho výkyvy v období čtvrtohor, tvary reliéfu, na kterých závisí procesy odnosu a usazování a organismy. V posledním tisíciletí ovlivnil půdotvorné procesy i člověk (Grepl, Buček, Lacina 1990).

Rohošková (2004) uvádí na území Pavlovských vrchů osm půdních typů, s různými subtypy a varietami. Půdy nelze jednoznačně taxonomicky popsat, převažující půdotvorné procesy jsou illimerizace a humifikace. Při procesu illimerizace došlo k přesunu jílovitých složek bez jejich chemické přeměny. Při humifikaci dochází k různým mikrobiálním a chemickým procesům, při kterých se organické složky mění v humus (Tomášek 2003).

Významným obdobím pro vývoj půd na území CHKO byly především čtvrtohory. Z tohoto období pochází většina současných půd (Stráník 1999).

Tab. 5: Přehled půdních typů zastoupených na území CHKO Pálava

Půdní skupina	Půdní typ
skupina půd melanických	rendzina, pararendzina
skupina půd molických	černozem, černice
skupina půd glejových	glej
skupina půd hnědých	hnědozem, luvizem
skupina půd nivních	fluvizem

Zdroj: Rohošková (2004)

Rendziny

Nejtypičtějšími půdami Pavlovských vrchů jsou rendziny. Tento půdní typ se vytváří na silně karbonátových horninách, v případě Pavlovských vrchů se jedná o vápence. Hlavním půdotvorným procesem je humifikace, dále se uplatňuje zvětrávání. Pod humusovým horizontem často leží hrubě rozpadlá hornina. Rendziny jsou většinou mělké, kamenité půdy. Jemnozemi má těžší zrnitostní složení se středním až vyšším obsahem průměrně kvalitního humusu. Nejtypičtějším znakem je přítomnost uhličitanu vápenatého, nebo hořečnatého v celém profilu. Rendziny se vyznačují příznivými absorpčními vlastnostmi a méně příznivými vlastnostmi fyzikálními. Značně skeletovité půdy tohoto typu vysychají. Rendziny poskytují zemědělsky méně hodnotné půdy. Jsou vhodné k pěstování vinné révy a ovoce, což je typické právě pro oblast Pavlovských vrchů (Tomášek 2003). Tyto půdy tvoří substrát cenných stepních a lesostepních společenstev a vyznačují se spíše zásaditou reakcí (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

Pararendziny

Pararendziny se vytvářejí na zvětralých měkkých vápnitých pískovcích, zpravidla v členitém reliéfu pod teplomilnými doubravami. Mají mělčí profil, střední obsah méně kvalitního humusu a obsahují uhličitan. Svrchní vrstvy bývají částečně odvápněné. Reakce bývá nejčastěji neutrální. Po stránce produktivity jsou také zemědělsky méně hodnotné (Rigasová, Macháček, Grulich 2002).

Černozemě

V období teplejšího klimatu vznikly na spraších pod stepními porosty černozemě. Spraše jsou matečnou horninou černozemí. Jedná se o hluboké půdy s vysokým obsahem humusu a živin, mají drobtovitou strukturu a dobrou provzdušněnost. Jsou rozšířeny v Podpálaví. Půdní reakce je alkalická. Jedná se o zemědělsky nejkvalitnější půdy (Tomášek 2003).

Černice

Při vnějších okrajích širokých niv jsou rozšířeny černice. Tyto půdy se vytvářejí na vápnitých nivních usazeninách ovlivněných vysokou hladinou podzemní vody. Často se tvoří pod olšinami a luční vegetací. V povrchových vrstvách dochází k intenzivní humifikaci, ve spodních částech pak ke glejovým procesům. Obsah humusu je nejvyšší ze všech našich půd. Mají neutrální až slabě zásaditou půdní reakci

(Rigasová, Macháček, Grulich 2002). Na slaniskové černici u Nesytu se nachází významná halofilní společenstva. V nivě Včelínku jsou tyto půdy také mírně zasolené. V oblasti CHKO jsou tyto půdy z velké části zemědělsky využívány (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

Pecháček J., Řepka R. a Vavříček D. (2009) z Mendelovy univerzity v Brně popisují na Slanisku u Nesytu výskyt unikátního typu zasolené půdy – černice modální, karbonátové, slaniskové.

Gleje

Vytvářejí se na silně zamokřených místech. Pod mělkým humusovým horizontem je jílová vrstva trvale ovlivněná podzemní vodou. V této vrstvě dochází k redukci trojmocného železa na dvojmocné, které ji zbarvuje do zelenavých nebo namodralých odstínů. Tento proces se nazývá oglejení. Vlastnosti těchto půd jsou nepříznivé. S těmito půdami se setkáváme zejména v nivách řek (Rigasová, Macháček, Grulich 2002). V CHKO Pálava jsou tyto půdy v aluviu převážně porostlé lužním lesem, místy jsou zachovány fragmenty lučních společenstev (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

Hnědozemě

Jedná se o půdy, které se vyskytují ve vlhčích oblastech. Vznikaly zde pod původními dubohabrovými lesy na flyšových horninách nebo na štěrkopískách. Pod mělkým humusovým horizontem se vyskytuje rezavohnědá vrstva, v níž dochází k zvětrávání, které se u tohoto typu půdy stává hlavním půdotvorným procesem. Níže se nachází vrstva s úlomky matečného substrátu. Obsah humusu je kolísavý. Mají vesměs neutrální nebo slabě kyselou půdní reakci. Hodí se pro zemědělské kultury a lesnictví (Rigasová, Macháček, Grulich 2002). Tomášek (2003) uvádí, že půdotvorným substrátem jsou sprašové hlíny a hlavním půdotvorným procesem je illimerizace.

Luvizemě

Označované též illimerizované půdy se objevují ve vlhčích podnebích než hnědozemě. Vznikaly převážně pod kyselými doubravami a bučinami. Matečným substrátem jsou nejčastěji sprašové hlíny, středně těžké glaciální sedimenty, smíšené s vahoviny a hluboké zvětralinové pevných hornin. Hlavním půdotvorným procesem je opět illimerizace. Pod humusovým horizontem leží několik decimetrů mocný

eluviální horizont, který přechází v horizont iluviální. Charakteristickou vlastností je oglejení. Zrnitostně se jedná o středně těžké a těžší půdy. Zemědělsky jsou tyto půdy méně kvalitní, zejména pro jejich občasné převlhčení (Tomášek 2003).

Fluvizemě

Jedná se rovněž o nivní půdy. Půdotvorným substrátem jsou výhradně nivní uloženiny. Vývojově jsou to velmi mladé půdy. Půdotvorný proces je často periodicky přerušován akumulací činností vodního toku při záplavách. Obsah humusu je střední. Tyto půdy jsou středně těžkého zrnitostního složení. Jsou vhodné pro luční porosty (Tomášek 2003).

V CHKO Pálava se nacházejí v nivě Dyje, údolí Klentnického potoka a v okolí Křivého jezera (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

Správa CHKO Pálava (2005) uvádí na území CHKO výskyt těchto půdních druhů:

- písčité, hlinitopísčité, písčitohlinité
- hlinité, jílovitohlinité
- jílovité

V oblasti Pálavy jsou nepříznivé podmínky z hlediska ochrany půdy. Hodnota potenciální eroze půdy zde překračuje hranici normální eroze půdy. Na velkých plochách svahů Pavlovských vrchů činí 2 mm za rok. Takto vysoká intenzita potenciální eroze je způsobena zejména reliéfem, málo propustnými horninami a také málo odolnou půdní pokrývkou. Nejvyšší intenzita potenciální eroze je ve vinařských oblastech jižně od Horních Věstonic, východně od Dolních Věstonic a v okolí obce Perná. V těchto oblastech dosahuje hodnot až nad 10 mm za rok. Také Národní přírodní rezervace Děvín je postižena výrazným erozním vlivem (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

5. 3. 5 Vegetace a flóra

Přestože okolí Pavlovských vrchů patří mezi nejstarší sídelní území České republiky, díky členitému reliéfu a pestrým geologickým podmínkám si toto území zachovalo pozoruhodnou pestrost flóry a vegetace. Na špatně přístupných lokalitách se zachovala přirozená skalní, stepní, lesostepní a lesní společenstva. V severovýchodní

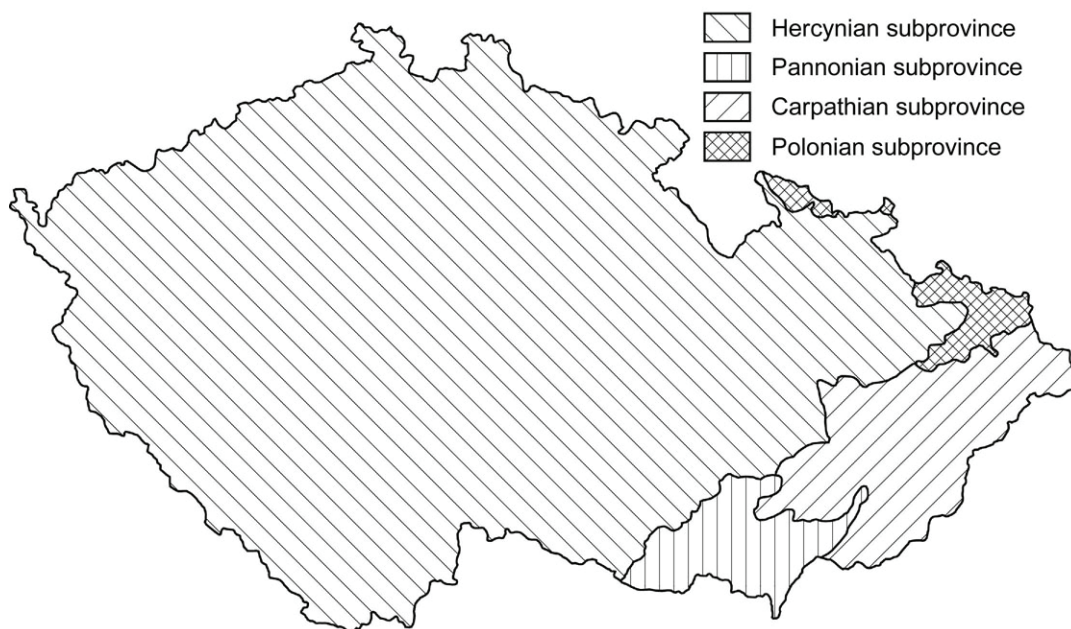
části CHKO, v oblasti Křivého jezera, se zachoval fragment lužního lesa a v jižní části CHKO, u rybníka Nesytu, se nachází také významný zbytek halofilní vegetace (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

5. 3. 5. 1 Biogeografické členění

V rámci nadregionálního členění je nejvyšší individuální jednotkou biogeografická provincie panonská. V rámci této provincie leží charakterizované území dle Culka (1995) v biogeografické subprovincii severopanonské (viz obr. 14).

Severopanonská subprovincie tvoří severozápadní hranici panonské provincie. Na území ČR zasahuje pouze na území jižní Moravy. Je tvořena zejména nezpevněnými sedimenty, typické jsou spraše, vápnité písky a sedimenty v údolních nivách. Charakteristická jsou i vápencová bradla. Klima je velmi teplé, ovlivňované kontinentálními vlivy z východu a částečně i mediteránním podnebím od jihu. Biota je výrazně teplomilná. Nacházejí se zde velké rozlohy 1. dubového vegetačního stupně, vyskytuje se zde i biota 2. a 3. vegetačního stupně (viz tab. 6 a obr. 15).

Obr. 14: Biogeografické subprovincie (1:4 000 000)

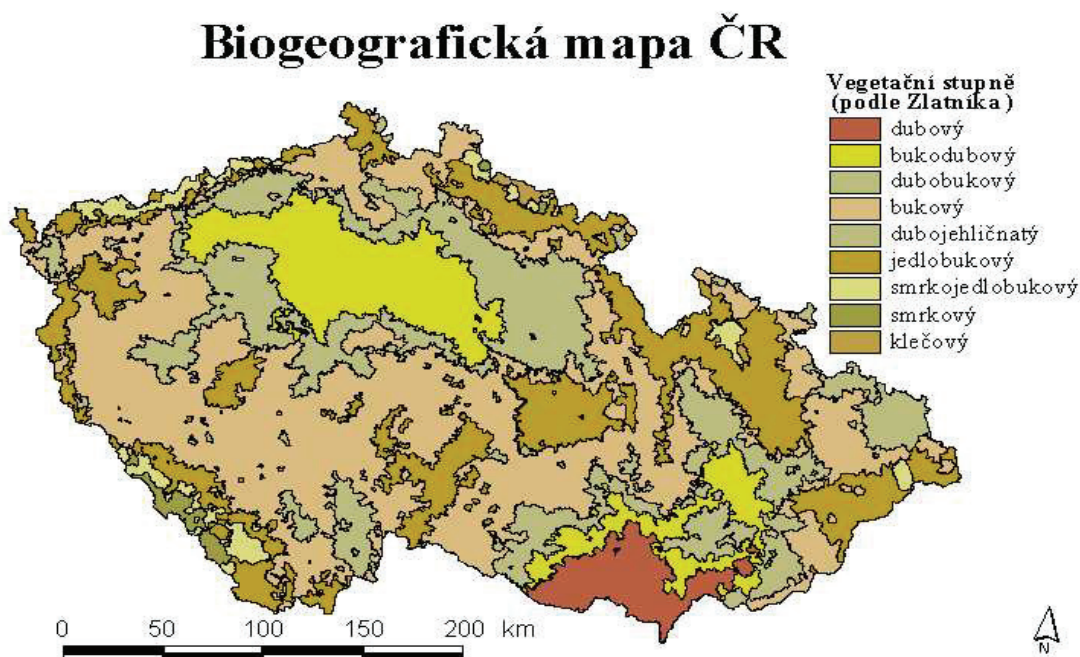
Zdroj: <http://www.herber.kvalitne.cz>

Tab. 6: Vegetační stupně v ČR

Vegetační stupeň	Výskyt
1. dubový	nížiny, nejteplejší oblasti ČR, jih Moravy, lužní lesy
2. bukovo-dubový	Česká tabule, Vněkarpatské sníženiny
3. dubovo-bukový	Česká tabule, Českomoravská a Dražanská vrchovina, Středomoravské karpáty
4. dubovo-jehličnatý	pahorkatiny a vrchoviny České vysočiny
5. bukový	pouze v Karpatech
6. jedlo-bukový	nejvyšší vrchoviny a hornatiny
7. smrko-jedlo-bukový	Šumava, Krušné hory, Orlické hory, Hrubý Jeseník
8. smrkový	nejvyšší dřevinný stupeň, sahá až po horní hranici lesa
9. klečový	nad horní hranicí lesa, zejména Krkonoše

Zdroj: Löw (1995)

Obr. 15: Vegetační stupně v ČR (Zlatník 1978)

Zdroj: <http://www.gvoz.cz>

5. 3. 5. 2 *Fytogeografické členění*

Grulich (2002) zařazuje oblast CHKO Pálava, dle fytogeografického členění ČR, do fytogeografického obvodu Panonského termofytika. Panonské termofytikum zasahuje na území 2 fytogeografickými okresy. Okres 17. Mikulovská pahorkatina (s podokresy 17b. Pavlovské kopce a 17c. Milovicko - Valtická pahorkatina) a okres 18. Jihomoravské úvaly (s podokresem 18a. Dyjsko - svratecký úval) (<http://www.lesaci.me.cz>).

Fytogeografický okres 17 – Mikulovská pahorkatina se nachází v kolinním vegetačním stupni. Je tvořena zejména jurskými vápenci a sprašemi. Je částečně odlesněna. Na jejím území se nachází i slaniska. Vegetaci tvoří teplomilné doubravy, panonské dubohabřiny a v oblasti Pálavy také skalní a drnové stepy. (<http://www.sci.muni.cz>).

Podokres 17b. Pavlovské vrchy se vyznačuje velkou diverzitou vegetace a flóry, značným podílem termofytů a střídáním antropicky ovlivněné a přirozené vegetace. Významným edafickým faktorem jsou sedimenty z období jury, které tvoří vápencová bradla Pálavy a značně ovlivňují vegetační kryt. V této oblasti se vyskytují všechny reliktní a stenoendemické taxony.

Podokres 17c. Milovicko - valtická pahorkatina se vyznačuje taktéž vysokým podílem termofytů ve druhové skladbě květeny území. Reliéf je méně členitý, ovlivněný absencí tvrdých hornin v geologickém podkladu tvořeným sedimenty terciérního stáří. Proto je zde mnohem nižší diverzita vegetace a flóry. Významný je komplex teplomilných doubrav a dubohabřin s enklávami stepní vegetace (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

Fytogeografický okres 18 – Jihomoravské úvaly se nachází v planárním stupni. Je tvořen kvartérem, neogénem, vzácně štěrky a vátými písky. Na jeho území se střídají zalesněné i bezlesé plochy. Významné jsou široké říční nivy a přítomnost slanisek. Vegetaci tvoří lužní lesy, dubohabřiny, vzácně teplomilné doubravy na písku. Vyskytuje se zde pestrá flóra (<http://www.sci.muni.cz>).

Podokres 18a. Dyjsko - svratecký úval leží v aluviu řeky Dyje. Ve složení flóry se vyskytují kromě termofytů i mezofyty. Podél toku Dyje jsou zachovány fragmenty lužních lesů a nivních luk (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

5. 3. 5. 3 *Potenciální přirozená vegetace a polopřirozená náhradní vegetace – typičtí zástupci flóry*

Na dolních částech svahů Pavlovských vrchů, ve vlhčích žlebech Milovické pahorkatiny a na jejich okrajových svazích, se vyskytují panonské dubohabřiny (*Primulo versi - Carpinetum*). V jejich stromovém patře převládá habr obecný (*Carpinus betulus*), dub zimní (*Quercus petraea*), které občas doprovází lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*) nebo jeřáb břek (*Sorbus torminalis*). Keřové patro tvoří brslen bradavičnatý (*Euonymus verrucosus*), ptačí zob obecný (*Ligustrum bulhare*) a dřín jarní (*Corpus mas*). V jarním období se panonské dubohabřiny vyznačují nápadným bylinným patrem s četnými neofyty, např. dymnivkou dutou (*Cordyalis cava*) a sněženkou podsněžníkem (*Galanthus nivalis*) (viz obr. 16). Dominantním druhem letního aspektu bylinného patra je strdivka jednokvětá (*Melica uniflora*) (Rigasová, Macháček, Grulich 2002).

Obr. 16: Sněženka podsněžník (*Galanthus nivalis*)

Zdroj: <http://www.garten.cz>

Na konvexních tvarech je častý výskyt teplomilné doubravy (*Quercion pubescenti - petrae*, zejména asociace *Pruno mahaleb - Quercetum pubescentis* a *Corno - Quercetum*). Ve stromovém patře porostů první z obou asociací převládá dub pýřitý (*Quercus pubescent*) a dub zimní. Keřové patro je obvykle dobře vyvinuto a tvoří je především dřín jarní, hloh jednosemenný (*Crataegus monogyna*) a kalina tušalaj (*Viburnum lantana*). V bylinném patře těchto teplomilných doubrav často převládá válečka prapořitá (*Brachypodium pinnatum*) a ostřice nízká (*Carex humilis*). Typická

je přítomnost četných druhů suchých trávníků a lesních okrajů, např. čistce přímého (*Stachys recta*), hvězdnice chlumní (*Aster amellus*), tolitý lékařská (*Vincetoxicum hirundinaria*) (viz obr. 17), nebo třemdavy bílé (*Dictamnus albus*) (Mackovčín et al. 2007).

Obr. 17: Tolita lékařská (*Vincetoxicum hirundinaria*)

Zdroj: <http://www.rozhlas.cz>

Pro velkou část milovického lesa je typická asociace *Quercetum pubescenti-roboris*. Jsou to rozvolněné doubravy s dubem zimním a dubem pýřitým ve stromovém patře, v němž se vyskytuje také jeřáb břek a jeřáb oskeruše (*Sorbus domestica*) (viz obr 18). V nepoškozených porostech je bohatě vyvinuté keřové patro, které tvoří hlavně javor babyka (*Acer campestre*), svída krvavá (*Swida sanguinea*) a ptačí zob obecný. V bylinném patře tu jsou zastoupeny druhy šípákových doubrav a dubohabřin. Nacházíme zde druhy indikující střídavě vlhké půdy, jako jsou bukvice lékařská

(*Betonica officinalis*), ostřice chlumní (*Carex montana*) a konvalinka vonná (*Convallaria majalis*) (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

Obr. 18: Jeřáb oskeruše (*Sorbus domestica*)

Zdroj: <http://www.zkola.cz>

Na severních svazích Pavlovských vrchů se nacházejí suťové lesy *Aceri - Carpinetum* ze svazu *Tilio - Acerion*. Jejich stromovému patru obvykle vévodí lípa velkolistá spolu s javorem klenem (*Acer pseudoplatanus*), javorem mléčem (*Acer platanoides*) a jasanem ztepilým (*Fraxinus excelsior*). Jilm horský (*Ulmus glabra*) již z většiny porostů vymizel a přežívá jen v keřovém patře. Bylinné patro je nápadné při květu oměje vlčího (*Aconitum vulparia*), což je v červnu.

V nivách potoků se nachází luhy asociace *Pruno-Fraxinetum*. Ty jsou v nivě Dyje nahrazeny lužním lesem asociace *Fraxino pannonicae - Ulmetum*. Jedná se o jilmové jaseniny, tzv. tvrdý luh. V jejich stromovém patře převládá jasan úzkolistý (*Fraxinus angustifolia*) nebo dub letní (*Quercus robur*). V nižším stromovém patře se vyskytuje jilm vaz (*Ulmus laevis*), méně často jilm habrolistý (*Ulmus minor*). V keřovém patře je přítomna svída krvavá a bez černý (*Sambucus nigra*). Častý je chmel otáčivý (*Humulus lupulus*). Bylinné patro jilmových jasenin je druhově chudé.

Zjara je nápadné výskytem orseje jarního (*Ficaria bulbifera*). K nápadným rostlinám jilmových jasenin patří též bledule letní (*Leucojum aestivum*) (Mackovčín et al. 2007).

Na území CHKO jsou zastoupeny typy primárního bezlesí. Na Pavlovských vrších to je soubor stepní a skalní vegetace ze svazů *Seslerio - Festucion glaucae* a *Diantho Lumnitzeri - Festucion pallentis*. Tyto skalní stepy jsou zastoupeny zejména kostřavou sivou (*Festuca pallens*) a lipnicí bádenskou (*Poa badensis*). Dalšími zástupci jsou např. zvonek sibiřský (*Campanula sibirica*), kosatec nízký (*Iris pumila*) (viz obr. 19), kosatec písečný (*Iris arenaria*) a hlaváček jarní (*Adonis vernalis*) (viz obr. 20), které se staly symbolem Pálavy (Rigasová, Macháček, Grulich 2002).

Obr. 19: Kosatec nízký (*Iris pumila*)

Zdroj: autor (2011)

Obr. 20: Hlaváček jarní (*Adonis vernalis*)

Zdroj: autor (2011)

Typická pro skalní trávníky je přítomnost sukulentů, vytvářejících místy samostatná společenstva. Jsou to například netřeskovce výběžkatý (*Jovibarba sobolifera*), rozchodník ostrý (*Sedum acre*) a lomikámen trojprstý (*Saxifraga tridactylites*). Tato společenstva jsou nejlépe vyvinuta na Svatém kopečku, Stolové hoře a na Děvíně.

V oblastech Pavlovských vrchů, kde se nacházejí hlubší půdy a na extrémně suchých stanovištích Milovické pahorkatiny je stepní vegetace svazu *Festucion valesiaca*. Tyto tzv. drnové stepi se vyznačují značnou variabilitou a podle podmínek v nich převládají různé druhy trav, např. kavyl sličný (*Stipa pulcherrima*) (viz obr. 21).

Obr. 21: Kavyl sličný (*Stipa pulcherrima*)

Zdroj: <http://www.biolib.cz>

Na hyalinních půdách jižně od Mikulova se nachází komplex vegetačních jednotek slaných luk a brakických mokřadů svazu *Scirpion maritimi*, které přecházejí ve vodní vegetaci.

Vodní vegetace je v této oblasti vzácná. Společenstva svazu *Nymphaeion alba* s leknínem bílým (*Nymphaea alba*) se vyskytovala v Křivém jezeře do počátku devadesátých let 20. století, kdy zanikla z důvodu vyschnutí mrtvého ramene

Místy se vyskytuje polopřirozená náhradní vegetace, kterou vesměs tvoří stepní trávníky svazů *Festucion valesiaca* a *Cirsio - Brachypodion pinnati*. V říčních nivách a v okolí rybníků se vyskytují rákosiny a komplexy mokřadní a vodní vegetace (*Phragmition communis*, *Caricion gracilis*, *Potamion lucentis* a *Batrachion aquatilis*). V nivě Dyje se navíc vyskytují i vodní společenstva svazu *Nymphaeion alba* a lužní louky svazu *Cnidion venosi*. Charakteristický je také výskyt teplomilných kalcifilních plevelů *Caucalidion lappulae*.

V chráněné krajinné oblasti roste 93 zvláště chráněných druhů cévnatých rostlin. Z tohoto počtu je 29 druhů kriticky ohrožených, 33 druhů je silně ohrožených a 31 druhů je ohrožených. V oblasti se vyskytuje také 5 druhů chráněných hub. Z nich

jsou kriticky ohroženy květka písečná (*Montagnea arenaria*), náramkovitka žlutozelená (*Floccularia straminea*) a lanýž letní (*Tuber aestivum*). Silně ohrožena je kalichovka lužní (*Omphalina discorosea*) a ohrožena je hvězdovka uherská (*Geastrum hungaricum*) (Mackovčín et al. 2007).

5. 3. 6 Fauna

Celkový počet známých živočišných druhů žijících na území CHKO Pálava přesahuje 13 000 a lze ji tedy spolu s Lednicko - valtickým areálem a nivou Dyje nad soutokem s Moravou považovat za druhově nejbohatší část České republiky. U více než poloviny zpracovaných taxonomických skupin přesahuje podíl zjištěných druhů 50 % druhů známých z České republiky. U motýlů tento podíl dosahuje více než 70 %. Na tomto území bylo pro vědu nově objeveno a popsáno více než 100 živočišných druhů.

Mnoho druhů živočichů má v CHKO Pálava severní hranici svého areálu. Často je zde zaznamenán jejich jediný výskyt v rámci ČR (Mackovčín et al. 2007).

5. 3. 6. 1 Zoogeografické začlenění

Chráněná krajinná oblast Pálava leží na území dvou významných evropských biogeografických provincií. Provincie středoevropského opadavého lesa a panonského úseku provincie stepí. Na území CHKO Pálava se navíc stýkají vlivy dvou úseků provincie středoevropského opadavého lesa. Je to úsek západokarpatský a úsek Českého masivu. Přes provincii stepí pronikly na toto území i výrazně teplomilné a suchomilné prvky. Vyjímečný biotop s typickými halobiontními druhy bezobratlých představuje NPR Slanisko u Nesytu.

Z hledisky členění ČR na faunistické okresy leží celé území CHKO Pálava v okrese Dolnomoravský a Dyjskosvratecký úval (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

5. 3. 6. 2 Významní zástupci fauny

Kroužkovci (*Annelida*)

V NPR Křivé jezero se vyskytuje pijavka lékařská (*Hirudo medicinalis*), která je uvedena v červené knize IUCN. Na 2 lokalitách území CHKO se rovněž vyskytuje významný druh hlubinné žížaly *Allolobophora hrabei*.

Měkkýši (*Mollusca*)

Nejcennější malakocenózou Pálavy jsou xerothermní sklaní společenstva s druhy žitovka obilná (*Granaria frumentum*), ovsenka žebernatá (*Chondrina clienta*), kuželovka skalní (*Pyramidula rupestris*) a drobnička jižní (*Truncatellina claustralis*). Velmi významný je výskyt oblovky velké (*Cochlicopa nitens*) (viz obr. 22).

Obr. 22: Oblovka velká (*Cochlicopa nitens*)

Zdroj: <http://www.static.flickr.com>

Pavoukovci (*Arachnida*)

V lesních komplexech Pálavy se vyskytují typické druhy středoevropských lesů, např. slíďák hajní (*Pardosa lugubris*). Otevřené skalní stepi obývají pavouci s jihoevropským typem rozšíření. Jejich mnohé druhy mají na Pálavě severní hranici rozšíření. Příkladem je slíďák *Alopecosa mariae* a typický stepník rudý (*Eresus niger*) (viz obr. 23). Zajímavý je výskyt stepníka moravského (*Eresus moravicus*), kterého na jižní Moravě popsal v roce 2008 Dr. Řezáč z Výzkumného ústavu rostlinné výroby v Praze a který je pravděpodobně nejedovatějším pavoukem ČR. Od začátku 90. let se z jižní Moravy rozšiřuje do celé ČR jihoevropský druh pavouka – nápadný křížák pruhovaný (*Agriope bruennichi*). Ve vrcholových partiích NPR Děvín – Kotel - Soutěska se nachází jedinečné společenstvo teplomilných druhů pavouků. Příkladem lze uvést snovačku *Diponea prona*. V NPR Křivé jezero se nachází populace velmi vzácné pavučinky *Pelecopsis mengei* a na starých dubech zde v symbióze s mravenci *Liometopum* žije nejpočetnější populace na světě skálovky *Micaria sociabilis*. Přírodní památka (PP) Kočičí skála je jednou ze 3 lokalit v ČR, kde se vyskytuje šestiočka *Dysdera hungarica*.

Obr. 23: Stepník rudý (*Eresus niger*)

Zdroj: <http://www.naturfoto.cz>

Mackovčín et al. (2007) uvádí výskyt slíd'áka slaništního (*Pardosa maisa*), který byl dříve známý pouze z finských rašelinišť.

Korýši (Crustacea)

V NPR Křivé jezero byl prokázán výskyt kriticky ohrožené žábřonožky sněžní (*Siphonophanes grubii*) a listonoha jarního (*Lepidurus apus*).

Stonožky (Chilopoda)

V roce 1996 byl v Přírodní rezervaci (PR) Svatý kopeček po 60 letech prokázán výskyt velmi vzácného strašníka dalmatského (*Scutigera coleoptrata*).

Mnohonožky (Diplopoda)

Pro faunu ČR byly na území CHKO Pálava objeveny 2 nové druhy v lužních biotopech NPR Křivé jezero - *Leptoiulus minutus* a *Craspedosoma transsilvanicum*.

Hmyz (Insecta)

Z ohledem na počet druhů je CHKO Pálava nejbohatší lokalitou výskytu hmyzu v ČR. Byla zde zjištěna řada druhů, které jsou zařazeny mezi druhy zvláště chráněné dle zákona č. 144/92 Sb., uvedeny v Červené knize ČR a v celosvětových seznamech IUCN.

- **Kudlanky:** jediný zástupce kudlanka nábožná (*Mantis religiosa*) (viz obr. 24) je zde poměrně hojná. Lze ji nalézt na samotném vápencovém bradle Pálavy, ale i v Milovickém lese.

- **Rovnokřídli:** vyskytuje se zde mnoho druhů, které jsou vázány na stepí lokality. Nejvýznamnějším druhem je kriticky ohrožená kobylka sága (*Saga pedo*). Velmi vzácně se vyskytuje v NPR Děvín, NPR Tabulová a PR Turolď.

Obr. 24: Kudlanka nábožná (*Mantis religiosa*)

Zdroj: <http://fotoblog.in>

- **Ploštice:** Ploštička slanofilná (*Henestaris halophilus*) se vyskytuje v NPR Slanisko u Nesytu, která je jedinou lokalitou výskytu této ploštičky v ČR.

- **Sít'okřídli:** Nejvýznamnější druh vyskytující se na území CHKO je pakudlanka jižní (*Mantispa styriaca*). Jedná se o jednu z mála lokalit v rámci ČR. Významné jsou ještě některé druhy mravkolvů (*Myrmeleonidae*).

- **Motýli:** Podle počtu druhů jde opět o nejbohatší chráněné území v celé ČR. Mezi nejvýznamnější patří jasoň dymnivkový (*Parnassius mnemosyne*), náš největší motýl martináč hruškový (*Saturnia pyri*) a oba druhy otakárek, vyskytující se na území ČR. Jedná se o otakárka fenyklového (*Papilio machaon*) a otakárka ovocného (*Iphiclides podalirius*). Na území CHKO Pálava se vyskytuje řada druhů, které jsou uvedeny v Červené knize IUCN.

- **Blanokřídli:** Významný je výskyt žahalky žluté (*Scolia hirta*). Na území CHKO Pálava bylo nalezeno více než 1 500 druhů blanokřídlych. 42 taxonů bylo nově popsáno. Z hlediska ochrany druhů je důležitý výskyt pilatky *Rhadinocerea reitteri*, jejíž housenice se vyvíjejí na kosatci nízkém.
- **Dvoukřídli:** Důležitý je výskyt submediteránních a pontických druhů. Pro tyto druhy je Pálava jedinou makrolokality v ČR.
- **Brouci:** Je zde prokázán výskyt řady kriticky ohrožených druhů. Jedná se např. o krasce uherského (*Anthaxia hungarica*), střevlíky *Carabus hungaricus* a *Carabus clathratus*. Významný je rovněž výskyt páchníka hnědého (*Osmoderma eremita*) a tesaříka obrovského (*Cerambyx cerdo*). Velmi hojný je zde roháč obecný (*Lucanus cervus*), jehož běžný výskyt v CHKO Pálava popisuje Karban (1988). Ve velkém počtu se zde vyskytuje ohrožený krajník pižmový (*Calosoma sycophanta*) (viz obr. 25). Bylo zde zjištěno 2 861 druhů brouků, to je více než 50 % druhů této skupiny v rámci celé ČR.

Obr. 25: Krajník pižmový (*Calosoma sycophanta*)

Zdroj: <http://www.mezistromy.cz>

Ryby (*Pisces*)

Na území CHKO Pálava nejsou vhodné biotopy pro výskyt této skupiny živočichů. V Dyji žijí 2 druhy ryb, které jsou uvedeny ve vyhlášce č. 395/1992 a to jsou piskoř pruhovaný (*Misgurnus fossilis*) a sekavec písečný (*Cobitis taenial*).

Obojživelníci (*Amphibia*)

Pro tuto skupinu platí podobné nepříznivé podmínky jako pro ryby. Pouze v NPR Křivé jezero bylo zjištěno 7 druhů obojživelníků. Byl zde zaznamenán i výskyt kriticky ohrožené blatnice skvrnité (*Pelobates fuscus*) a čolka podunajského (*Triturus dobrogicus*), což je druh teprve nedávno objevený na území ČR. Běžně se zde vyskytuje rosnička zelená (*Hyla arborea*).

Plazi (*Reptilia*)

V CHKO Pálava žije početná populace kriticky ohrožené ještěrky zelené (*Lacerta viridis*) (viz obr. 26) a silně ohrožené užovky hladké (*Coronella austriaca*). Na vápencových bradlech lze spatřit i vzácnou ještěrku zední (*Lacerta muraris*) a ojediněle lze spatřit i výrazně jižní druh ještěrku travní (*Lacerta taurica*).

Obr. 26: Ještěrka zelená (*Lacerta viridis*)

Zdroj: <http://www.treking.cz>

Ptáci (*Aves*)

Spolu s územím CHKO Třeboňsko se na území CHKO Pálava nachází největší počet zvláště chráněných ptáků v rámci celé ČR. Nejvýznamnější, kriticky ohrožení zástupci této skupiny, kteří zde pravidelně hnízdí jsou: orel mořský (*Haliaeetus albicilla*), luňák červený (*Milvus milvus*) a bukáček malý (*Ixobrychus minutus*). CHKO Pálava je jediné místo v rámci celé ČR, kde se v zimních měsících pravidelně objevuje zedníček skalní (*Tichodroma muraria*). Nachází se zde také

početně nejsilnější populace silně ohroženého dudka chocholatého (*Upupa epops*). Vyskytuje se zde i exoticky vypadající vlha pestrá (*Merops apiaster*) (viz obr. 27).

Obr. 27: Vlha pestrá (*Merops apiaster*)

Zdroj: <http://www.prirodamoravy.blog.cz>

Hnízdí zde i vzácné druhy vázané na vodní biotopy, sýkořice vousatá (*Panurus biarmicus*) a zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*). Pravidelně zde hnízdí i populace výra velkého (*Bubo bubo*). Z důvodu výskytu druhů uvedených v tab. 7 zde byla vyhlášena Ptačí oblast Pálava, která je geograficky totožná s CHKO Pálava.

Savci (*Mammalia*)

Zdejší skupinou savců, kteří jsou nejvýznamnější z hlediska ochrany přírody, jsou netopýři. Je jim věnována největší pozornost. Byl zde zjištěn výskyt 18 druhů netopýřů (z 24 druhů vyskytujících se na území celé ČR). Kriticky ohrožený je vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*). Další 4 druhy jsou silně ohroženy a 4 druhy patří do kategorie ohrožení (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

Mackovčín et al. (2007) uvádějí v NPR Křivé jezero výskyt bobra evropského (*Castor fiber*). Sídlí zde 3 rodiny, které svými odchovy zásobují široké okolí (Správa CHKO Pálava 2011).

V CHKO Pálava se však vyskytují také nepůvodní, introdukované druhy, které sem byly zavlečeny pro účely lovu. Jedná se zejména o muflona (*Ovis musimon*), kterého se na území CHKO Pálava, v NPR Děvín, vyskytuje cca 60 párů. Jeho výskyt zde

byl dříve z pohledu ochrany přírody chápán zcela negativně, avšak v posledních letech se ukazuje že má příznivý vliv na zachování ekologicky významných světlin. Koza bezoárová (*Capra aegagrus*), která byla chována v oboře Děvín a působila zde značné škody, byla v roce 1996 přemístěna na jiné stanoviště. Mufloni jsou soustředěni ještě v oboře v lokalitě Milovického lesa, ovšem také již v přijatelném množství, ve kterém zde nepůsobí významné škody (Správa CHKO Pálava 2011).

V chráněné krajinné oblasti Pálava bylo popsáno 203 druhů zvláště chráněných živočichů. 82 druhů jsou bezobratlí a 121 druhů jsou obratlovci. Z celkového počtu 203 chráněných druhů živočichů je 40 kriticky ohrožených, 82 silně ohrožených a 81 druhů je ohrožených (Mackovčín et al. 2007).

5. 3. 7 Ochrana přírody a krajiny v CHKO Pálava

5. 3. 7. 1 Zonace CHKO Pálava (viz příl. 2)

Zonace CHKO byla schválena Ministerstvem životního prostředí ČR dne 16. 4. 1999 protokolem Č.j. OOP/2516/99. Vymezuje na území CHKO 4 zóny odstupňované ochrany.

- **I. zóna:** Jsou v ní zařazena všechna vyhlášená maloplošná zvláště chráněná území a návrhy na doplnění jejich sítě. Rozloha cca 10 % území CHKO Pálava.

- **II. zóna:** Jedná se o území většího rozsahu s významnou přírodní hodnotou, která nejsou chráněna formou maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ). Tvoří hlavně ochranné pásmo kolem I. zóny. Rozloha je cca 37 % území CHKO Pálava.

- **III. zóna:** Jsou zde plochy zemědělsky obdělávaných pozemků, které často přerušují liniové prvky. Jsou to území s menší přírodní hodnotou. Rozloha je cca 45 % území CHKO Pálava.

- **IV. zóna:** Plochy historicky pozměněné člověkem a plochy využívané jako sídla. Jsou zde zařazena území sídel a také zastavitelná území dle platných územních plánů. Rozloha je cca 8 % území CHKO Pálava.

5. 3. 7. 2 Zonace v rámci Biosférické rezervace Dolní Morava

- **Jádrová zóna (Core area):** je totožná s územím I. zóny

- **Nárazníková zóna (Buffer zone):** je tvořena hlavně lokalitami II. zóny

- **Přechodová zóna: (Transition zone):** jedná se o kombinaci ploch III. a IV. zóny ochrany přírody a krajiny.

V současné době Biosférická rezervace Dolní Morava, o. p. s. zpracovává návrh nové zonace, která bude společná s biosférickou rezervací Wienerwald, která se nachází v sousedním Rakousku (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

5. 3. 7. 3 ZCHÚ na území CHKO Pálava (viz příl. 3)

Na území CHKO Pálava se nacházejí 4 národní přírodní rezervace, 1 národní přírodní památka, 5 přírodních rezervací a 4 přírodní památky.

NPR Děvín - Kotel - Soutěska

Nachází se v katastrálním území obcí Horní Věstonice, Pavlov, Perná a Klentnice. Její rozloha je 380, 76 ha. Nadmořská výška se pohybuje od 257 – 554 m. Byla vyhlášena v roce 1946. Vznikla k ochraně skalních, stepních, křovinných a lesních ekosystémů na vápencovém podkladu, které mají mimořádně druhově bohatou flóru i faunu. Jedná se o významnou geologickou lokalitu.

NPR Tabulová, Růžový vrch a Kočičí kámen

Leží v katastrálním území obcí Bavory, Perná a Klentnice. Její rozloha činí 109, 06 ha. Nadmořská výška je 293 – 459 m. Vyhlášena byla v roce 1951 k ochraně teplomilné vegetace na vápencovém podkladě a k ochraně ekosystémů typických pro vápencová bradla Pavlovských vrchů. V současné době se přehlašuje na NPR Tabulová. PP Růžový vrch a navrhovaná PP Kočičí kámen budou vedeny zvlášť (Správa CHKO Pálava 2011).

NPR Křivé jezero

Nachází se v katastrálním území obcí Milovice a Nové Mlýny na výměře 123, 97 ha. Leží v nadmořské výšce 165 m. Byla vyhlášena v roce 1973 k ochraně zachovalé části nivy s přirozeným charakterem říčního koryta, k ochraně tvrdého a měkkého luhu, lužních luk, zbytků původního lužního lesa.

NPR Slanisko u Nesytu

Leží v katastrálním území obce Sedlec u Mikulova, v nadmořské výšce 176 m. Výměra je 6, 76 ha. Byla vyhlášena v roce 1961 k ochraně zbytků slanomilné květeny a zvířeny.

NPP Kalendář věků

Nachází se v katastrálním území obce Dolní Věstonice. Leží v nadmořské výšce 180 – 205 m. Její rozloha je 0, 45 ha. Vyhlášena byla v roce 2005 k ochraně unikátního geologicko - archeologického profilu.

PR Liščí vrch

Je situována v katastrálním území obce Sedlec u Mikulova, v nadmořské výšce 215 – 258 m. Rozprostírá se na rozloze 10, 82 ha. Byla vyhlášena v roce 2002 k ochraně stepních trávníků, úhorů a křovinných společenstev, kde se vyskytují zvláště chráněné teplomilné a suchomilné druhy.

PR Milovická stráž

Leží v katastrálním území obce Milovice. Nachází se v nadmořské výšce 197 – 293 m. Její výměra je 88, 35 ha. Vyhlášena byla v roce 1994 k ochraně druhově bohatých společenstev teplomilných doubrav a dubohabřin se suchými trávníky s výskytem vzácných a chráněných druhů rostlin.

PR Svatý kopeček

Nachází se v katastrálním území obce Mikulov na Moravě v nadmořské výšce 246 – 363 m na rozloze 36, 08 ha. Byla vyhlášena v roce 1946 k ochraně typického vápencového bradla, kde se harmonicky doplňuje přírodní krajina s barokními sakrálními stavbami a také k ochraně teplomilných a suchomilných druhů, které se zde vyskytují.

PR Šibeničník

Leží v katastrálním území obce Mikulov na Moravě v nadmořské výšce 200 – 238 m. Má výměru 3, 71 ha. Byla vyhlášena v roce 1946 k ochraně suchých trávníků a skalek s výskytem četných druhů na útesu jurského vápence.

PR Turolď

Opět je situována v katastrálním území obce Mikulov na Moravě. Rozprostírá se v nadmořské výšce 280 – 385 m. Její výměra je 16, 84 ha. Byla vyhlášena v roce 1946 k ochraně skalních společenstev a suchých trávníků na vápencích. Vzhledem k přítomnosti krasového jeskynního systému je rovněž významnou geologickou, paleontologickou, archeologickou lokalitou a významným zimovištěm netopýrů.

PR Anenský vrch

Leží v katastrálním území obce Bavory. Nachází se v nadmořské výšce 242 – 268 m. Má výměru 0, 82 ha. Byla vyhlášena v roce 1986 k ochraně stepních lad v pokročilém stadiu sukcese. Představuje polopřírodní enklávu uprostřed zemědělských pozemků. Vyskytují se zde chráněné a ohrožené druhy rostlin živočichů.

PP Kočičí skála

Nachází se v katastrálním území obce Mikulov na Moravě v nadmořské výšce 343 – 362 m. Leží na rozloze 0, 66 ha. Vyhlášena byla v roce 2002 k ochraně skalních a stepních ekosystémů.

PP Růžový kopec

Patří do katastrálního území obce Mikulov na Moravě. Leží v nadmořské výšce 275 – 298 m. Má výměru 4, 03 ha. Byla vyhlášena v roce 1986 k ochraně stepních lad s výskytem zvláště chráněných druhů živočichů.

PP Kienberg

Leží v katastrálním území obce Mikulov na Moravě v nadmořské výšce 210 – 244 m. Má výměru 6,39 ha a byla vyhlášena v roce 1995 k ochraně stepních lad s roztroušenými křovinami. Je zde paleontologické naleziště miocénní fauny evropského významu. Vyskytují se zde zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů (Mackovčin et al. 2007).

PP Kočičí kámen

Její vyhlášení, jako samostatné PP, je připravováno v tomto roce, je však vázáno na vyhlášení NPR Tabulová (bez lokality Kočičí kámen), které je v pravomoci MŽP ČR. Zatím je stále začleněna ve stávající NPR Tabulová, Růžový vrch, Kočičí kámen (Správa CHKO Pálava 2011).

5. 3. 7. 4 *Soustava Natura 2000 v CHKO Pálava*

Jedná se o soustavu chráněných území v zemích EU. Pro ochranu ptáků se vyhláší ptačí oblasti a pro ochranu stanovišť Evropsky významné lokality. Na území CHKO Pálava byla vyhlášena 1 ptačí oblast – Ptačí oblast Pálava (vyhlášena v roce 2004) a 8 Evropsky významných lokalit – Děvín, Milovický les, Stolová hora, Klentnice (kostel svatého Jiří), Turoid, Svatý kopeček, Slanisko u Nesytu a Niva Dyje. V tabulce č. 7 jsou uvedeny druhy ptáků a počty jejich párů, pro které byla Ptačí oblast Pálava vyhlášena.

Tab. 7: Ptačí druhy – ptačí oblast Pálava

Druh	Počet párů (1998-2002)
čáp bílý (<i>Ciconia ciconia</i>)	10 - 12
orel mořský (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	10 – 20 (zimující jedinci)
včelojed lesní (<i>Pernis apivorus</i>)	7 - 9
strakapoud jižní (<i>Dendrocopos syriacus</i>)	50 - 60
strakapoud prostřední (<i>Dendrocopos medius</i>)	70 - 150
pěnice vlašská (<i>Sylvia nisoria</i>)	350 - 600
lejsek bělokrký (<i>Ficedula albicollis</i>)	1000 - 2000
ťuhýk obecný (<i>Lanius collurio</i>)	1000 - 1300

Zdroj: Správa CHKO Pálava (2010)

5. 3. 7. 5 Památné stromy na území CHKO Pálava (viz příl. 3)

Na území CHKO Pálava je vyhlášeno 5 památných stromů, jejichž seznam je v tabulce č. 8.

Tab. 8: Památné stromy na území CHKO Pálava

Název	Druh	Datum vyhlášení	Vyhlašovatel	Stav
Lípa u hrobky	lípa velkolistá	14. 5. 2004	město Mikulov	dobry
Pavlovnie plstnatá	pavlovnie plstnatá	14. 5. 2004	město Mikulov	vnitřní hniloba
Brněnská lípa	lípa srdčitá	14. 7. 2004	město Mikulov	dobry
Věstonická oskeruše	oskeruše domácí	16. 3. 2005	správa CHKO Pálava	dobry
Mikulovský platan	platan javorolistý	30. 3. 2005	správa CHKO Pálava	dobry

Zdroj: Správa CHKO Pálava (2010)

5. 3. 8 Zemědělství

Jedná se o zemědělský kraj, na jehož území zemědělská půda zabírá cca 60 % plochy. Vzhledem k netypickým klimatickým podmínkám pro ČR, je zde pěstována

specifická plodina – vinná réva, která udává přírodní i kulturní charakter celé oblasti. Na území se nachází velmi úrodné černozemě a spraše, které jsou spolu s příznivým klimatem původci zemědělské tradice oblasti.

Na území CHKO Pálava se kromě vinné révy pěstují zejména tradiční obiloviny, kterými jsou hlavně pšenice a ječmen. Výměra obilovin zůstává na tomto území dlouhodobě stejná, zatímco výměra vinic se od 90. let minulého století zvýšila téměř trojnásobně, zakládáním vinic na orné půdě a dosahuje zhruba 20 % výměry zemědělské půdy v CHKO Pálava. CHKO Pálava náleží do vinařské oblasti Morava, podoblasti mikulovské. Pro tuto podoblast má velký význam především úpatí Pavlovských vrchů s velmi teplým klimatem a vápenitou půdou. Pěstují se zde hlavně bílé odrůdy. Typické pro tuto oblast jsou: Ryzlink vlašský, Veltlínské zelené, Rulandské bílé, Chardonnay, Sauvignon, Ryzlink rýnský a Sylvánské zelené. Z modrých odrůd se zde pěstuje zejména Frankovka a Rulandské modré (Rigasová, Macháček, Grulich 2002). Zajímavostí jsou bílé odrůdy, které byly vyšlechtěny ve šlechtitelské stanici v Perné: Pálava a Aurelius (<http://www.obec-perna.cz>).

Počátkem 90. let byl v CHKO Pálava uveden projekt na biologizaci vinohradnictví v garanci firmy Biocont Laboratory Brno, který byl financovaný z projektu GEF - Biodiverzita, podpořený Světovou bankou a připravený Správou CHKO Pálava. Dnes jsou již všechny vinice v CHKO Pálava udržovány v biologicky šetrných režimech a není tedy problém s nasedáním 3. zón CHKO s vinicemi na 1. zónu s přírodními rezervacemi (Správa CHKO Pálava 2011).

Výměra ovocných sadů se snížila za posledních 20 let na polovinu a dnes tvoří jen 2,8 % výměry zemědělské půdy v CHKO. Z těchto sadů je většina meruňkových. Nejvýznamnějším sadem v oblasti je zbytek starého sadu pod obcí Klentnice, kde se na ploše několika hektarů nachází stovky letitých jedinců starých odrůd jablek, hrušní a slivoní.

Značně poklesla také výměra travních porostů. Dnes tvoří louky a pastviny jen 5 % zemědělské půdy a necelá 3 % celkové rozlohy CHKO. Přesto jsou tato území stepního charakteru nejcennějšími biotopy v CHKO. Proto je většina travních porostů zařazena do I. zóny CHKO. Důvodem redukce travních porostů je zánik chovu ovcí, k jejichž pastvě byly tyto porosty využívány. Bez pastvy dochází k postupnému zarůstání stepní vegetace křovinami.

Živočišnou výrobou se na území CHKO zabývá pouze Zemědělské družstvo Bulhary, které se věnuje chovu prasat a skotu (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

5. 3. 9 Průmysl

V CHKO Pálava není žádný významný průmyslový podnik, jenž by svojí činností výrazně ovlivňoval životní prostředí. Většina výroby je soustředěna v Mikulově, v oblasti průmyslové zóny, která se nachází vně CHKO. Působí zde hlavně firmy, které se zabývají lehkým strojírenstvím, potravinářstvím a textilní výrobou. Skládování komunálního odpadu probíhá mimo CHKO. Všechny dříve zde provozované skládky komunálního odpadu jsou již uzavřeny a sanovány. (<http://www.mikulovskoregion.cz>).

5. 4 Demografické podmínky

5. 4. 1 Obce na území CHKO Pálava

Na území CHKO Pálava se nachází 10 obcí: Mikulov na Moravě, Sedlec u Mikulova, Bavory, Perná, Klentnice, Pavlov, Milovice, Horní Věstonice, Dolní Věstonice a Bulhary. Svým katastrálním územím zasahuje do CHKO Pálava ještě obec Nové Mlýny. Správním střediskem pro toto území je obec s rozšířenou působností - město Mikulov na Moravě a část CHKO Pálava, katastr obce Bulhary, patří pod obec s rozšířenou působností – okresní město Břeclav.

5. 4. 2 Obyvatelstvo (viz tab. 9, 10, 11 a obr. 28, 29, 30)

Celkový počet stálých obyvatel žijících na území CHKO Pálava byl k 1. 1. 2010 **12 455**. Hustota zalidnění je 150 obyvatel na km². V porovnání s hustotou zalidnění ČR, která je 133 obyvatel na km² je zřejmé, že v rámci ČR se jedná o nadprůměrně zalidněné území. To je způsobeno vlivem příznivých klimatických podmínek.

Z obr. č. 28 je patrné, že většina obyvatel CHKO žije ve městě (Mikulově). Původní německé obyvatelstvo bylo po roce 1945 odsunuto na podkladě Benešových dekretů a došlo k prudkému poklesu obyvatelstva (viz obr. 29), než bylo zdejší území opět

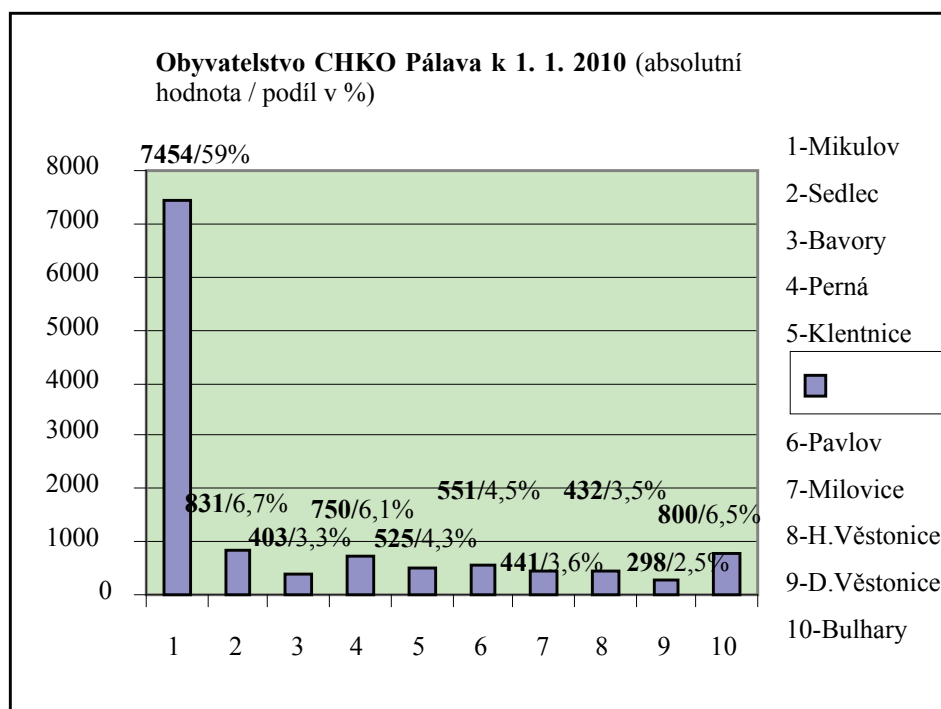
dosídleno občany ČR z vnitrozemí a repatriovanými krajany ze zahraničí (Rigasová, Macháček, Grulich 2002).

Tab. 9: Obyvatelstvo CHKO Pálava (k 1. 1. 2010)

Obec	Počet obyvatel (k 1. 1. 2010)	Výměra kat. území (ha)	Nadmořská výška m. n. m.
Mikulov	7454	4533	242
Sedlec	831	2087	187
Bavory	403	503	230
Perná	750	925	228
Klentnice	525	1302	345
Pavlov	551	1302	240
Milovice	441	654	180
Horní Věstonice	432	783	210
Dolní Věstonice	298	876	174
Bulhary	800	1539	170

Zdroj: ČSÚ, OÚ dotčených obcí (2010)

Obr. 28: Graf rozložení obyvatelstva v obcích CHKO Pálava

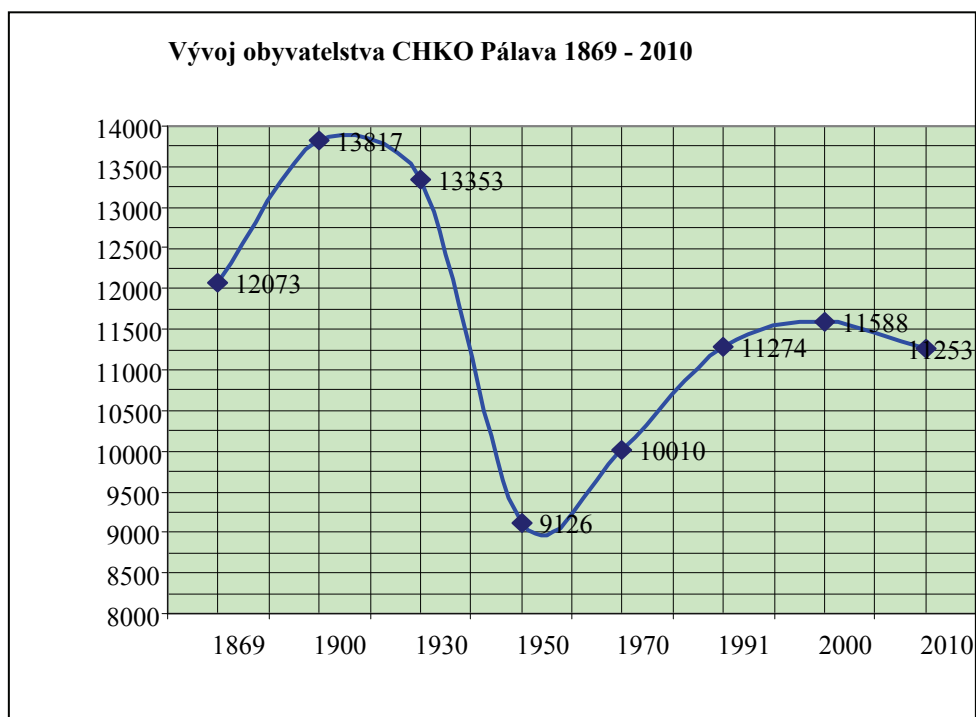
Zdroj: autor

Tab. 10: Vývoj obyvatelstva CHKO Pálava 1869 – 2010

Obec	1869	1900	1930	1950	1970	1991	2000	2010
Mikulov	7173	8092	7790	5337	6254	7477	7753	7454
Sedlec	893	1035	1151	803	867	807	816	831
Bavory	472	546	451	342	341	391	390	403
Perná	884	1022	1031	776	739	756	764	750
Klentnice	434	525	556	373	444	512	585	525
Pavlov	981	1117	1089	658	532	546	537	551
Milovice	457	638	597	425	457	451	413	441
D.Věstonice	779	842	688	412	376	334	330	298
Σ	12073	13817	13353	9126	10010	11274	11588	11253

Zdroj: ČSÚ, Obce v číslech (2011)

Obr. 29: Graf vývoje obyvatelstva Pálavy 1869 - 2010

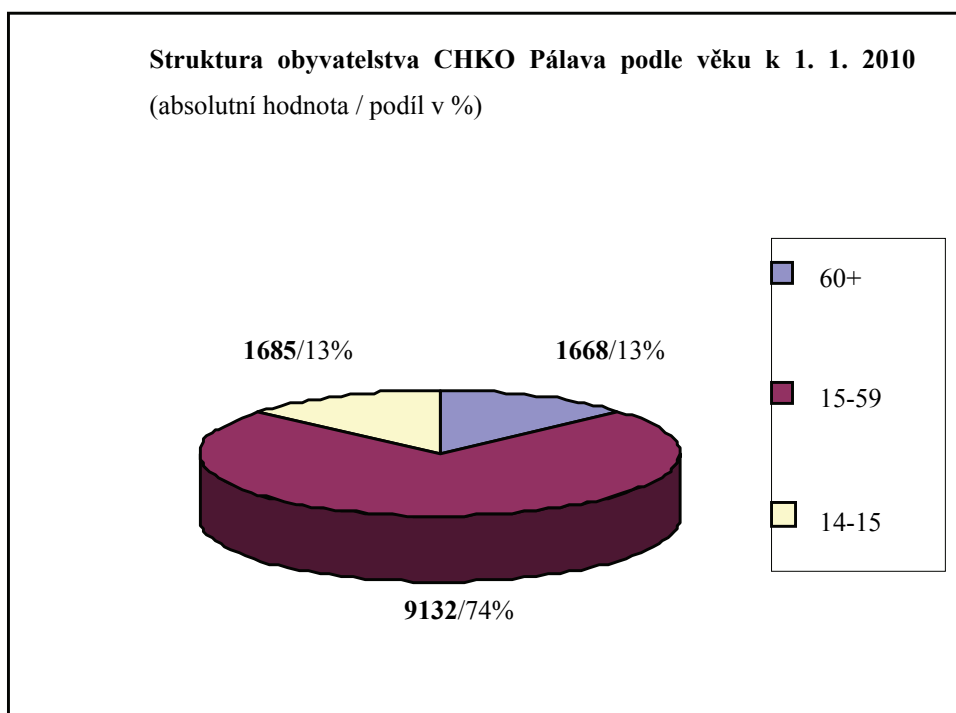
Zdroj: autor

Tab. 11: Struktura obyvatelstva CHKO Pálava podle věku k 1. 1. 2010

Obce	0 - 14	15 - 59	60 +
Mikulov	998	5463	993
Sedlec	115	589	127
Bavory	67	293	43
Perná	99	572	79
Klentnice	64	383	78
Pavlov	61	407	83
Milovice	65	322	54
Horní Věstonice	65	300	67
Dolní Věstonice	34	219	45
Bulhary	117	584	99
Σ	1685	9132	1668

Zdroj: ČSÚ (2010)

Obr. 30: Graf struktury obyvatelstva CHKO Pálava podle věku k 1. 1. 2010

Zdroj: autor

Z tab. 11 a obr. 30 je zřejmé, že počet obyvatel v předproduktivním věku (0 – 14 let) je vyrovnaný s počtem obyvatel ve věku poproduktivním (60+ let). $\frac{3}{4}$ obyvatelstva

CHKO Pálava je produktivního věku (15 - 59 let). Tento údaj je obdobný s celorepublikovým průměrem.

5. 4. 3 Kulturní bohatství

Mikulov

Obr. 31: Letecký snímek Mikulova

Zdroj: <http://www.fotozletadla.cz>

Město Mikulov je historické centrum oblasti. Leží na jižním úpatí Pavlovských vrchů, na hranici s Rakouskem. Tato oblast patří mezi nejstarší sídelní oblasti v ČR. K Moravě bylo Mikulovsko přičleněno v roce 1082 po vítězství krále Vratislava nad rakouskými Babenberky. První písemný doklad o Mikulovu pochází však až z roku 1173. Vzhledem k bohatým dějinám Mikulova se nachází na jeho území mnoho kulturních a historických památek. Mikulov je městskou památkovou rezervací. (Rigasová, Macháček, Grulich 2002).

Dominantu města tvoří zámek (viz obr. 32), stojící na výrazném skalním útesu. Původně se jednalo o zeměpanský hrad, který byl Přemyslem Otakarem II. v roce 1249 udělen v léno Liechtenštejnům. Na konci 16. století je vystřídali Dietrichsteinové, kteří vtiskli zámku v roce 1719 dnešní podobu. Zámek je v současnosti sídlem Regionálního muzea v Mikulově.

Obr. 32: Mikulov – náměstí a zámek

Zdroj: autor (2010)

Koncem 16. století vzniklo nové náměstí přesunem starého do blízkosti zámku. Během 1. poloviny 17. století zde byla postavena řada renesančních domů, z nichž některé se dochovaly v nepříliš pozměněné podobě dodnes. Namátkou lze zmínit sgrafitový dům U Rytířů a Kanovnické domy. Na náměstí lze rovněž spatřit Sousoší nejsvětější trojice z let 1723 – 1724 dle návrhu A. J. Prennera. Kolem roku 1700 n. l. byla na náměstí instalována kašna s rodovým znakem Dietrichsteinů. Dominantou náměstí je Dietrichsteinská hrobka (viz obr. 33) z poloviny 19. století, která byla postavena na místě zaniklého Kostela sv. Anny s napodobeninou Svaté chýše z italského Loreta. V této hrobce jsou umístěny pozůstatky členů rodu z let 1617 – 1852.

V Mikulově sídlila jedna z nejvýznamnějších židovských obcí na Moravě. Proto zde nalezneme řadu památek na židovskou kulturu. Počátek této kultury zde je v roce 1421, kdy byli židé vypovězeni z Vídně a Dolních Rakous a posléze i z moravských královských měst, zejména z Brna a Znojma. Část těchto židů našla útočiště právě v Mikulově, v ulici Za hradem, kde posléze vznikla židovská čtvrť. Postupně získávala na významu a v 16. století sem byla umístěna instituce moravského zemského rabína. Touto židovskou čtvrtí vede naučná stezka se 13 zastávkami u místních pamětihodností, jimiž jsou obytné domy, synagoga, hřbitov, obřadní síň a obřadní lázeň - mikve.

Obr. 33: Mikulov – Dietrichsteinská hrobka

Zdroj: autor (2010)

Křesťanské církevní památky v Mikulově zastupují Kostel sv. Václava, který stojí na místě bývalého románského kostela. Od roku 1625 je kostel sídlem kolegiátní kapituly. Barokní Kostel sv. Jana Křtitele patří k areálu piaristického gymnázia, které založil František z Dietrichsteina v roce 1631. Byl postaven v místě původního špitálního gotického kostelíka. Nejvzácnějším uměleckým dílem tohoto kostela je jeho vnitřní výmalba od F. A. Maulbertsche. Na Svatém kopečku, původně nazývaném Tanzberg, je umístěna Kaple sv. Šebestiána. Tato kaple je dodnes cílem poutních procesí na svátek Nanebevzetí Panny Marie, kdy je v procesí na vrchol nesena černá loretánská Madona.

Kostel sv. Mikuláše byl vystavěný v novogotickém slohu a sloužil německým evangelíkům. Po roce 1945 chátral, až jej v roce 1997 odkoupila pravoslavná církev, která jej přeměnila na pravoslavný kostel. Interiér vyzdobil malbami s raně křesťanskými motivy významný moravský malíř Joža Úprka.

Další dominantou Mikulova je zřícenina Kozího hrádku. Ten byl vybudován v 15. století jako strážní dvoupatrová dělostřelecká věž, která přispěla ke zlepšení obranné techniky města Mikulova.

Na vrchu Turoid, jež se nalézá při severním okraji Mikulova a z něhož dnes po těžbě vápence zbývá jen třetina původní rozlohy, se nachází nejvýznamnější jeskyně Pavlovských vrchů s příznačným názvem Na Turoidu. Délka všech chodeb, síní a domů překračuje 1 600 m. Jeskyně je významným zimovištěm netopýrů. Buňatová et al. (1998) popisuje mimořádnou výzdobu jeskyně sintrovými povlaky. Rigasová et al. (2002) zmiňuje výskyt dalších 4 jeskyní na vrchu Turoid, které jsou dnes již také přístupné veřejnosti.

V Mikulově se nachází 9 galerií a výstavních síní, koná se zde mnoho kulturních akcí, z nichž nejvýznamnější je zářijové Pálavské vinobraní. Za kulturou je zde možné vyrazit rovněž do městského biografu a za poznáním do regionálního muzea.

Významnými osobnostmi, které se narodily v Mikulově jsou např. Adolf Schärf (1890 – 1965), který zastával úřad rakouského prezidenta a Karel Krautgartner (1922 – 1982), významný jazzový hudebník. V Mikulově působil jako 2. zemský rabín v letech 1553 - 1573 Rabi Jehuda Löw ben Becalel (1525 – 1609), tvůrce pražského Golema. Na zdejším piaristickém gymnáziu studoval a posléze i učil přední český biolog Jan Evangelista Purkyně (1787 – 1869).

Informace o dění v CHKO Pálava, o probíhajících kulturních, společenských i poznávacích akcích, je možné zjistit v TIC, které je zřízeno při Městském úřadu Mikulov a provozuje ho Základní organizace Českého svazu ochránců přírody (ČSOP) Adonis. Další informace, které se týkají přírody v CHKO Pálava, podá Správa CHKO Pálava (<http://www.mikulov.cz>).

Sedlec u Mikulova

Prvním písemným dokladem o obci je listina z roku 1305, která je uložena v lichtenštejnském archivu ve Vaduzu. Sedlec byl však pravděpodobně založen již před rokem 1050 k ochraně rakouských Babenberků před nájedzy Maďarů.

Vzhledem k zemědělskému typu sídla, jsou i některé památky tohoto charakteru. Jedná se zejména o panskou sýpku, mlýn, či rybárnu. Jsou zde však i sakrální stavby, zejména Kostel sv. Víta. Ten byl původně gotický z 15. století a v 17. století prodělal barokní přestavbu. Na území obce jsou významné sochy sv. Jana Nepomuckého z 18. století. Nalezneme zde i lázně, které se datují již od roku 1362. Sirnatý minerální

pramen v 18. století ročně využívalo až 1000 hostů z Moravy a Dolních Rakous. Za zmínku stojí i okrasný statek.

V Sedlci se koná řada kulturních akcí, z nichž nejvýznamnější jsou červnové tradiční krojované hody. Pro širokou veřejnost je přístupná také zdejší veřejná knihovna (<http://www.sedlecumikulova.cz>).

Bavory

Obr. 34: Obec Bavory

Zdroj: <http://www.bavory.cz>

První doložené prameny jsou z roku 1322, kdy se obec nazývala Pairdorf. Archeologické nálezy však dokládají přítomnost člověka již v době kamenné.

Z památkově chráněných objektů se nachází na území obce farní kostel sv. Kateřiny z roku 1742 (viz obr. 34) a také socha sv. Jana Nepomuckého, boží muka u hřbitova a kaplička u státní silnice Brno – Mikulov.

Ve vsi působí divadelní spolek Bavorské ochotnické divadlo (<http://www.bavory.cz>).

Perná

Rovněž území obce Perná bylo osídleno již od pravěku. První zmínky v dokumentech pochází z roku 1305. V listině vydané Janem Lucemburským je obec nazývána Pergen. V této době již patřila k mikulovskému panství.

Farní kostel sv. Mikuláše zde byl postaven v letech 1510 – 1583 na místě bývalé kaple. Severozápadně od obce byla v roce 1652 postavena kaple sv. Antonína Paduánského. Na návsi je sousoší Nejsvětější Trojice z roku 1865 a neoempírová kašna z roku 1902. V roce 1946 zde byla založena šlechtitelská vinařská stanice, kde byla vyšlechtěna v roce 1979 odrůda vinné révy Pálava a v roce 1983 odrůda vinné révy Aurelius (<http://www.obec-perna.cz>).

Klentnice

Obr. 35: Obec Klentnice

Zdroj: <http://www.klentnice.cz>

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1322, kdy obec náležela k mikulovskému panství. V 17. století dolehl na Klentnici tatarský nájezd, po kterém ves takřka zpustla. V 18. století došlo k osídlení oblasti chorvatskými uprchlíky z tureckých válek.

Nejvýznamnější památkou je zřícenina Sirotčího hradu (viz obr. 35) a kostel z roku 1582 (<http://www.klentnice.cz>).

Pavlov

Obr. 36: Obec Pavlov

Zdroj: <http://www.obec-pavlov.cz>

Území obce je nepřetržitě osídleno již od dob lovců mamutů. Dnešní Pavlov je poprvé zmíněn v 11. století, kdy patřil ke staroboleslavské kapitule. Počátkem 13. století byl nad vsí vystavěn hrad Děvičky, z něhož je dnes již jen zřícenina. Od roku 1344 patřil Pavlov do mikulovského panství. V 15. století již byla obec Pavlov v tomto panství největší vinařskou obcí. Dokládají to bohatě zdobené sklepy a statky s barokními štíty.

Nejvýznamnější památkou je zřícenina hradu Děvičky, soubor selských gruntů na návsi, kostel sv. Barbory a barokní hřbitov. Obec Pavlov je vesnickou památkovou rezervací.

Ve vsi je obecní knihovna, obecní vinotéka a pořádají se zde mnohé kulturní akce, nejvýznamnější jsou Pavlovské krojované hody (<http://www.obec-pavlov.cz>).

Milovice

První písemná zmínka pochází z roku 1298. Na území obce se nachází kostel sv. Osvalda, historický hřbitov, výklenková kaplička se sochou sv. Jana Nepomuckého a Boží muka (<http://www.wikipedia.cz>).

Horní Věstonice

Obr. 37: Obec Horní Věstonice

Zdroj: <http://www.foto.mapy.cz>

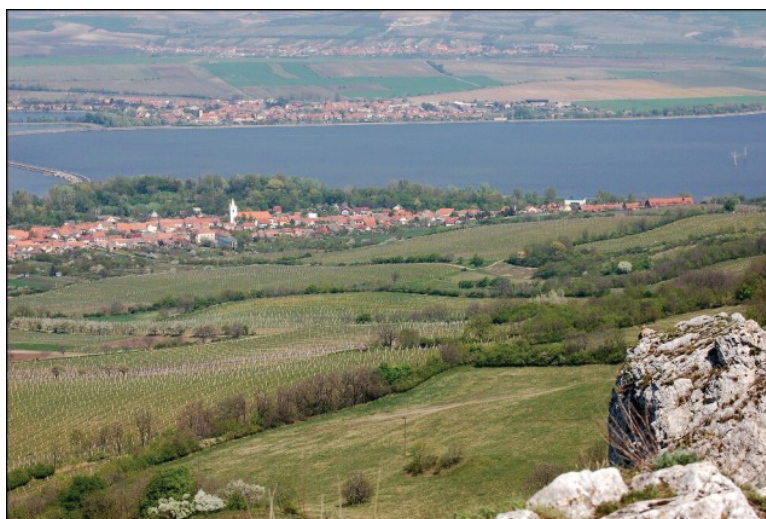
Obec byla založena kolem roku 1312 v majetku hradu Děvičky. V roce 1334 získali hrad Děvičky i mikulovské panství Lichtenštejnové. V listině z roku 1336 se obec jmenuje Nové Věstonice. O Horních Věstonicích se poprvé píše v roce 1414 v lichtenštejnském urbáři.

Nejvýznamnějšími památkami na území obce jsou kostel sv. Rosalie z roku 1769 a k němu náležející budova fary z 18. století. Na návsi je umístěna socha sv. Floriána. V katastru obce se nacházejí pozůstatky málo známého hradu Pavlovských vrchů – Nového hradu, který nechal postavit moravský markrabě Jan Jindřich v letech 1368 – 1376. Byl zničen za husitského tažení jižní Moravou v roce 1426.

Obec provozuje veřejnou knihovnu (<http://www.horni-vestonice.cz>).

Dolní Věstonice

Obr. 38: Obec Dolní Věstonice

Zdroj: <http://www.foto.mapy.cz>

První zmínka o obci je z roku 1312, kdy se v původně slovanské osadě objevili první němečtí kolonisté. V roce 1460 povýšil král Jiří Poděbradský ves na městečko s právem trhu. V 16. století se zde usadili novokřtěníci – habáni.

Historie tohoto území je však mnohem starší. Nález sošky Věstonické venuše profesorem Karlem Absolónem v roce 1925 proslavil obec po celém světě. Tato soška dokládá pravěké osídlení tohoto území. V obci se nachází původně gotický kostel svatého Michaela archanděla, který je zmiňován již v roce 1389. Významnou památkou je též budova radnice ze 16. století, ve které je v současnosti umístěno muzeum s archeologickou expozicí. Jednou z nejzajímavějších památek je Habánské náměstí, tzv. Husí plácek, který je celý tvořen habánskými vinnými sklepy. Na východním okraji obce je významná geologická lokalita – NPP Kalendář věků (<http://www.obecdolnivestonice.cz>).

Bulhary

Obr. 39: Obec Bulhary

Zdroj: <http://www.bulhary.cz>

Osada zde byla založena ve 13. století německými kolonisty. Jmenovala se Bulgarn a náležela k Lednici. Ve 14. století získali obec Lichtenštejnové.

Památkově chráněné jsou v obci selské grunty s barokní úpravou štítů, kostel sv. Jiljí, barokní hřbitovní brána a márnice. U mostu přes Dyji je plastika sv. Jana Nepomuckého.

V obci je provozována knihovna (<http://www.bulhary.cz>).

5.5 Občanská a technická vybavenost

5.5.1 Dopravní síť

5.5.1.1 Silniční síť

Síť silnic na území CHKO Pálava je tvořena 4 komunikacemi. Jedná se o silnici I. třídy I/52 Brno – Vídeň, silnici II. třídy II/414 Mikulov – Sedlec – Břeclav, silnice III. třídy: III/42117 Lednice – Milovice – Dolní Věstonice, III/42120 Mikulov – Klentnice – Pavlov a III/42121 Perná – Klentnice (<http://www.rsd.cz>).

Nejvýznamnější a nejfrekventovanější je silnice I. třídy I/52 Brno – Vídeň, označovaná jako komunikace E 7. Prvopočátky této významné mezinárodní spojnice sahají již do roku 1750. Tehdy tvořila prvek radiální soustavy tereziánských silnic.

Její význam přetrval do současnosti zejména s ohledem na mezinárodní transnitní dopravu. V roce 1995 byla dokončena její rekonstrukce.

Tato komunikace prochází jižní částí CHKO a tvoří její jihozápadní hranici. Před Mikulovem se v podobě městského obchvatu hlouběji zařezává do CHKO a dále pokračuje směrem k hraničnímu přechodu Mikulov – Drasenhofen.

V současnosti probíhají diskuse o přestavbě na dálniční komunikaci. To by znamenalo její rozšíření o 2 jízdní pruhy, aby splňovala požadavky na dálnici. Tím by se však dostala do konfliktu s prvky ÚSES, Ptačí oblastí Pálava a i krajinným rázem celé CHKO Pálava.

Ostatní jmenované komunikace jsou silnicemi menšího významu. Jedná se o komunikace se zpevněným asfaltovým povrchem. Jejich technický stav je průměrný, vyskytuje se na nich řada závad.

Dále se nachází na území CHKO Pálava ještě síť zpevněných komunikací, které tvoří zejména příjezdové cesty k zemědělským podnikům a hustá síť nezpevněných účelových komunikací a polních cest (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

5. 5. 1. 2 Železniční síť

Železniční síť na území CHKO Pálava není významná. Nachází se zde pouze pětikilometrový úsek železniční trati č. 246 Břeclav – Znojmo, který prochází od Sedlce k Mikulovu a tvoří jihovýchodní hranici CHKO Pálava (<http://www.cd.cz>).

5. 5. 2 Inženýrské sítě (viz tab. 12)

V dotčeném území jsou všechny obce elektrifikovány vedením NN (nízké napětí), které je postupně po částech ukládáno do kabelů do země. Pouze při hranici CHKO je při komunikaci I/52 vedeno VVN (velmi vysoké napětí, 2 x 220 kV) Sokolnice – státní hranice a Bulhary – Perná (VVN 2 x 110 kV).

Zásobování plynem je zajištěno VTL (vysokotlakým vedením) Ladná – Lednice – Mikulov a VTL Dolní Dunajovice – Mikulov.

Limity a zásady pro vedení nových tras energetických sítí a produktovodů:

- tato zařízení nelze umístit v I. zóně CHKO
- v ostatních zónách je nutné vždy individuální posouzení

- u energetických sítí se upřednostňuje vedení v zemi
- u staveb vysílačů, větrných elektráren aj. je nutné individuální posouzení vlivu stavby na krajinný ráz (<http://www.palava.ochranaprirody.cz>).

Tab. 12: Inženýrské sítě v CHKO Pálava

Obec	Vodovod/ozn. - délka	Plynofikace/ozn.	Kanalizace/ČOV *	Vedení el. proudu
Mikulov	**VZ4/30800m	Ano	Ano/ČOV	Ano
Sedlec	VZ4/5000m	Ano	Ano/ČOV	Ano
Bulhary	VZ4/4200m	Ano	Ano/ČOV	Ano
Milovice	VZ4/3000m	Ano	Ano/ČOV	Ano
Bavory	***VZ2/4300m	Ano	Ano/dešťová	Ano
Pavlov	VZ4/5000m	Ano	Ano/ČOV	Ano
Klentnice	VZ2/2700m	Ano	Ano/splašková ČOV pro Ústav sociální péče	Ano
Dolní Věstonice	VZ2/3200m	Ano	Ano/dešťová	Ano
Horní Věstonice	VZ2/3400m	Ano	Ano/dešťová	Ano
Perná	VZ2/5000m	Ano	Ano/ČOV	Ano

Zdroj: OÚ dotčených obcí, Správa CHKO Pálava (2011)

* čistírna odpadních vod

** Skupinový vodovod Mikulov (jímací území Lednice)

*** Skupinový vodovod Dolní Dunajovice (prameniště Brod nad Dyjí)

5. 5. 3 Školství (viz tab. 13)

Školství v zájmové oblasti je logicky situováno ve středisku oblasti, v Mikulově, kde se nachází mateřské školy, základní školství, střední školství a speciální školství. V ostatních obcích je zastoupeno pouze mateřské a základní školství. Dostupné střední školství je v Břeclavi, kam je, vzhledem k malé vzdálenosti a dobré dopravní

obslužnosti, možné denní dojíždění. Vysoké školy jsou situovány v krajském městě Brně, kde se nachází 5 veřejných univerzit, 1 státní univerzita a 3 soukromé vysoké školy a je zde, po hlavním městě Praze, největší kapacita vysokých škol v ČR. Krajské město Brno je z oblasti velmi dobře dopravně dostupné. V dosahu je rovněž město Znojmo, kde jsou též zastoupeny všechny stupně školství.

Tab. 13: Školství na území CHKO Pálava (školní rok 2004/2005)

Obec	Mateřské školy/žáci	Základní školy/žáci	Střední školy/studenti	Speciální školy/žáci
Mikulov	2/159	2/825	*2/450	**4/78(jen SŠM)
Sedlec	1/28	1/36	***1/120(jen HŠM)	-
Bavory	-	-	-	-
Perná	1/22	1/12	-	-
Klentnice	1/20	-	-	-
Pavlov	1/15	-	-	-
Milovice	-	-	-	-
Horní Věstonice	1/17	-	-	-
Dolní Věstonice	-	1/168	-	-
Bulhary	-	-	-	-

Zdroj:OÚ dotčených obcí (2011)

* Gymnázium, Střední odborné učiliště

** Speciální školy Mikulov (SŠM), Základní umělecká škola, Dům dětí a mládeže, Centrum ekologické výchovy

*** Hotelová škola Mikulov, s.r.o. (HŠM)

5. 5. 4 Sociální služby

Oblast sociálních služeb v tomto území pokrývají: G – centrum Mikulov, které poskytuje služby v oblastech: domov pro seniory, pečovatelská služba a denní stacionář. Kapacita, která je 29 bytových jednotek, není dostačující. V Mikulově působí 4 pečovatelky z povolání, které zabezpečují služby jak v domácí pečovatelské službě, tak v terénu. Město Mikulov rovněž provozuje azylový dům s kapacitou 13 míst.

V Klentnici se nachází Ústav sociální péče pro mentálně postižené s kapacitou 117 obyvatel, převážně žen. Jedná se o příspěvkovou organizaci Jihomoravského kraje (OÚ zájmových obcí 2011).

5. 5. 5 Bankovní služby

Bankovní služby jsou v celé oblasti soustředěné pouze do střediska oblasti, města Mikulova. Své pobočky zde má Komerční banka, a.s. a Česká spořitelna, a.s., které zde nabízejí běžné bankovní služby a produkty. Oba tyto bankovní ústavy provozují v Mikulově veřejné bankomaty. Umístění bankomatů pouze v Mikulově je však nedostačující a pro návštěvníky značně nepohodlné. Chybí zejména v obci Pavlov, kde je soustředěno v sezóně po Mikulově nejvíce turistů. Vzhledem k této sezónnosti turistických pobytů by byl řešením přenosný bankomat, který by byl v obci umístěn jen v návštěvnícky exponovaném období.

5. 6 Cestovní ruch

5. 6. 1 Turistický profil oblasti

CHKO Pálava má, pro jeho přírodní, kulturní a geografické podmínky, vysoký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. Předpoklady ekonomického rozvoje a zvýšení počtu pracovních míst s velkým podílem kvalifikované pracovní síly jsou zde velmi příznivé.

Ve vyspělých částech světa je vysoký zájem o specifickou krajevou kulturu, místní folklór a krajevé gastronomické speciality. Zájem je i o historii a archeologické

nálezy. V oblasti sportovních aktivit stoupá zájem o jízdu na koni, cykloturistiku, koupání a tzv. extrémní sporty. Renesanci zaznamenává i pěší turistika s poznáváním přírodních krás a pamětihodností, zejména její moderní odnož - nordicwalking. Zdejší krajina má potenciál i pro rozvoj pobytové venkovské turistiky s její specifickou podobou – agroturistikou, zaměřenou zde zejména na vinařství.

Geografická poloha na hranicích s Rakouskem a na trase významné evropské silniční sítě je velkým přínosem pro zdejší turistický ruch. Pro tuto oblast je výhodná i blízkost dalších atraktivit cestovního ruchu, zejména světoznámého Lednicko - valtického areálu, který je jednou z 12 památek v ČR, které jsou zapsány na seznamu světového dědictví UNESCO. Dalšími atraktivitami, které leží v blízkosti CHKO Pálava jsou např. Slavkovské bojiště, CHKO Moravský kras, NP Podyjí, areál velkomoravského hradiště v Mikulčicích, který také usiluje o zápis na seznam UNESCO a mnoho dalších.

Mnohé atraktivity tohoto turistického regionu přesahují regionální význam. Především je to obec Dolní Věstonice, která je světově proslulá nálezem sošky Věstonické venuše a Městská památková rezervace Mikulov, kde je mnoho památkově cenných objektů. Regionální význam má Vesnická památková rezervace v Pavlově.

Velmi nadějně je celé území pro další rozvoj vinařské turistiky. V oblasti pěstování vinné révy zaujímá tato oblast, včetně celého okresu Břeclav, výjimečnou pozici. Nachází se zde 43 % z celkové výměry vinic rozkládajících se na území České republiky. Na celém území břeclavského okresu jsou produkována kvalitní značková vína a nachází se zde historické vinné sklepy, které jsou provozovány dodnes. V této oblasti je hustá síť viničních tratí, které jsou dobře dostupné i pro cykloturisty.

Oblast CHKO Pálava je využívána pro Kongresový turistický ruch, pro něž jsou zde dobré podmínky a jsou zde vhodné prostory, kde se dají kongresy a podobné akce pořádat.

Poloha u mezinárodních hranic s Rakouskem je pro tento region významná. Silniční hraniční přechod Mikulov - Drasenhofen je nejfrekventovanějším přechodem mezi ČR a Rakouskem. V případě návštěvníků z Rakouska jde obvykle o jednodenní turisty, s malým finančním přínosem. Kromě rakouských turistů zde převažují turisté z Německa, Nizozemí, Itálie a USA. Z údajů jednotlivých obcí vyplývá, že nárůst

počtu domácích návštěvníků je patrný v Mikulově, Pavlově a Dolních Věstonicích, což jsou turisticky nejatraktivnější místa oblasti.

5. 6. 2 Vybavení pro cestovní ruch

Turistické informační centrum

Zřizovatelem a zároveň provozovatelem Turistického informačního centra Mikulov je nezisková organizace ADONIS – agentura pro trvale udržitelný rozvoj, která je základní organizací Českého svazu ochránců přírody. TIC Mikulov bylo v letech 2007 a 2008 vyhlášeno druhým nejaktivnějším TIC v Jihomoravském kraji. Průměrná denní návštěvnost v letní sezóně dosahuje přes 300 turistů. V roce 2004 bylo vyhlášeno nejlepším TIC v ČR. Počet turistů navštěvujících TIC Mikulov a využívajících jeho služeb má stoupající tendenci. Vývoj návštěvnosti TIC Mikulov i s rozdělením návštěvníků na domácí a zahraniční je znázorněn v tab. 14 a obr. 40.

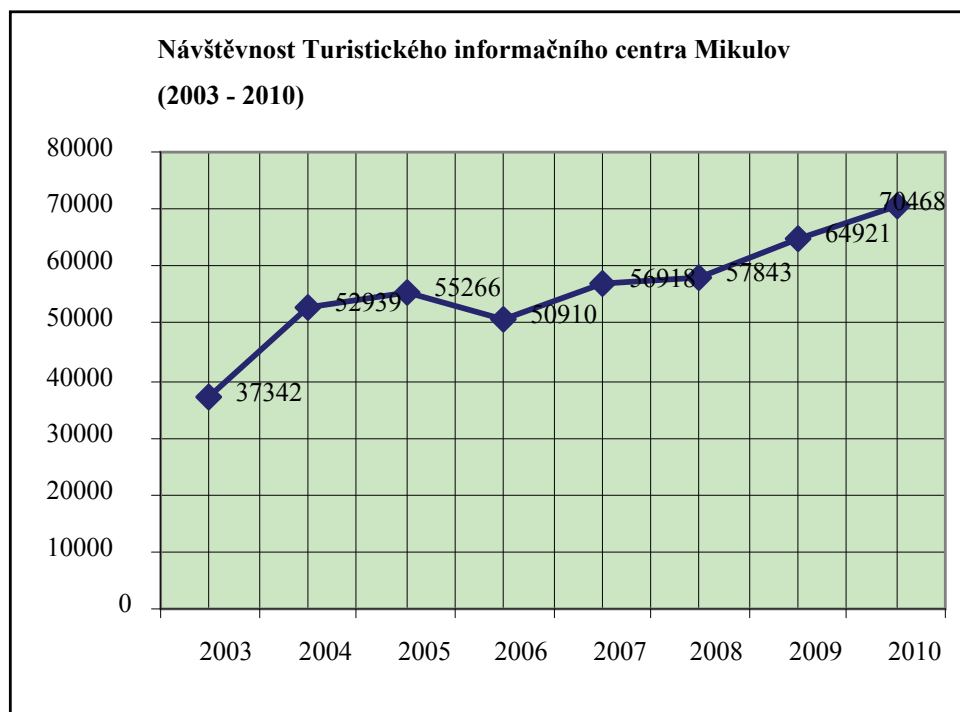
TIC Mikulov poskytuje kompletní servis o turistické nabídce města, turistické oblasti Pálava a LAV. Jedná se o informace o službách, turistických zajímavostech, kulturních akcích; o dopravním spojení; zprostředkovává rezervace ubytování, stravování a vinných sklepů; organizuje pobyty, programy a výlety; zabezpečuje průvodcovské služby a organizuje tématické prohlídky; zabezpečuje tvorbu a realizaci turistických produktů; provozuje předprodej vstupenek na kulturní akce a prodej turistických map, průvodců, pohlednic a upomínkových předmětů. Provozuje půjčovnu kol a je zde možné využití internetu. TIC Mikulov sídlí v prostorách Městského úřadu v Mikulově. Adresa: TIC Mikulov, Náměstí 1, 692 01 Mikulov (<http://www.mikulov.cz>).

Tab. 14: Návštěvnost Turistického informačního centra Mikulov (2003 – 2010)

Rok	Turisté z ČR	Zahraníční turisté	Σ
2003	31143	6194	37342
2004	45386	7765	52939
2005	49035	6231	55266
2006	44504	6406	50910
2007	50423	6495	56918
2008	51214	6629	57843
2009	58053	6868	64921
2010	64544	5642	70468

Zdroj: TIC Mikulov (2011)

Obr. 40: Graf návštěvnosti TIC Mikulov (2003 – 2010)

Zdroj: autor

5. 6. 3 Možnosti pohybu

5. 6. 3. 1 Silniční a železniční doprava

Silniční a železniční síť, procházející CHKO Pálava byla popsána v kapitolách 5. 5. 1. 1 a 5. 5. 1. 2.

Hromadná doprava osob je v CHKO Pálava zajišťovaná linkovou autobusovou dopravou a dopravou vlakovou. Provozovatelem autobusové dopravy je společnost BORS Břeclav, a.s., částečně také společnost ČSAD Brno a.s. Provozovatelem železniční dopravy je společnost ČD a.s.

Železniční doprava se na území CHKO Pálava omezuje pouze na 5-ti kilometrový úsek železnice mezi Sedlcem a Mikulovem. Zabezpečuje však spojení oblastí s městy Znojmo a Břeclav, která jsou důležitými železničními uzly.

V současnosti jsou všechny obce CHKO Pálava, včetně města Mikulova, napojeny na systém hromadné autobusové dopravy. V Horních Věstonicích, Milovicích a Perné je však nedostatečné autobusové spojení v odpoledních a večerních hodinách a o víkendech. Stejná situace je i v obci Klentnice. Ta je o víkendech autobusovou dopravou téměř nedostupná. Dobře dopravně dostupný je Mikulov. Autobusová doprava je zajišťována nejen v rámci CHKO Pálava, ale prostřednictvím dálkových autobusů spojuje tuto oblast s dalšími regiony České republiky a se zahraničím.

V případě osobní automobilové dopravy je na území CHKO Pálava problém s parkovacími plochami, kterých je nedostatek, zejména v období konání různých kulturních a společenských akcí.

5. 6. 3. 2 Cykloturistika (viz příl. 4)

Významnou formou dopravního zpřístupnění území cyklistům je budování systému cyklostezek. V současné době již bylo dokončeno značení cyklotras, avšak stále chybí doprovodná infrastruktura, zejména odpočívadla se zázemím (WC, občerstvení, informace, vhodné ubytování). Pro cyklisty jsou k dispozici 2 opravny kol v Mikulově a 1 v Milovicích, 6 půjčoven kol v Mikulově, 1 půjčovna v Milovicích. Půjčovny jsou většinou provozovány hotely a také TIC Mikulov.

CHKO Pálava prochází cyklotrasa Brno - Vídeň, Mikulovská vinařská stezka (82 km, Mikulovská vinařská oblast), Moravská vinná stezka (280 km, Znojmo – Uherské Hradiště) a částečně i Velkopavlovická vinařská stezka.

Prochází tudy i trasa Greenways, která spojuje Prahu s Vídní a Jantarová stezka. Zajímavá je Naučná vinařská stezka Mikulov (20 km, CHKO Pálava), která turisty seznamuje s odrůdami vín, místními vinařskými tratěmi a procesem výroby vína. Trendem je spojování domácích cyklotras s cyklotrasami, které se nachází na území Dolního Rakouska.

Problémem cykloturistiky na území CHKO Pálava je prudce rostoucí počet vyznavačů tohoto druhu cestování, na který není současná infrastruktura území připravená. V jádrové oblasti CHKO Pálava dochází již dnes k lokálnímu ničení přírody sešlapem a erozí, zejména v okolí turistických stezek. Cykloturistika má významně větší vliv na ničení těchto stezek a následnou erozi přilehlých ploch než pěší turistika. Problémem je nedodržování tras cyklostezek a záměna cyklostezek za turistické stezky ze strany cyklistů. Důležitá je proto snaha o rozložení tlaku cykloturistů a jejich rozptýlení na více míst oblasti, pokud možno mimo nejcennější části CHKO Pálava a také další úprava související infrastruktury.

5. 6. 3. 3 Pěší turistika (viz příl. 4)

Tradiční formou pohybu po území CHKO Pálava je pěší turistika. Tato oblast je pro pěší turistiku velmi vhodná.

Nachází se zde Naučná stezka Děvín, Naučná stezka Turolď, v Mikulově je Naučná stezka židovskou čtvrtí, vinařské tématice se věnuje Naučná stezka Pavlov.

Územím procházejí tyto značené turistické stezky:

Červená: Popice – Strachotín - Dolní Věstonice – NPR Děvín – NPR Tabulová – Turolď – Mikulov

Zelená: Horní Věstonice – NPR Děvín – Pavlov

Modrá: NPR Děvín

Červená: Mikulov – Mušlovské rybníky – Bulhary – Lednice

Modrá: Valtice – Hlohovec – Hraniční zámeček - Nesyt – Sedlec – Mušlov – Mikulov

Žlutá: Pavlov – NPR Děvín (<http://www.kct.cz>).

V současnosti se plánuje realizace zeleně značených spojek z Perné a Bavor na červenou stezku vedoucí přes Stolovou horu v NPR Tabulová (Správa CHKO Pálava 2011).

5. 6. 4 Možnosti zábavy, kulturního života a společenských zážitků

5. 6. 4. 1 Nabídka sportovních zařízení

Nabídka sportovních zařízení, která jsou v zájmovém území k dispozici je situována zejména do Mikulova, kde je k dispozici dostatek sportovních zařízení. V ostatních obcích CHKO Pálava je nabídka výrazně nižší. Největším nedostatkem celé oblasti je absence krytého plaveckého bazénu. Pořádají se zde sportovní akce na místní úrovni. Nejčastějším typem jsou fotbalové soutěže.

- Mikulov: bowling, 2 x fitnesscentrum, jezdecký klub, koupaliště, 2 x fotbalové hřiště, sportovní hala, střelnice, 2 x tělocvična, tenisové kurty a 7 x wellnesscentrum
- Sedlec: fotbalové hřiště, rybaření, sportovní hřiště, tělocvična
- Bavory: fotbalové hřiště
- Perná: balónové létání, fotbalové hřiště, kuželna, tělocvična, tenisový kurt
- Klentnice: 2 x fotbalové hřiště, fitnesscentrum, paragliding
- Pavlov: bowling, fotbalové hřiště, posilovna, rybaření, wellnesscentrum, windsurfing, yachting
- Milovice: fotbalové hřiště, rybaření, tenisový kurt, 2 x víceúčelové hřiště
- Horní Věstonice: fotbalové hřiště, lukostřelba, minigolf, sportovní areál
- Dolní Věstonice: fotbalové hřiště, jezdeckví, rybaření, tělocvična, tenisový kurt, windsurfing
- Bulhary: fotbalové hřiště

5. 6. 4. 2 Nabídka kulturních spolků a společenských akcí

Nabídka kulturních zařízení je situována opět téměř výhradně ve městě Mikulově, kde je možnost prohlídky 9 galerií, regionálního muzea, prohlídka Dietrichsteinské hrobky, prohlídka zámku, je zde provozován biograf. Ve městě působí mnoho

kulturních a národopisných spolků. Konají se zde mnohé významné kulturní akce, z nichž nejnavštěvovanější je Pálavské vinobraní, které letos bude probíhat 9. – 11. 9. 2011.

V ostatních obcích CHKO Pálava působí hlavně spolky dobrovolných hasičů, myslivců, rybářů apod., které zde pořádají různé soutěže a bály. Protože se jedná o oblast s bohatou folklórní a vinařskou tradicí, probíhají v každé obci tradiční vinařské a kulturní akce jako např. košty vín, krojované hody, ochutnávky vín a vinobraní.

V obci Dolní Věstonice je archeologická expozice a v obci Perná je možnost návštěvy šlechtitelské stanice vína.

- Mikulov: *spolky*: národopisný soubor Pálava, Občanské sdružení kytarový festival Mikulov, Sdružení hudebníků města Mikulova, Muzejní spolek v Mikulově, Občanské sdružení Morava, Spolek přátel židovské kultury, ČSOP, Centrum ekologické výchovy Pálava; *akce*: Pálavské vinobraní, Mikulovské vinné trhy, Mikulov gourmet festival, Reprezentační královský košt, turné Krále vín, Mikulášská ochutnávka vín, Mikulovská sympozia, festivaly hudby; *zařízení*: Regionální muzeum v Mikulově, knihovna, biograf
- Sedlec: krojované hody, výstava vín, divadelní představení, vánoční koncerty
- Bavory: místní výstava vín, Kateřinské hody, vánoční beseda u cimbálu
- Perná: Bartolomějské krojované hody, přehlídka dětských cimbálových muzik, masopust, vinobraní, vánoční zpívání, košt vína, Šlechtitelská stanice vína
- Klentnice: košt vín, tradiční hody, Mikulášská výstava mladých vín
- Pavlov: Dny otevřených sklepů, krojované hody, Tradiční výstava pálavských vín, akce Přes tři sklepy, Léto otevřených sklepů, Den otevřených sklepů, Vinařská degustační stezka
- Milovice: tradiční hody, košt vín, výstava vín
- Horní Věstonice: krojované hody, výstava vín, taneční zábavy, vinný košt, vinobraní

- Dolní Věstonice: Michalské hody, Mikulášská besídka, archeologická expozice Věk lovců mamutů
- Bulhary: krojované hody, košt vín, výstava vín

5. 6. 5 Ubytovací kapacity

Ubytovací kapacity v oblasti jsou pro většinu roku dostačující, až předimenzované. Jelikož se však jedná o sezónní turistickou oblast, jejíž vrchol návštěvnosti spadá do několika časově omezených etap, je běžné, že v těchto obdobích není možné sehnat ubytování. Jedná se zejména o různé vinařské akce (košty a vinobraní) a také, vzhledem k floristické výjimečnosti CHKO Pálava, o období květu vzácných a atraktivních rostlin. Často bývají také přeplněné letní prázdninové víkendy s předpokladem příznivého počasí.

Možnost ubytování je pestrá, k dispozici jsou ubytovací kapacity v těchto zařízeních: **H** - hotely, **M** - motely, **P** - penziony, **UbS** - ubytování v soukromí, **TU** - turistické ubytovny, **K** - kempy a **CH** - chatky (viz tab. 15).

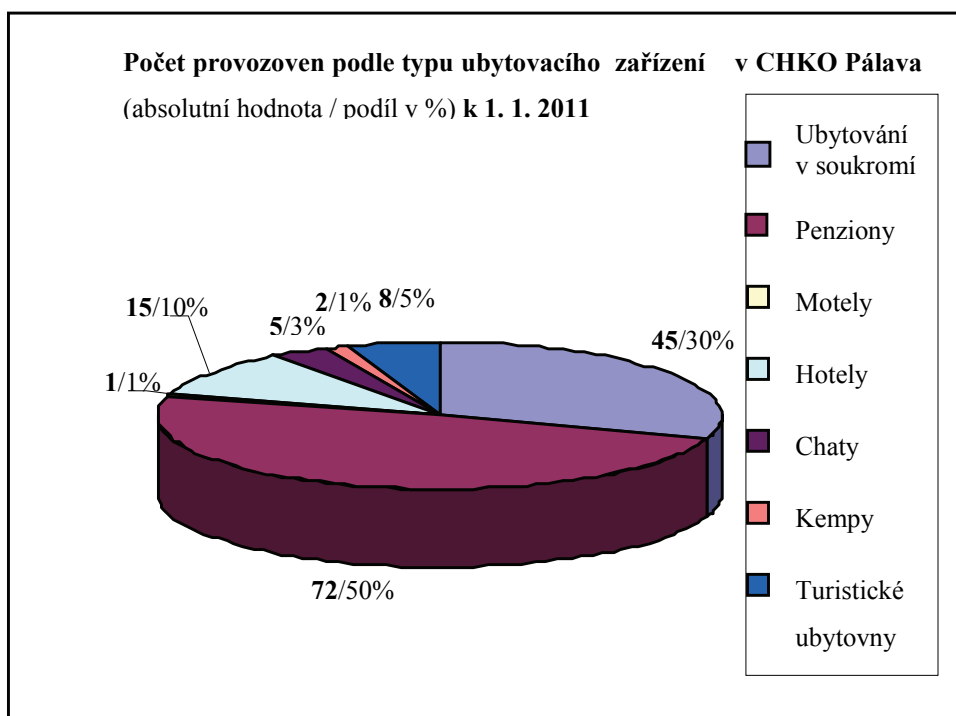
Z tabulky 15 a obr. 41 a 42 je patrné zastoupení jednotlivých typů ubytovacích zařízení a počty lůžek v těchto zařízeních. Obr. 43 znázorňuje počet lůžek podle obcí.

Tab. 15: Ubytování v CHKO Pálava (k 1. 1. 2011)

Obec	H	M	P	UbS	TU	K	Ch	Σ
Mikulov	12/732	1/35	38/808	17/147	5/220	-	-	1942
Sedlec	-	-	2/44	-	-	-	-	44
Bavory	-	-	1/8	1/9	1/73	-	-	90
Perná	-	-	13/196	5/50	-	-	-	246
Klentnice	1/22	-	2/41	4/38	-	-	-	101
Pavlov	2/144	-	9/157	12/84	-	1/12	4/37	434
Milovice	-	-	2/22	-	-	-	-	22
H. Věstonice	-	-	3/110	2/20	-	-	-	130
D. Věstonice	-	-	3/70	2/26	2/90	1/16	1/10	212
Bulhary	-	-	3/34	2/16	-	-	-	50
Σ	15/898	1/35	72/1490	45/390	8/383	2/28	5/47	3271

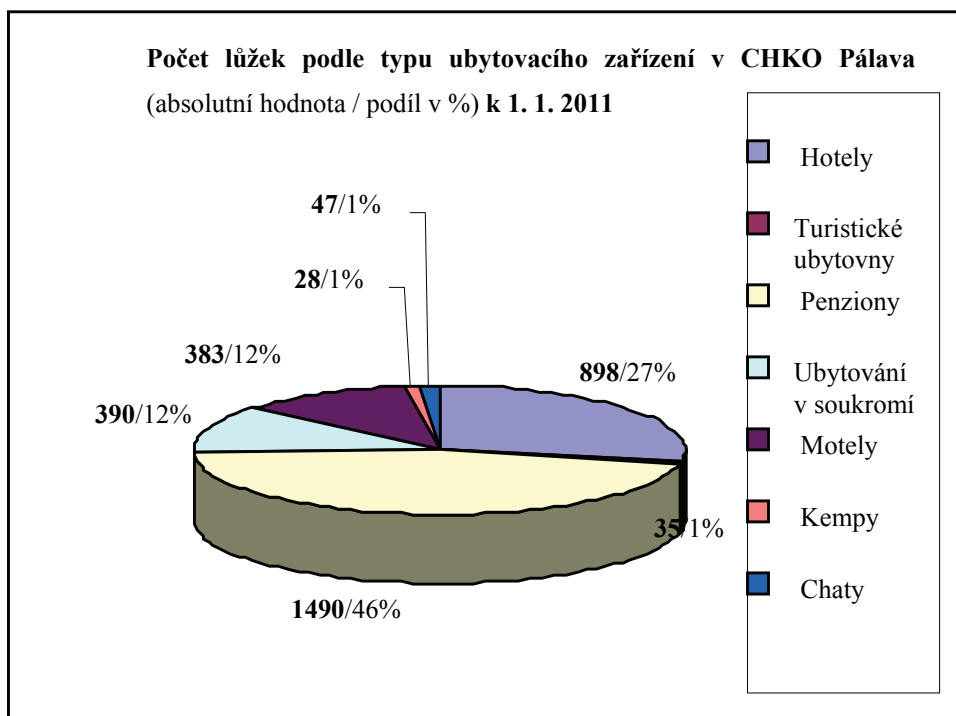
Zdroj: OÚ dotčených obcí (2011)

Obr. 41: Graf počtu provozoven podle typu ubytovacího zařízení v CHKO Pálava

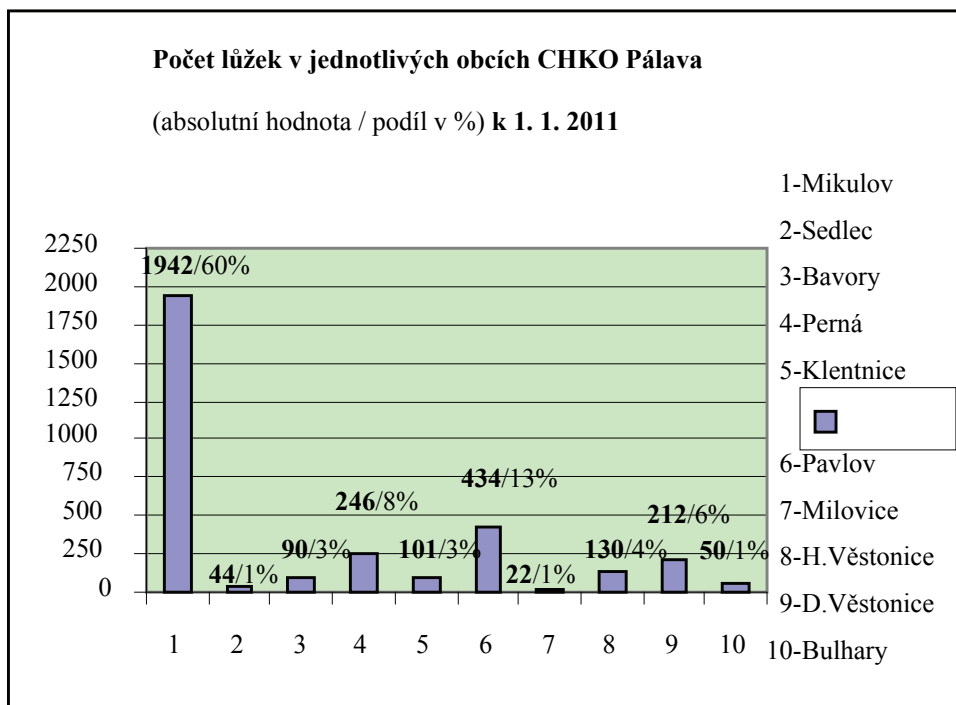
Zdroj: autor

Obr. 42: Graf počtu lůžek podle typu ubytovacího zařízení v CHKO Pálava k 1. 1. 2011

Zdroj: autor

Obr. 43: Graf počtu lůžek v jednotlivých obcích CHKO Pálava k 1. 1. 2011

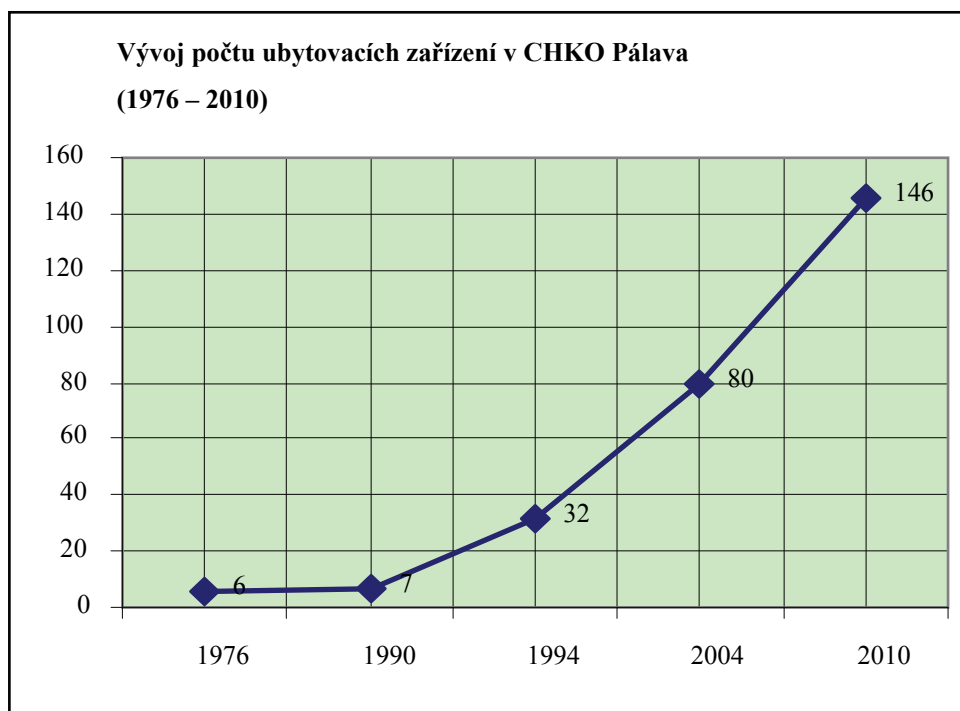
Zdroj: autor

Tab. 16: Vývoj počtu ubytovacích zařízení v CHKO Pálava (1976-2010)

Oblast	1976	1990	1994	2004	2010
CHKO Pálava	6	7	32	80	146

Zdroj: Správa CHKO Pálava (2011), Agentura Veronica (2010), OÚ dotčených obcí (2011)

Obr. 44: Graf vývoje počtu ubytovacích zařízení v CHKO Pálava (1976 – 2010)

Zdroj: autor

Z tabulky 16 a obr. 44 je patrný strmý nárůst ubytovacích zařízení od 70. let. Tento trend stále pokračuje a potvrzuje velký zájem návštěvníků o tuto turistickou oblast. V některých obcích v CHKO Pálava je již zhruba vyrovnán počet obyvatel a ubytovacích kapacit. Protože se ubytovací kapacity nacházejí téměř výhradně v intravilánu obcí, nemají na přírodní prostředí přímý vliv.

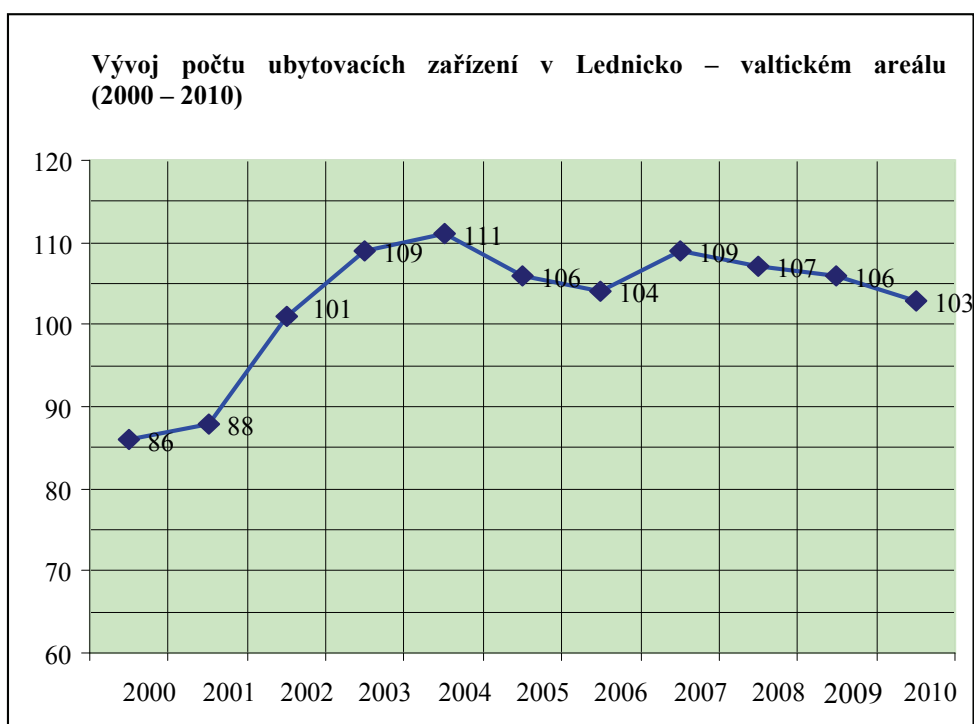
V tabulce 17 a obr. 45 je pro srovnání znázorněn vývoj počtu ubytovacích zařízení v sousední turistické oblasti, Lednicko – valtickém areálu a v tabulce 18 a obr. 46 je znázorněn vývoj počtu ubytovacích zařízení v Jihomoravském kraji. Údaje jsou sledovány v období 2000 – 2010. Z těchto údajů je patrné, že počet ubytovacích zařízení jak v Lednicko – valtickém areálu, tak i v celém Jihomoravském kraji v posledních letech stagnuje a zaznamenává dokonce i mírný propad.

Tab. 17: Vývoj počtu ubytovacích zařízení v Lednicko – valtickém areálu (2000 – 2010)

Rok	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10
Počet ubytovacích zařízení	86	88	101	109	111	106	104	109	107	106	103

Zdroj: Zaháňalová J. (2006), ČSÚ (2011)

Obr. 45: Graf vývoje počtu ubytovacích zařízení v LAV (2000 – 2010)

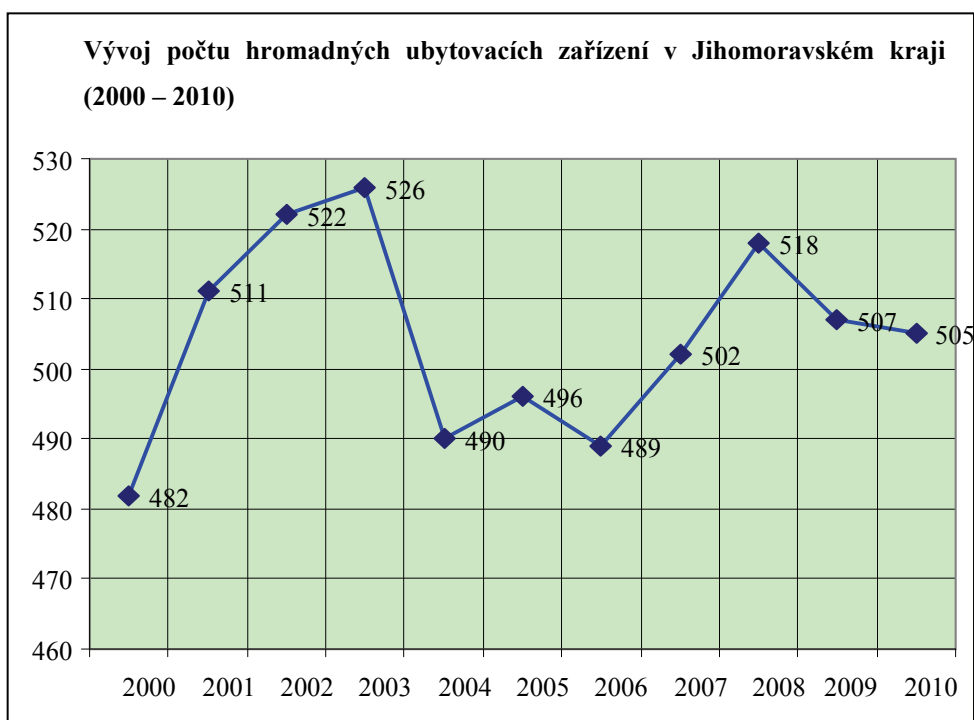
Zdroj: autor

Tab. 18: Vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení v Jihomoravském kraji (2000 – 2010)

Rok	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10
Počet ubytovacích zařízení	482	511	522	526	490	496	489	502	518	507	505

Zdroj: ČSÚ (2011)

Obr. 46: Graf vývoje počtu ubytovacích zařízení v JMK (2000 – 2010)

Zdroj: autor

5. 6. 6 Restaurační kapacity

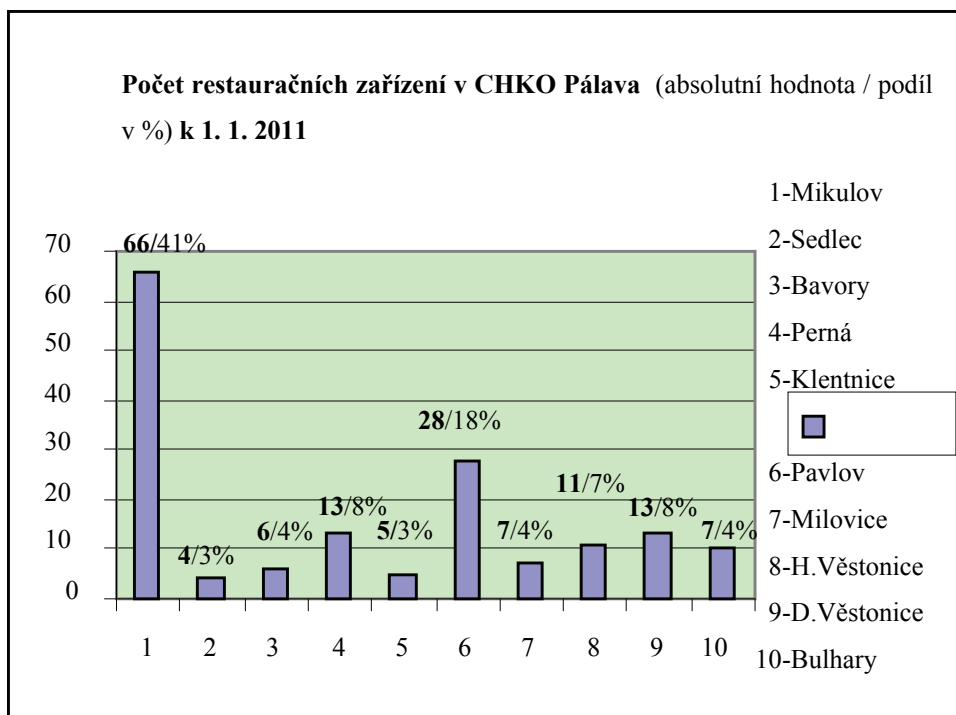
V zájmovém území vykazují služby stravování rozdílnou úroveň. Na celém území CHKO Pálava a zejména ve městě Mikulově jsou provozovány objekty na velmi dobré úrovni, ale i provozovny, v nichž kvalita poskytovaných služeb je horší, až špatná. Souhrnně je možné konstatovat, že tyto služby v oblasti CHKO Pálava odpovídají ekonomické síle místních obyvatel. V rekonstruovaných i nových restauračních zařízeních je často nabízena uniformní strava i nápoje, jejichž úroveň je povětšinou průměrná. Často chybí podnikatelský nápad a snaha odlišit se od okolí. Z tabulky 19 a obr. 47 je patrné rozložení restauračních kapacit v CHKO Pálava.

Tab. 19: Restaurační kapacity v CHKO Pálava (k. 1. 1. 2011)

Obec	Stravování	Vinařství	Vinotéka	Σ
Mikulov	36/2100	22/1060	8/220	66/3380
Sedlec	2/90	2/50	-	4/140
Bavory	1/40	5/50	-	6/90
Perná	4/235	9/140	-	13/375
Klentnice	3/140	1/10	1/20	5/170
Pavlov	10/560	17/185	1/10	28/755
Milovice	1/40	6/60	-	7/100
Horní Věstonice	3/175	7/100	1/10	11/285
Dolní Věstonice	3/145	10/100	-	13/245
Bulhary	2/70	5/50	-	7/120

Zdroj: OÚ dotčených obcí (2011)

Obr. 47: Graf počtu restauračních zařízení v CHKO Pálava k 1. 1. 2011

Zdroj: autor

5. 6. 7 SWOT analýza

Pro mikroregion Mikulovsko byla v roce 2000 zpracována první verze „Strategie rozvoje mikroregionu Mikulovsko“. Byla vypracována ve dvou dílčích částech: Rozvojová strategie mikroregionu Mikulovsko a Katalog projektů. Strategii zpracovala Ing. arch. Lydie Filipová s firmou DHV CR. Protože však došlo k významným změnám v mikroregionu Mikulovsko, zejména přistoupení nových obcí do Svazku, byla v roce 2004 zpracována společností ARC Mikulov komplexní aktualizace Strategie.

Součástí této Strategie je SWOT analýza. Cílem této analýzy je stanovení silných a slabých stránek problémových oblastí a definování jejich příležitostí a ohrožení. SWOT analýza umožňuje formulaci klíčových problémů a stanovení cílů rozvojové strategie.

Tato SWOT analýza je velice podrobná a rozsáhlá, proto jsou pro účely této práce vybrány jen některé, nejzávažnější, body problémového okruhu – cestovní ruch.

Silné stránky:

- výhodná geografická poloha mikroregionu, dobrá dopravní dostupnost, nižší hustota osídlení, relativně čisté životní prostředí
- nabídka významných turistických atraktivit z pohledu celorepublikového i zahraničního
- blízkost dalších turistických atraktivit, včetně památek UNESCO, příhodné podmínky pro venkovskou turistiku a vinařskou turistiku
- folklórní tradice, vinařská tradice
- významná vodní plocha Vodní dílo Nové Mlýny – rybaření, vodní sporty, letní pobytová turistika

Příležitosti:

- cílevědomé využívání výhodné geografické polohy pro rozvoj turistiky
- spolupráce při rozvoji cestovního ruchu v rámci Jihomoravského kraje

- spolupráce se sousedními mikroregiony
- rozvoj cykloturistiky v mikroregionu, rozvoj vinařské turistiky
- intenzivnější využití podpor a dotací z EU všemi obcemi mikroregionu

Slabé stránky:

- nedostatečná podpora cestovního ruchu na celostátní úrovni, včetně legislativy, statistiky a výzkumu
- neexistující krajská a regionální organizační struktura cestovního ruchu
- jazykové bariéry obyvatelstva
- výrazná sezónnost cestovního ruchu a turistiky v kraji
- neuspokojivý stavebně technický stav některých kulturních památek
- nedostatečná úroveň služeb, chybějící turistická informační centra
- nevyhovující stav infrastruktury, neexistující jednotný orientační systém

Ohrožení:

- nedostatečná podpora rozvoji cestovního ruchu z celostátní a krajské úrovně
- další ohrožení stavu kulturních památek
- narušení urbanistické celistvosti městské památkové rezervace Mikulov, vesnické památkové rezervace Pavlov a ochranného pásma Dolní Věstonice
- zaostávající technická infrastruktura
- ohrožení chráněných území investicemi, rozvojovými aktivitami a množstvím turistů na všech úrovních ochrany (<http://www.mikulovsko.cz>)

Nejsilnějšími stránkami regionu jsou jeho přírodní, památkové a kulturní atraktivity. CHKO Pálava je unikátní v rámci ČR svým jižním charakterem, který připomíná mediterán. Proto je zde zastoupena celá řada floristických i faunistických druhů, jejichž výskyt je pro území ČR netypický a přispívají k atraktivitě zdejšího území.

Díky klimatologickým poměrům oblasti, byla Pálava již od pravěku vyhledávaným lidským sídlištěm a proto je zde množství archeologických nalezišť a historických památek. Zdejší klima je příznivé rovněž pro pěstování, pro ČR méně typických plodin, zejména vinné révy. Pěstování vinné révy určuje folklórní charakter krajiny, jehož přitažlivost pro cestovní ruch je velká. Blízkost státní hranice s Rakouskem a sousedství s LVA, který je na seznamu kulturního dědictví UNESCO, má pozitivní vliv na vysokou návštěvnost oblasti. Stavba Novomlýnských nádrží, které tvoří hranici CHKO Pálava, přinesla do oblasti možnosti vodních sportů, zejména windsurfingu a jachtingu, vyrostlo zde mnoho kempů a rozšířila se nabídka ubytovacích kapacit. Je však třeba připomenout, že kladný vliv Novomlýnských nádrží na rozvoj cestovního ruchu v oblasti nemůže vyrovnat negativní vlivy, které toto vodní dílo zanechalo na zdejší přírodě. Ke vzniku těchto nádrží bylo třeba v 70. a 80. letech 20. století vykácet mnoho hektarů lužního lesa, který byl nejrozsáhlejší a nejzachovalejší v ČR. Jako ekosystém je lužní les druhově velmi bohatý a jeho zničení má nedozírné následky pro místní biotu a krajinu.

Spolupráce se sousedními mikroregiony, zejména na intenzivnějším využívání podpor a dotací z EU, je příležitostí pro další rozvoj turismu v oblasti - například prostřednictvím budování nových cyklotras, které budou spojovat místa s kulturními, historickými a vinařskými atraktivitami v sousedních turistických oblastech.

Pro rozvoj cestovního ruchu v CHKO Pálava je nejvíce limitujícím faktorem sezónnost zdejšího cestovního ruchu. Ta je dána jižním charakterem oblasti, který nejvíce vynikne v teplých ročních obdobích. Jedná se zejména o jarní kvetení atraktivních druhů rostlin, v letním období možnosti vodních sportů a výborné podmínky pro cykloturistiku a podzim je tradičně spojen s vinařskými akcemi, z nichž nejvýznamnější jsou vinobraní. V oblasti nejsou vhodné podmínky pro zimní sporty a proto v zimním ročním období je třeba přizpůsobit nabídku zejména pro zájemce o památky, z nichž mnohé jsou v nevyhovujícím stavebně technickém stavu a je zapotřebí jejich rekonstrukce. Řešením pro zimní období je i kongresová a incentivní turistika, která se zde slibně rozvíjí.

Při rozvoji je však třeba opatrnost a spolupráce s orgány památkové ochrany, neboť je ohrožena celistvost městské památkové rezervace Mikulov, vesnické památkové rezervace Pavlov a ochranného pásma Dolní Věstonice. Zejména v blízkosti městské památkové rezervace Mikulov již vyrostlo více rušivých staveb (např. budovy Kasin

při komunikaci I/52), ale také v blízkosti Dolních Věstonic, na březích Novomlýnských nádrží, byly postaveny různé penziony a chaty, které urbanisticky nezapadají do zdejší krajiny. Dále je nutné přísně chránit a hlídat nejcennější I. zóny CHKO před nadměrným zatížením vyplývajícím z turistiky a to například vybudováním nových tras, které povedou mimo tato nejcennější území.

6. ANALÝZA NÁVŠTĚVNOSTI CHKO PÁLAVA

Tato analýza byla zpracována na základě podkladů, které byly poskytnuty obecními úřady obcí, ŘSD, TIC Mikulov, PČR CP, CÚ Břeclav a Správou CHKO Pálava.

Analýza mapuje změnu hladiny turistického zatížení krajiny.

Byly vybrány subjekty, u kterých jsou evidována data, která vypovídají o návštěvnosti. Zejména se jedná o objekty, kde je vybíráno vstupné, jimiž jsou Zámek Mikulov, Dietrichsteinská hrobka v Mikulově, Archeologická expozice Věk lovců mamutů v Dolních Věstonicích a jeskyně Na Turoldu.

TIC také vede evidenci o počtech návštěvníků, kteří toto zařízení navštívili.

ŘSD měří v pětiletých intervalech intenzitu dopravy na měřených úsecích silnic. Tato měření jsou tříděna podle kategorií motorových vozidel.

CÚ Břeclav, pobočka Mikulov, evidoval na hraničním přechodu Mikulov – Drasenhofen průjezdy jednotlivých kategorií motorových vozidel včetně počtů osob, překračujících státní hranici oběma směry. Tato data jsou však k dispozici pouze do roku 2003, neboť Česká republika vstoupila v roce 2004 do Evropské unie a CÚ přestal tato data shromažďovat.

PČR CP shromažďuje tzv. přihlašovací karty, které jsou povinni vyplňovat zahraniční hosté ubytovacích zařízení. Tato data archivují po dobu 5 – ti let.

Správa CHKO Pálava prováděla v roce 2006 sčítání turistů, pohybujících se po turistické stezce v NPR Děvín pomocí měření infračervených impulsů, sčítajících jednotlivé průchody.

Za použití těchto zdrojů byl vypracován přehled, který znázorňuje vývoj návštěvnosti CHKO Pálava a rozložení návštěvníků v průběhu roku.

6.1 Intenzita dopravy

Intenzita dopravy je údaj, který se zjišťuje pravidelně v pětiletých intervalech pomocí sčítacího zařízení, které je umístěno na měřených úsecích silničních komunikací. Toto zařízení eviduje jednotlivé průjezdy a rozlišuje rovněž kategorie motorových vozidel. Byly vybrány měřené úseky silničních komunikací náležející do území CHKO Pálava.

V tomto přehledu chybí výsledky měření za rok 2010, které budou k dispozici až v polovině roku 2011.

Z uvedeného přehledu – tabulek 20, 21 a zejména z obr. 48 je patrný nárůst intenzity dopravy, který se za posledních 15 let prakticky zdvojnásobil.

Tab 20: Intenzita dopravy na měřených úsecích komunikací v CHKO Pálava (1990, 1995)

Úsek	1990				1995			
	T	O	M	S	T	O	M	S
6-2180	1054	3723	54	4831	1343	4417	43	5802
6-2194	397	2564	15	2976	772	2822	12	3606
6-2200	854	2495	49	3398	745	3056	32	3833
6-2201	854	2495	49	3398	745	3056	32	3833
6-4410	267	710	21	998	176	845	24	1045
6-6750	353	851	15	1219	207	887	13	1107
Σ	3779	12838	203	16820	3988	15083	156	19226

Zdroj: ŘSD (2011)

Vysvětlivky:

T – těžká motorová vozidla + přívěsy

O – osobní a dodávková vozidla

M – jednostopá motorová vozidla

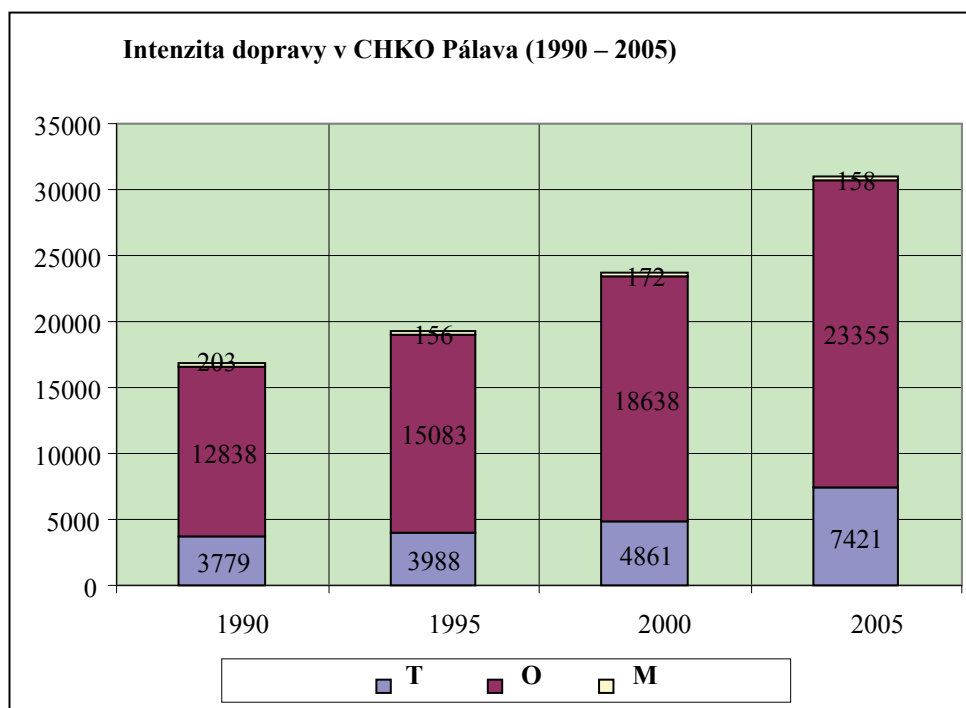
S – součet všech motorových vozidel a přívěsů

Tab 21: Intenzita dopravy na měřených úsecích komunikací v CHKO Pálava (2000, 2005)

Úsek	2000				2005			
	T	O	M	S	T	O	M	S
6-2180	1687	5442	27	7156	2511	7318	40	9869
6-2194	1339	5410	25	6774	2844	7329	39	10212
6-2200	1090	3637	35	4762	1030	4132	32	5194
6-2201	296	2198	32	2526	473	2482	25	2980
6-4410	253	1142	36	1431	372	1351	13	1736
6-6750	196	809	17	1022	191	743	9	943
Σ	4861	18638	172	23671	7421	23355	158	30934

Zdroj: ŘSD (2011)

Obr. 48: Graf intenzity dopravy v CHKO Pálava (1990, 1995, 2000, 2005)

Zdroj: autor

6.2 Vývoj návštěvnosti v zařízeních ve správě Regionálního muzea Mikulov

RMM spravuje Zámek Mikulov s expozicí, která je v těchto prostorách umístěna. Je věnována historii zámku, šlechtických rodů Lichtenštejnů a Dietrichsteinů a je zde rovněž expozice, která se věnuje historii vinařství v této oblasti.

Dále RMM spravuje expozici Věk lovců mamutů, která se nachází v Dolních Věstonicích. Tato expozice je zaměřena na pravěkou historii osídlení této oblasti a je věnována zejména nejvýznamnějšímu zdejšímu nález, sošce Věstonické venuše.

6.2.1 Návštěvnost Zámku Mikulov

Návštěvnost Zámku Mikulov je sledována v období 2002 – 2010 ve 2 hlediscích a to z hlediska počtu platících návštěvníků expozic v prostorách zámku a počtu návštěvníků na akcích při krátkodobých pronájmech, což se týká zejména pronájmu kongresového sálu a tedy kongresové turistiky.

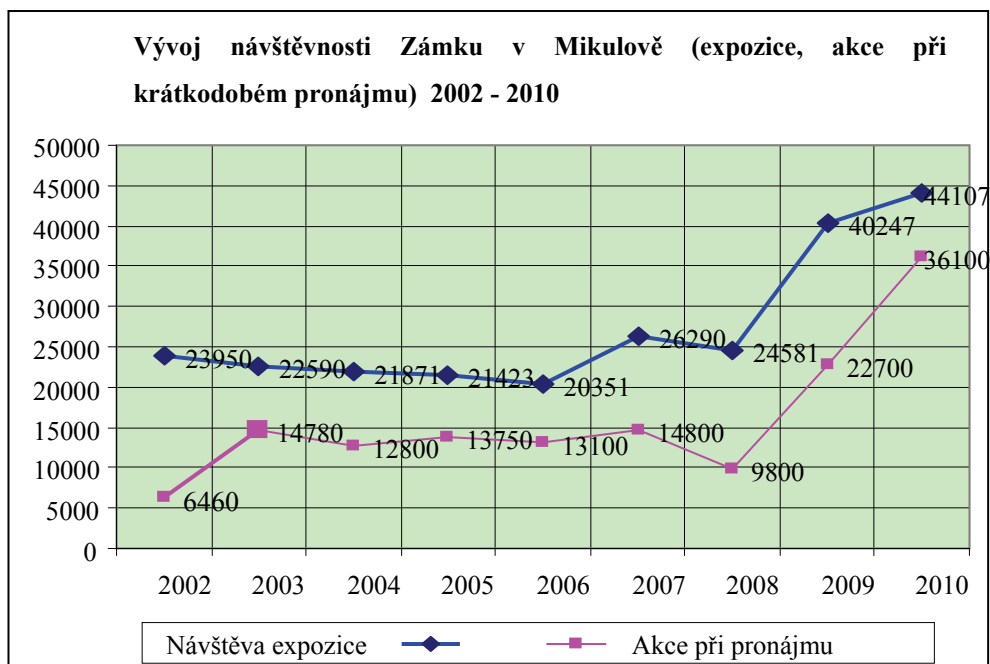
Z tabulky 22 a obr. 49 je patrný nárůst návštěvnosti, který je u návštěvníků expozic téměř dvojnásobný, ale v případě krátkodobých pronájmů se jedná o nárůst téměř šestinásobný. To svědčí o rozmachu kongresové turistiky, který v posledních letech získává v Mikulově na významu.

Tab. 22: Vývoj návštěvnosti Zámku v Mikulově (2002 - 2010)

Rok	Platící návštěvníci expozic v prostorách zámku	Návštěvníci na akcích při krátkodobých pronájmech
2002	23950	6460
2003	22590	14780
2004	21871	12800
2005	21423	13750
2006	20351	13100
2007	26290	14800
2008	24581	9800
2009	40247	22700
2010	44107	36100

Zdroj: RMM (2011)

Obr. 49: Graf vývoje návštěvnosti zámku v Mikulově (2002 – 2010)

Zdroj: autor

6. 2. 2 Návštěvnost expozice v Dolních Věstonicích

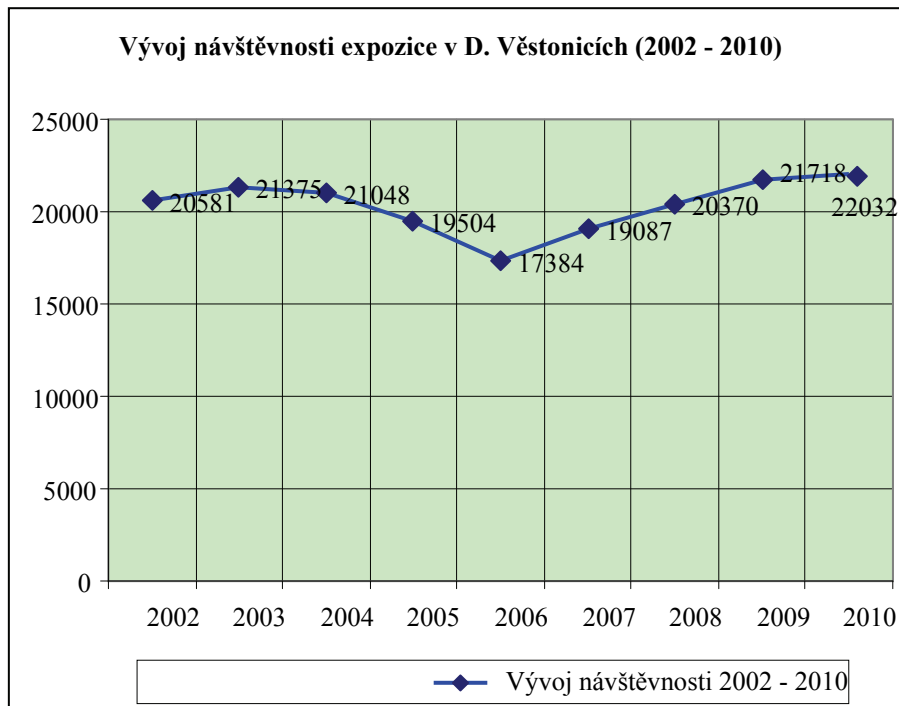
Z tabulky 23 a obr. 50 je patrné, že návštěvnost expozice v Dolních Věstonicích je od roku 2002 téměř stabilní a je zaznamenán jen mírný nárůst návštěvníků.

Tab. 23: Vývoj návštěvnosti expozice v D. Věstonicích (2002 – 2010)

Rok	Platící návštěvníci expozice Věk lovců mamutů
2002	20581
2003	21375
2004	21048
2005	19504
2006	17384
2007	19087
2008	20370
2009	21718
2010	22032

Zdroj: RMM (2011)

Obr. 50: Graf vývoje návštěvnosti expozice v D. Věstonicích (2002 – 2010)

Zdroj: autor

6.3 Vývoj návštěvnosti v zařízeních města Mikulov

Obec s rozšířenou působností Mikulov provozuje TIC, které se nachází v prostorách Obecního úřadu. Toto zařízení eviduje počet návštěvníků, kteří zde čerpají informace o ubytování, stravování, výletních trasách, pamětihodnostech, přírodních atrakcích a mohou si zde zakoupit mapy a suvenýry.

Ve správě obce je rovněž Dietrichsteinská hrobka, nacházející se na náměstí v Mikulově. Vstup do hrobky je zpoplatněn a je tedy možné evidovat počet návštěvníků.

Jeskyň Na Tuoldu, největší krasová jeskyň v oblasti CHKO Pálava, se nachází na vrchu Tuold u Mikulova. Její provoz zajišťuje Správa jeskyní České republiky. Vstup je zpoplatněn a je evidována návštěvnost.

6. 3. 1 Vývoj návštěvnosti Turistického informačního centra Mikulov

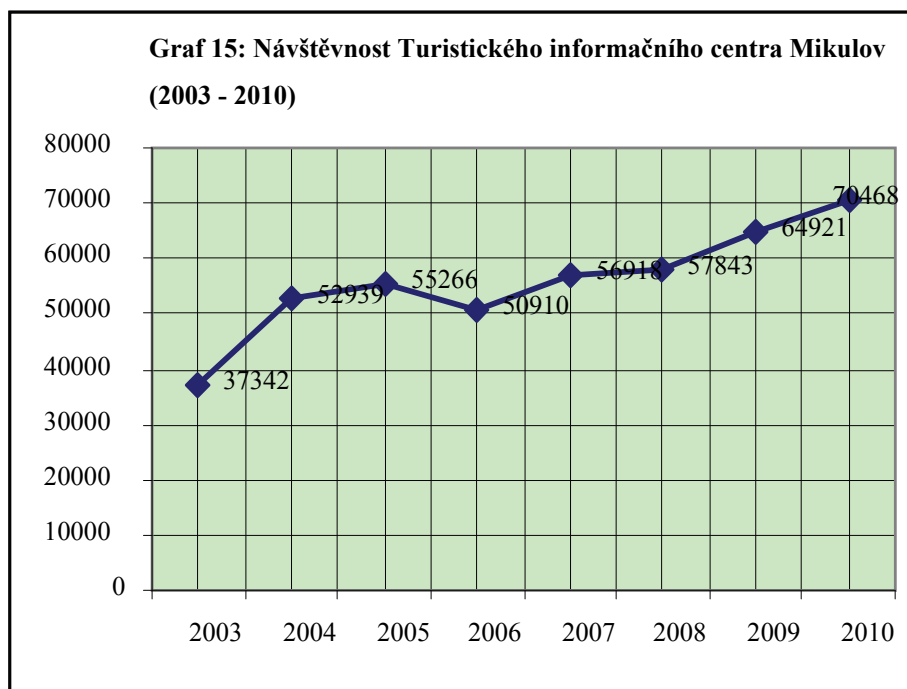
Údaje o počtech turistů, kteří navštívili TIC Mikulov jsou k dispozici za období 2003 – 2010. Z tabulky 24 a obr. 51 je patrný nárůst návštěvníků, který je za sledované období téměř dvojnásobný.

Tab. 24: Návštěvnost Turistického informačního centra Mikulov (2003 – 2010)

Rok	Turisté z ČR	Zahraníční turisté	Σ
2003	31143	6194	37342
2004	45386	7765	52939
2005	49035	6231	55266
2006	44504	6406	50910
2007	50423	6495	56918
2008	51214	6629	57843
2009	58053	6868	64921
2010	64544	5642	70468

Zdroj: TIC Mikulov (2011)

Obr. 51: Graf návštěvnosti TIC Mikulov (2003 – 2010)

Zdroj: autor

6. 3. 2 Vývoj návštěvnosti Dietrichsteinské hrobky v Mikulově

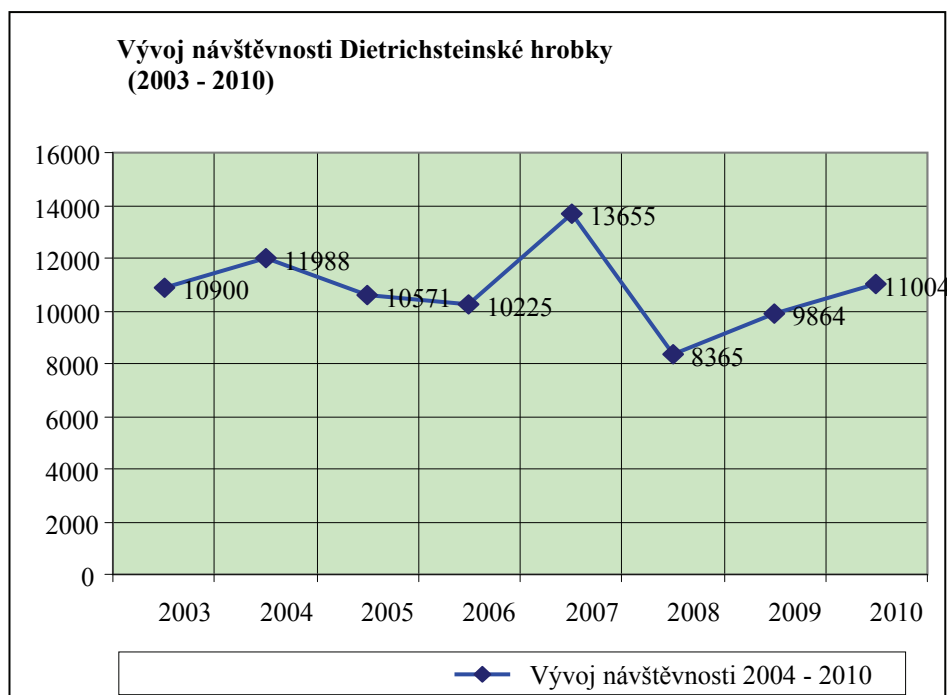
Návštěvnost Dietrichsteinské hrobky v Mikulově je sledována v období 2003 – 2010 a z tabulky 25 a obr. 52 je patrné, že počet návštěvníků zůstává vyrovnaný.

Tab. 25: Vývoj návštěvnosti Dietrichsteinské hrobky (2003 – 2010)

Rok	Platící návštěvníci expozice Hrobka Dietrichsteinů
2003	10900
2004	11988
2005	10571
2006	10225
2007	13655
2008	8365
2009	9864
2010	11004

Zdroj: TIC Mikulov (2011)

Obr. 52: Graf vývoje návštěvnosti Dietrichsteinské hrobky (2003 – 2010)

Zdroj: autor

6. 3. 3 Vývoj návštěvnosti jeskyně Na Tuoldu

Návštěvnost jeskyně Na Tuoldu je důležitý údaj, protože se jedná o přírodní atraktivitu, u které se obtížně vybírá vstupné a proto je složitě sledovatelná jejich návštěvnost. V případě této jeskyně je důležitý aspekt, že tato atraktivita se nachází na kopci a je navštěvována odlišnou kategorií turistů, než jsou návštěvníci, kteří se zaměřují na historické památky, které jsou velmi snadno dostupné.

Z přehledu údajů o návštěvnosti které jsou znázorněny v tabulce 26 a obr. 53 je patrný nárůst návštěvnosti, který je ve sledovaném období 2004 – 2010 cca dvojnásobný.

Tab. 26: Vývoj návštěvnosti jeskyně Na Tuoldu (2004 – 2010)

Rok	Platící návštěvníci jeskyně Na Tuoldu
2004	15667
2005	21956
2006	18927
2007	24996
2008	26732
2009	29137
2010	30121

Zdroj: TIC Mikulov (2011)

Obr. 53: Graf vývoje návštěvnosti jeskyně Na Tuoldu (2004 – 2010)

Zdroj: autor

6.4 Údaje Celního úřadu Břeclav a Policie ČR

CÚ Břeclav, pobočka Mikulov, evidoval obousměrné průjezdy přes hraniční přechod Mikulov – Drasenhofen u všech kategorií motorových vozidel a rovněž také počet osob, které překročily hranici v obou směrech. Pro účely této analýzy byla vybrána kategorie autobusů, která má nejužší vztah k cestovnímu ruchu. Údaje jsou vedeny pouze do roku 2003 v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie, po kterém přestala být tato data sledována.

Počty zahraničních návštěvníků CHKO Pálava, kteří se ubytovali v ubytovacích zařízeních na území obcí náležejících do CHKO Pálava jsou zjišťovány z přihlašovacích tiskopisů, které jsou návštěvníky povinně vyplňovány při ubytování se a následně evidovány PČR CP po dobu 5–ti let.

6. 4. 1 Intenzita průjezdu autobusů a počet osob na hraničním přechodu Mikulov - Drasenhofen

Z tabulky 27 a obr. 54 je patrný nárůst oboustranné autobusové dopravy přes hraniční přechod, který byl ve sledovaném období 1997 – 2003 téměř dvojnásobný.

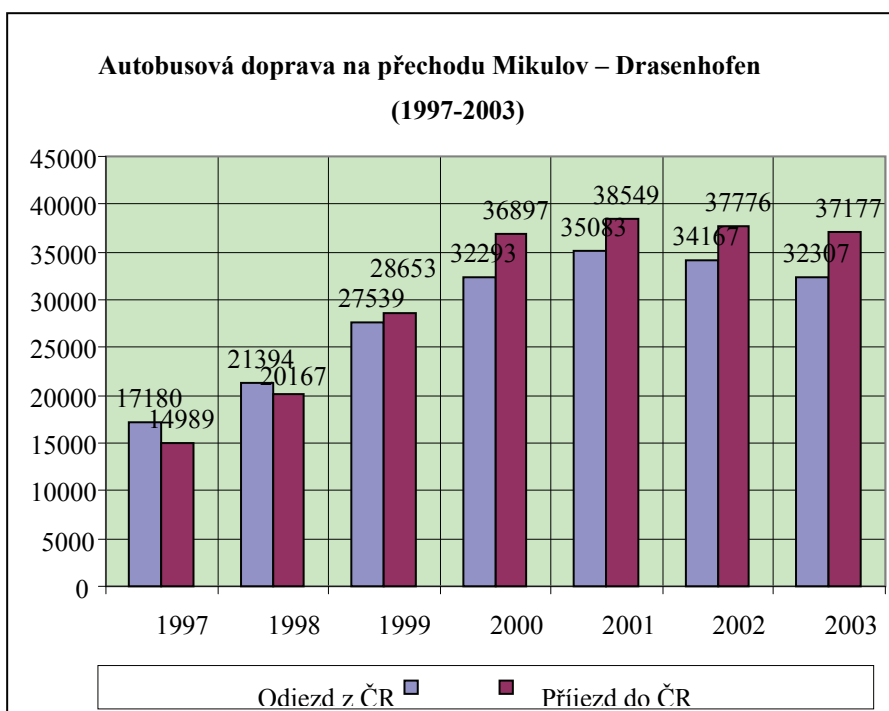
Z tabulky 27 a obr. 55 je patrné, že počty osob, které obousměrně překročily hranici zůstávají vcelku vyrovnané a zaznamenávají pouze cca 10 % nárůst. Za povšimnutí stojí údaj o cca dvojnásobném počtu osob v kategorii příjezdu, který je rovněž patrný z obr. 55 a potvrzuje skutečnost, že Česká republika je příjezdovou turistickou destinací.

Tab 27: Intenzita dopravy na hraničním přechodu Mikulov – Drasenhofen (1997-2003)

Rok	Výjezd z ČR		Příjezd do ČR	
	Bus	Osoby	Bus	Osoby
1997	17180	4002637	14989	8280795
1998	21394	4003512	20167	8045720
1999	27539	3406746	28653	6649968
2000	32293	4104060	36897	8383406
2001	35083	4309008	38549	9078705
2002	34167	4513155	37776	9385544
2003	32307	4843152	37177	9785867

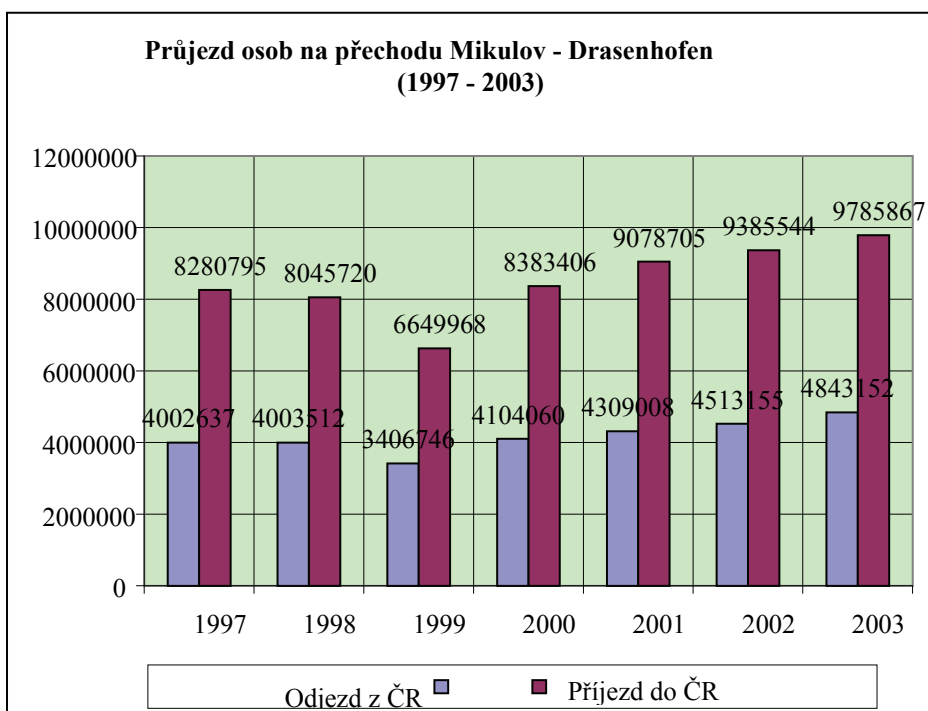
Zdroj: CÚ Břeclav (2005)

Obr. 54: Graf vývoje autobusové dopravy na přechodu Mikulov - Drasenhofen

Zdroj: autor

Obr. 55: Graf průjezdu osob na přechodu Mikulov – Drasenhofen (1997 – 2003)

Zdroj: autor

6. 4. 2 Počet ubytovaných cizinců v obcích CHKO Pálava

Počty ubytovaných cizinců se zjišťují pomocí přihlašovacího tiskopisu, který je zahraniční host ubytovacího zařízení povinen vyplnit. Tyto tiskopisy jsou následně odesílány na PČR CP, kde jsou archivovány. Z údajů, které byly poskytnuty PČR CP na základě žádosti o informace podle zákona č. 106/1999 Sb., je zřejmé, že tyto karty jsou odesílány velmi sporadicky a víceméně pouze renomovanými ubytovacími zařízeními vyšších kategorií, která jsou umístěna zejména v Mikulově. Malá ubytovací zařízení typu ubytování v soukromí a malých rodinných penzionů, zřejmě, tyto karty ve většině případů neodesílá z obav před kontrolami finančního úřadu.

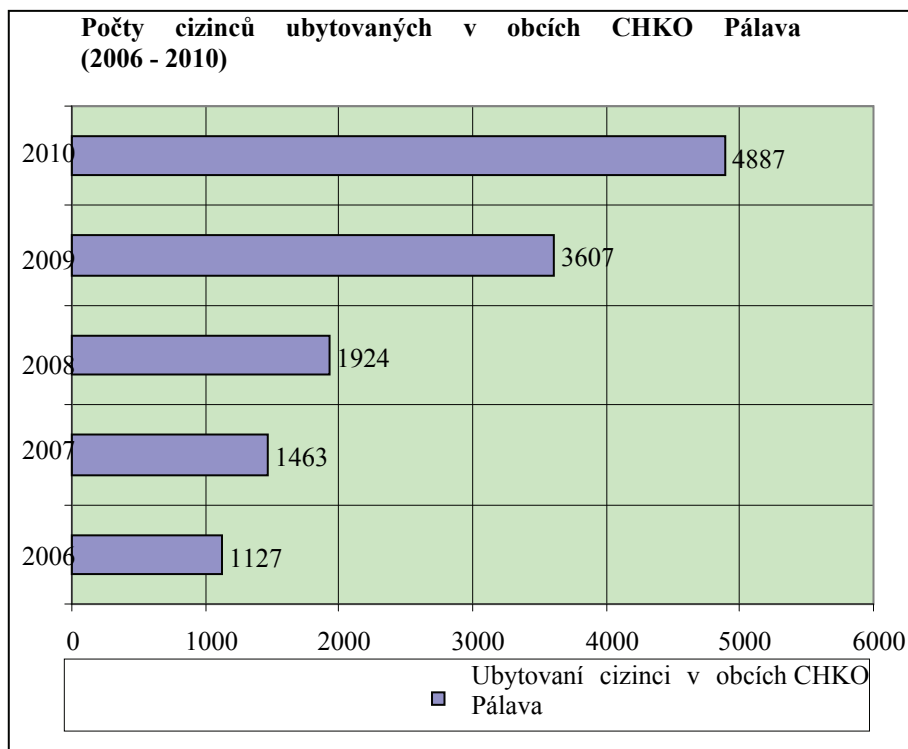
Avšak i z dodaných podkladů je evidentní nárůst počtu ubytovaných cizinců, který je za posledních 5 let více než čtyřnásobný, jak je znázorněno v tabulce 28 a obr. 56.

Tab 28: Počty cizinců ubytovaných v obcích CHKO Pálava (2006 – 2010)

	2006	2007	2008	2009	2010	Σ
Mikulov	1123	1462	1898	3573	4850	12906
Sedlec	0	0	1	1	1	3
Milovice	3	1	3	0	0	7
Pavlov	0	0	15	16	25	56
Klentnice	0	0	0	1	0	1
D. Věstonice	0	0	6	3	0	9
H. Věstonice	0	0	0	5	1	6
Perná	1	0	1	2	10	14
Bavory	0	0	0	6	0	6
Bulhary	0	0	0	0	0	0
Σ	1127	1463	1924	3607	4887	13008

Zdroj: PČR CP (2011)

Obr. 56: Graf počtu cizinců ubytovaných v obcích CHKO Pálava (2006 – 2010)

Zdroj: autor

6.5 Údaje Správy CHKO Pálava

Správa CHKO Pálava realizovala v roce 2006 sčítání návštěvníků v NPR Děvín – Kotel – Soutěska pomocí metody využívající zařízení na bázi infračerveného paprsku (IR). Toto zařízení bylo umístěno na nejfrekventovanější stezce NPR Děvín a zaznamenávalo každé přerušení IR paprsku. Protože toto měření bylo ovlivněno různými vnějšími faktory (chůze ve skupinách, průchod zvěře, krupobití...), které poznamenaly jeho přesnost, bylo provedeno i několik jednodenních fyzických sčítání na stejném místě. Výsledek prokázal cca 10 % rozdíl a proto byly výsledné počty impulsů násobeny koeficientem 1.1 (Kmet 2008).

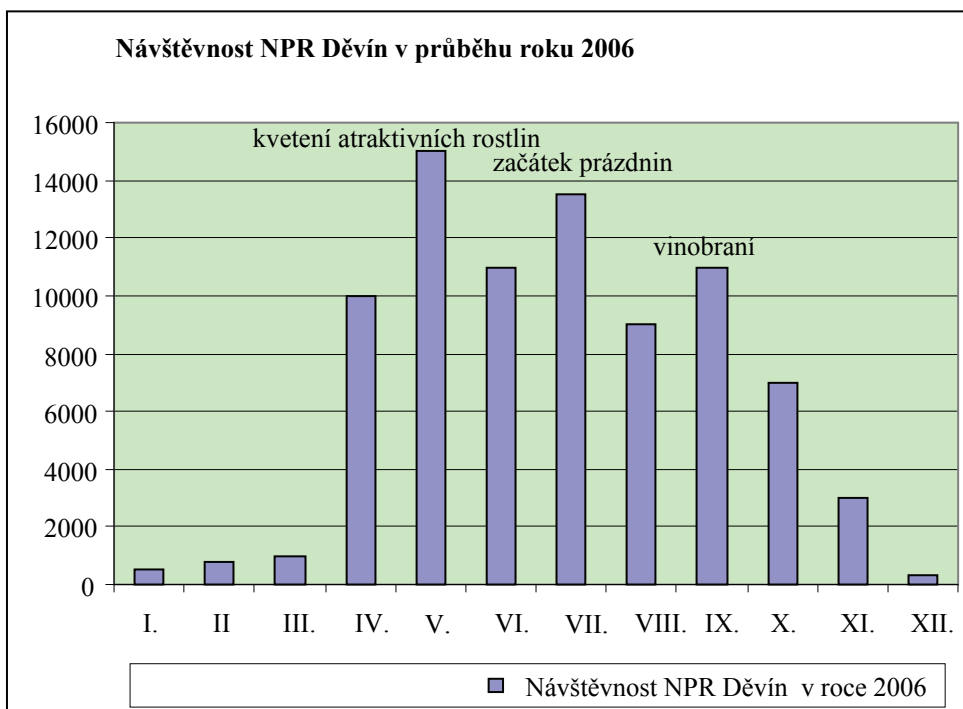
Celkový výsledek se ještě upravil poměrným koeficientem, neboť již dřívějším výzkumem, který zde prováděl Goldman (2004), bylo zjištěno, že touto stezkou projde 63 % návštěvníků celé rezervace.

6. 5. 1 Sčítání návštěvníků NPR Děvín – Kotel - Soutěska v roce 2006

Z výsledků tohoto sčítání, které je velmi důležité pro praktickou ochranu přírody, vyplynulo, že NPR Děvín – Kotel – Soutěska navštívilo v roce 2006 cca 82 000 návštěvníků.

Ještě důležitější údaj, který je z tohoto sčítání patrný, je rozložení návštěvnosti této rezervace za jednotlivé měsíce a z ní vyplývající vrcholy návštěvnosti, které spadají na květen, kdy kvetou atraktivní druhy rostlin, na začátek července, který je začátkem letních prázdnin a poslední vrchol přichází v září, kdy se v obcích CHKO Pálava konají turisticky velmi atraktivní tradiční slavnosti vinobraní (Kmet 2008).

Obr. 57: Graf návštěvnosti NPR Děvín v roce 2006

Zdroj: autor

7. ANALÝZA VLIVU TURISMU NA CHKO PÁLAVA

V kapitole 4. 4 byly popsány vlivy cestovního ruchu na přírodní hodnoty zvláště chráněných území podle klasifikace Páskové (2008).

Pro přehlednost je zde ještě uvedena tabulka 29, která obsahuje přehled některých vlivů, příčin, důsledků a opatření k jejich nápravě (Pásková 2003).

Do tohoto přehledu vlivů cestovního ruchu na přírodu a krajinu, které se dotýkají CHKO Pálava byl navíc zařazen faktor, jenž má, ve svém důsledku, největší vliv na zájmové území. Jedná se o vodní dílo Novomlýnské nádrže, které sice leží pouze na severovýchodní hranici CHKO, ale svými dopady má vliv na celé území CHKO Pálava.

Pro posuzování vlivů na území Pálavy naopak nebyl použit faktor emisí, který, vzhledem k neustále se zlepšujícím technologiím v dopravě, průmyslu i domácnostech, má v tomto případě nedostatečnou vypovídající hodnotu o zatížení území cestovním ruchem.

Poškozování vegetace bylo sledováno z hlediska zatížení území masami turistů, jejichž působením dochází v nejexponovanějších partiích CHKO Pálava k sešlapu vegetačního krytu. Těmito partiemi jsou hlavně okolí značených turistických a naučných cest a historických památek.

Eroze, vyvolaná působením cestovního ruchu, se týká zejména cestního systému a též nadměrným pohybem narušených ploch CHKO.

Rušení vývoje živé přírody se může týkat NPR Křivé jezero, kde pravidelně hnízdí orel mořský a dále také chůze mimo určené stezky, které vedou stepními trávníky, které jsou domovem mnoha druhů vzácného hmyzu ve všech jejich vývojových stádiích.

Poškozování skalních povrchů se v této oblasti děje opět jen vlivem sešlapu, neboť sportovní aktivity typu lezení po skalních stěnách nejsou v CHKO Pálava povoleny.

Introdukce nepůvodních druhů organismů do zdejší krajiny vlivem cestovního ruchu zde není významná, mnohem závažnější je samovolná invaze náletových dřevin, které ohrožují zdejší unikátní ekosystémy.

Tab. 29: Vlivy cestovního ruchu na ekosystém území

Následky	Sledovaná veličina		Subjektivní příčiny	Objektivní příčiny	Opatření
Poškození vegetace	plošné poškození běžné lesní či luční vegetace (m ² , %)	vlivy nezávislé na cestovním ruchu	špatná schůdnost	svah, překážky, zamokření	budování schodišť, odstraňování překážek, odvodnění
		způsobeno cestovním ruchem	neukázněnost		zábradlí, sankce
		způsobeno zejména cestovním ruchem	přetížení		organizační a technická opatření
		vlivy nepřímo závislé na CR	sběr lesních plodů		organizační opatření
Eroze	množství odneseného materiálu, riziko opakování či urychlení (m ³)	vlivy nezávislé na cestovním ruchu		meteorologické vlivy	náprava škod
			vlivy hospodaření		působení na hospodařící sub.
		způsobeno cestovním ruchem	přetížení		organizační a tech. opatření
			neukázněnost		zábradlí, sankce
		způsobeno managementem CR	nevhodné trasování		změna trasy
Rušení vývoje živé přírody (chráněné druhy)	populační křivky ohrožených druhů (ks)	způsobeno zejména cestovním ruchem	nadměrný hluk		organizační a technická opatření
		způsobeno nepřímo cestovním ruchem	eutrofizace prostředí		organizační a technická opatření
		způsobeno cestovním ruchem	záměrné poškození		sankce
Poškození sklaních povrchů	obrušování povrchů sešlapem (mm)	způsobeno cestovním ruchem	sešlap		vyločení vstupu za mokra
	nápisy (ryté, sprejem)	způsobeno cestovním ruchem	záměrné poškození		sankce
Imise	množství imisí(kg/ha/rok)	doprava	NO _x		

Zdroj: Pásková (2003)

7.1 Novomlýnské nádrže

Obr. 58: Novomlýnské nádrže (pohled z NPR Tabulová)

Zdroj: autor (2011)

Od konce 60. do konce 80. let bylo budováno vodní dílo Nové Mlýny. Jedním z důvodů pro realizaci tak megalomanského projektu byl, kromě vodohospodářských, zemědělských a politických důvodů i rozvoj turistického ruchu v jednom z nejkrásnějších koutů České republiky.

Vodní dílo Nové Mlýny je kaskáda 3 přehradních nádrží, horní Mušovské, střední Věstonické a dolní Novomlýnské. Celková plocha této vodní nádrže činí cca 3 200 ha s hloubkou dosahující až 7 m. Horní nádrž slouží k rekreaci, prostřední je přírodní ptačí rezervací a dolní byla vybudována pro výrobu elektřiny, rybolov, vodohospodářské účely a také pro rekreaci.

Voda novomlýnských nádrží zaplavila obec Mušov a zejména jedno z nejcennějších a nejkrásnějších území nejen v ČR, ale v celém středoevropském prostoru. Bylo vykáceno 1 184 ha lužního lesa, který byl druhově jedním z nejbohatších ekosystémů v ČR (Grepl et al. 1990). Původní rozloha tohoto lužního pralesa spolu s lednickým a cahnovským lužním lesem z něj činil jeden z nejrozsáhlejších lužních pralesů střední Evropy. Zároveň byl zatopen i nejrozsáhlejší mokřadně – slatinný systém v ČR, bažina Ponza. V rámci akce „Dno“ bylo dobrovolnými ochránci přírody během 8 let před zatopením přeneseno cca 130 000 ks rostlin na nové lokality, převážně do NPR Křivé jezero.

Mnohokrát byl diskutován klimatický vliv vodního díla na přírodu CHKO. Tento vliv však spolehlivě dokázán není a klimatolog E. Quitt uvádí, že dosahuje v menší míře pouze do vzdálenosti cca 50 m od břehů, kde ovlivňuje teplotu jen o desetiny stupňů (Grepl et al. 1990).

Původní plány na vybudování širokého zázemí pro zařízení cestovního ruchu byly v konečném výsledku, z důvodu nedostatku finančních zdrojů, velmi ochuzeny. Dnes je takřka nemožné vybudovat další kempy a pláže, protože charakter dna a břehů, tvořených velkými balvany to neumožňuje.

Již v dobách budování vodních nádrží se ozývaly názory, že se z tohoto vodního díla stane žumpa jižní Moravy, neboť je napájeno velmi znečištěnými vodními toky, zejména Svratkou. Čas tomuto názoru dává za pravdu, voda je zde znečištěná a již začátkem léta zde dochází k mohutnému rozvoji alergenních druhů sinic.

Přesto zde jsou provozovány různé druhy vodních sportů, zejména jachting a windsurfing, pro které zde jsou ideální podmínky. Velmi frekventovaný je zde i sportovní rybolov a kempy na březích jsou v létě dobře obsazené a vhodně doplňují nabídku levného ubytování v této oblasti.

Vodní plocha, zejména takto rozsáhlá, je vždy významným krajinným prvkem a dnes si již většina lidí nedovede krajinu pod Pavlovskými vrchy bez Novomlýnských nádrží ani představit.

7.2 Introdukce a invaze nepůvodních druhů organismů

V souvislosti se ztraktivněním druhové skladby velkých savců za účelem myslivosti a lovecké turistiky, byly zde vybudovány již koncem 19. stol. obory, ve kterých byla zvěř chována a to v množstvích, která byla pro krajinu a vegetační kryt Pavlovských vrchů nadměrně zatěžující.

Začátkem 20. století zde byly vysazeni daňci skvrnití (*Dama dama*) a mufloni v počtu mnoha set kusů. Obora byla umístěna v oblasti Děvína na ploše 299 ha, což představuje většinu rozlohy dnešní NPR Děvín – Kotel – Soutěska.

Okus a sešlap vegetace, který způsobovaly tyto nepůvodní druhy přežvýkavců, měl podstatně větší vliv na přírodu Pálavy, než působení turistů.

V roce 1953 byly v oboře Děvín vypuštěny kozy bezoárové, které jsou uzpůsobeny k pohybu po skalních stěnách a mají přístup i na místa, kde se mohla vzácná pálavská flóra do té doby nerušeně vyvíjet.

Grepl et al. (1990) uvádí, že počty zvěře, chované v oboře Děvín, dosáhly koncem 70. let počtu kolem 500 ks, což představovalo na uvedeném území dvojnásobné zatížení jejich biomasou na 1 m², než je v africké rezervaci Serengeti. Toto množství kopytníků odčerpávalo ročně 500 t rostlinné hmoty a naopak vyprodukovalo ročně 420 t trusu. Tolik exkrementů měnilo chemismus půd, čímž docházelo ke změnám vegetace ve prospěch nitrofilních druhů, např. kopřivy dvoudomé (*Urtica dioica*). Zvěř mechanicky působila na půdu svými kopytky tlakem, který byl v přepočtu na cm² větší, než jakým působí těžká obrněná vozidla. Tento tlak způsoboval narušování vegetačního krytu i půdního profilu a to vyvolávalo půdní erozi a změny geobiocenóz.

Po dlouhém a usilovném boji ze strany ochranářů byla obora Děvín v roce 1996 zrušena a kozy bezoárové byly odsud převezeny do obory u České Lípy.

Zůstali zde pouze mufloni, jejichž početní stavy se dnes odhadují na cca 60 ks a dle Správy CHKO Pálava se ukazuje, že v tomto množství výrazné škody nepůsobí a naopak pomáhají sešlapem a pastvou udržovat ekologicky významné holiny tak, aby nezarůstaly invazními druhy rostlin.

Další obory jsou umístěny v komplexu Milovického lesa. Jedná se o oboru Klentnice a oboru Bulhary. V minulosti bylo i zde chováno nadměrné množství zvěře v počtech přesahující 1000 ks, které devastovalo bylinný podrost a zejména lesostepní polanky se vzácnými teplomilnými druhy rostlin.

V současnosti je zde chováno cca 300 ks zvěře a v tomto množství již výrazné škody nepůsobí, ba dokonce zabraňují rozvoji lesa a dle informací Správy CHKO Pálava, vytváří příznivé životní podmínky pro ohroženého dudka chocholatého, který je vázaný na výskyt kaprofágních larev hmyzu.

Ploty, kterými jsou obory ohrazeny, však znamenají překážku v přirozené migraci zvěře.

Problém pro unikátní biocenózy Pavlovských vrchů znamená šíření invazních druhů rostlin. Jedná se zejména o pajasan žláznatý (*Ailanthus altissima*) a trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*). Jsou to dřeviny, které zde byly vysazovány koncem

19. století v rámci zalesňování zdejší krajiny, velmi rychle se šíří a vytlačují původní druhy.

7.3 Poškození vegetačního krytu vlivem návštěvnosti

Obr. 59: Sešlap vegetace v okolí Sirotčího hrádku

Zdroj: autor (2011)

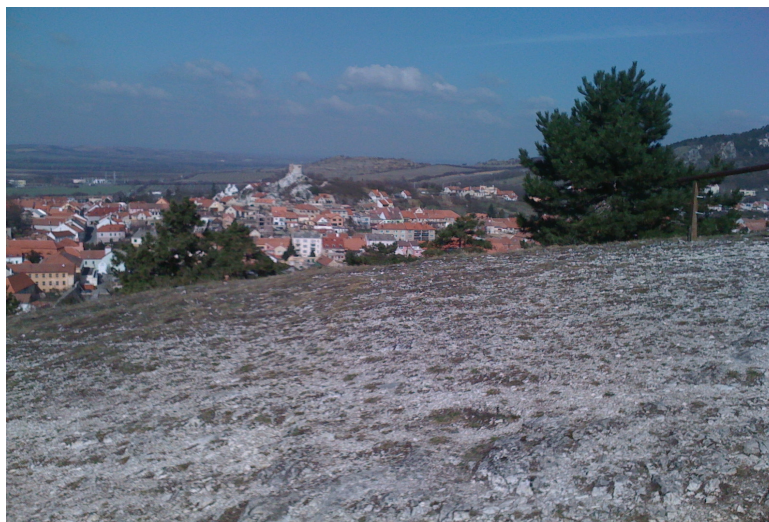
K poškození vegetačního krytu způsobeným pohybem návštěvníků, tzv. sešlapu, dochází na nejfrekventovanějších místech v CHKO Pálava, kterými jsou zejména okolí turistických cest, okolí atraktivních historických památek a také na plochách, které jsou atraktivní květem vzácných rostlin.

Jedná se o okolí Dívčích hradů, Sirotčího hrádku, Svatý kopeček, vrcholové partie NPR Děvín – Kotel - Soutěska a NPR Tabulová – Růžový vrch – Kočičí kámen, které za příznivých meteorologických podmínek navštíví i několik tisíc návštěvníků denně (viz obr. 59 a 60).

Tento vliv je však diskutabilní, neboť narušování vegetačního krytu na jednu stranu ubírá prostor pro rozvoj vegetace a způsobuje půdní erozi, ale na druhé straně vyhovuje mnoha vzácným druhům hmyzu a zabraňuje v rozvoji invazním druhům rostlin. Proto se v roce 2010 rozhodla Správa CHKO tuto skutečnost ověřit a povolila provozování paraglidingu na Stolové hoře. Případné příznivé, či nepříznivé vlivy budou posouzeny a Správa CHKO Pálava rozhodne, zda-li je přípustné v této aktivitě zde pokračovat i nadále.

Návštěvníci by měli být opatrní zejména pokud se po turistických stezkách pohybují na bicyklech, které působí na vegetační kryt mnohem agresivněji než pěší turistika.

Obr. 60: Sešlap vegetace na Svatém kopečku

Zdroj: autor (2011)

7.4 Eroze

K nejsilnější erozi půdy v oblasti CHKO Pálava dochází vlivem vinohradnictví. Vinice se dnes budují i na velmi svažitéch pozemcích a při nedodržení vhodného managementu, kterým je např. zatravňování vinic, budování teras atp. dochází k vysokým ztrátám ornice.

Nejvýznamnějším vlivem cestovního ruchu působícím erozi půdy je opět turistické přetížení některých míst v CHKO Pálava pěšími návštěvníky a zejména cykloturisty, kteří při nešetrné jízdě uvolňují kameny a narušují půdní kryt. Jedná se zejména o nejatraktivnější místa (viz obr. 61) a cesty, kterými při srážkách odtéká voda, odnáší půdu, a narušuje jejich povrch, čímž je činí obtížně schůdnými (viz obr. 62).

Obr. 61: Eroze půdy vlivem nadměrného sešlapu

Zdroj: autor (2011)

Obr. 62: Eroze cesty vlivem sešlapu

Zdroj: autor (2011)

7.5 Záměrné poškozování - vandalismus

Vandalismus bývá často zaměřen na informační tabule, turistické značení a objekty sloužící k odpočinku, které bývají posprejovány a demolovány. Náklady na jejich opravy jsou poměrně vysoké.

Dochází také k zanechávání odpadů na územích CHKO Pálava. Tyto odpadky nemají příliš významný vliv na ekosystém, ale narušují estetické vnímání krajiny a jejich každoroční likvidace na jaře a na podzim je organizačně náročná.

Vyskytuje se i vyrývání chráněných atraktivních rostlin a jejich přesazování do soukromých zahrad, ale ve srovnání s minulostí, kdy byly pořádány různými zahrádkářskými spolky hromadné výpravy za rostlinami CHKO Pálava, je dnes již tento fenomén vcelku bezvýznamný. Svoji roli v tom má jistě i dnešní široká nabídka rostlin ve specializovaných obchodech.

Dochází zde také k nepovolenému odchytu hmyzu, hlavně vzácných druhů brouků a motýlů, který je však velmi obtížně zjištělný a prokazatelný.

Nevhodným, hlučným chováním a pohybem mimo vyznačené stezky, mohou návštěvníci rušit některé živočišné druhy, např. ptactvo při hnízdění, kdy v extrémních případech může dojít i k opuštění hnízda.

8. VÝSLEDKY

8.1 Výsledky analýzy návštěvnosti CHKO Pálava

8.1.1 Intenzita dopravy

Výsledky měření intenzity dopravy, které probíhalo v letech 1990, 1995, 2000 a 2005, ukazují stálý plynulý nárůst celkového počtu sečtených motorových vozidel v pravidelných 5-ti letých časových intervalech.

Mezi roky 1990 a 1995 došlo k nárůstu z 16 820 na 19 226 sečtených vozidel, což představuje nárůst cca 14,5 %.

Mezi roky 1995 a 2000 došlo k nárůstu z 19 226 na 23 671 sečtených vozidel, nárůst byl o cca 23 %.

Mezi roky 2000 a 2005 vzrostla intenzita dopravy z 23 671 sečtených vozidel na 30 934 vozidel. To představuje nárůst o cca 30,5 %.

Celkový nárůst intenzity dopravy za měřený 15-ti letý časový úsek je z 16 820 vozidel na 30 934 vozidel a to je nárůst o cca **84 %**.

Intenzita dopravy v zájmovém území se za časový interval 15-ti let téměř zdvojnásobila.

8. 1. 2 Návštěvnost Zámku Mikulov

Návštěvnost Zámku Mikulov byla posuzována mezi lety 2002 – 2010 ze 2 hledisek. Z hlediska nárůstu počtu návštěvníků expozic a z hlediska nárůstu počtu hostů, kteří se zúčastnili akcí při krátkodobých pronájmech.

Počet návštěvníků expozic v Zámku Mikulov vzrostl mezi lety 2002 – 2010 z 23 950 na 44 107 návštěvníků, což znamená nárůst o cca **84 %**.

Počet návštěvníků účastnících se akcí při krátkodobém pronájmu prostor Zámku Mikulov vzrostl za období 2002 – 2010 z 6 460 na 36 100 návštěvníků. To představuje nárůst o cca **459 %**.

Počet návštěvníků expozic se tedy téměř zdvojnásobil, ale počet hostů, kteří se účastnili různých akcí v prostorech zámku se téměř zpětinasobil! Tato čísla dokazují velký rozvoj zejména kongresové turistiky v této oblasti.

8. 1. 3 Návštěvnost expozice v Dolních Věstonicích

Návštěvnost expozice Věk lovců mamutů, která se nachází v Dolních Věstonicích zaznamenal za období let 2002 – 2010 nárůst návštěvníků z 20 581 na 22 032, což představuje nárůst o cca **7 %**.

Tato nízká hodnota ukazuje na fakt, že velký nárůst návštěvníků zaznamenává zejména město Mikulov, v ostatních obcích CHKO Pálava není nárůst tak zřetelný.

8. 1. 4 Návštěvnost Turistického informačního centra v Mikulově

Návštěvnost Turistického informačního centra v Mikulově vzrostla za období 2003 – 2010 z 37 342 na 70 468 návštěvníků. To představuje nárůst o cca **89 %**.

Počet turistů, kteří navštíví TIC se za sledované období takřka zdvojnásobil, což svědčí o zvyšujícím se zájmu turistů o tuto oblast a zároveň narůstá počet turistů, kteří získají kvalitní informace vztahující se k nabídce atraktivit a služeb v této oblasti.

8. 1. 5 Návštěvnost Dietrichsteinské hrobky v Mikulově

Návštěvnost Hrobky Dietrichsteinů v Mikulově se za období 2003 – 2010 zvýšila z 10 900 na 11 004 návštěvníků. To představuje nárůst o pouhé **1 %**.

8. 1. 6 Návštěvnost jeskyně Na Turoldu

Návštěvnost jeskyně Na Turoldu se navýšila za sledované období 2004 – 2010 z 15 667 na 30 121 návštěvníků. Jedná se o nárůst o **92 %**

Návštěvnost jeskyně Na Turoldu, která byly jedinou sledovanou přírodní atraktivitou se za sledované období téměř zdvojnásobila. Tento údaj má významnou vypovídací hodnotu, neboť se jedná o lokalitu, která není přístupná bez určité námahy a poukazuje na nárůst aktivních návštěvníků CHKO Pálava.

8. 1. 7 Intenzita přepravy na hraničním přechodu Mikulov – Drasenhofen

Intenzita obousměrného průjezdu přes hraniční přechod Mikulov – Drasenhofen byla sledována na kategorii autobusů, které mají nejužší vztah k cestovnímu ruchu a dále byl sledován počet osob, které překročily státní hranici. Data, která eviduje CÚ Břeclav, jsou však pouze za období 1997 – 2003, neboť v roce 2004 vstoupila ČR do Evropské unie a průjezd osob se přestal sledovat.

Nárůst počtu autobusů, které do ČR přijely za sledované období byl ze 14 989 autobusů v roce 1997 na 37 307 autobusů v roce 2003. To činí nárůst o cca **138 %**.

Počet autobusů, které ČR opouštěly byl v roce 1997 17 180 a v roce 2003 to bylo 32 307 autobusů. V tomto případě činil nárůst cca **88 %**.

Počet osob na příjezdu do ČR se změnil z 8 280 795 v roce 1997 na 9 785 867 v roce 2003. V tomto případě to znamená nárůst o cca **18 %**.

Počet osob, které ČR opouštěly byl v roce 1997 4 002 637 a v roce 2003 4 834 152. Nárůst za sledované období činil cca **21 %**.

Tyto poznatky poukazují opět na cca dvojnásobný nárůst v kategorii autobusů, v počtu osob se jedná o nárůst jen o cca 1/5.

Získaná data dále potvrzují ČR jako příjezdovou turistickou destinaci.

8. 1. 8 Počet zahraničních turistů, nocujících v obcích CHKO Pálava

PČR CP eviduje záznamy z tzv. přihlašovacích karet po dobu 5-ti let, proto jsou k dispozici pouze data za období 2006 – 2010.

V tomto období vzrostl počet přihlášených cizinců z 1 127 v roce 2006 na 4 887 v roce 2010. Nárůst v tomto případě činí **344 %**.

Přesto, že se jedná o údaj, který není zcela průkazný, z důvodu zkreslování údajů ze strany majitelů ubytovacích zařízení, orientační výsledek poukazuje, že se jedná o nárůst ubytovaných cizinců téměř 3,5 násobný.

8. 2 Návrhy opatření k podpoře šetrného rozvoje turistiky v CHKO Pálava

8. 2. 1 Návrh opatření MŽP ČR

Důležitým krokem k možnostem zvyšování kapacity návštěvnosti a tím rozvoje celého území CHKO, které by však nezvyšovalo, ale naopak snižovalo zátěž na nejexponovanějších lokalitách CHKO Pálava, by bylo rozšíření CHKO Pálava o část Lednicko – valtického areálu a lanžhotské pralesy (viz obr. 63). Tato, z hlediska ochrany přírody, velmi cenná území hraničí s CHKO Pálava a bylo by tedy logické jejich začlenění do režimu CHKO, který by jim umožnil požívat vyššího stupně ochrany. Tato nová CHKO je v současnosti uvažovaná jako samostatná CHKO pod názvem CHKO Soutok s vlastní správou (viz příl. 5). Toto řešení, vzhledem k sousedství s CHKO Pálava je však neekonomické. Na území navrhované CHKO Soutok se nachází tato maloplošná zvláště chráněná území:

NPR: Lednické rybníky, Ranšpurk, Soutok, Cahnov - Soutok

PR: Františkův rybník, Krumpava, Sekulská Morava

NPP: Pastvisko, Rendezvous

PP: Jezírko Kutnar, Květné jezero, Studánkový vrch, Stará hora, Bruksa

MZCHÚ v režimu NPR a NPP spadají pod Správu CHKO Pálava a je tedy rozumné jejich začlenění do CHKO Pálava.

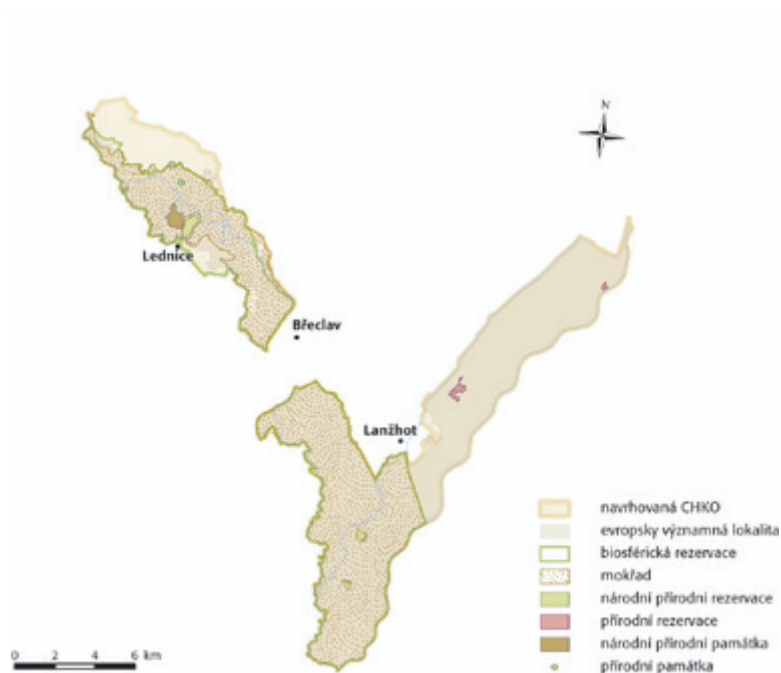
Současná CHKO Pálava se rozprostírá na území 83 km², což ji řadí mezi rozlohově nejmenší CHKO v ČR. Rozšíření o CHKO Soutok by zvětšilo její rozlohu o cca 152 km². Tuto rozlohu by stále mohla Správa CHKO Pálava efektivně spravovat.

Rozšíření území CHKO Pálava bylo navrženo již v roce 1989. V roce 1995 zpracoval pro navržené území vedoucí Správy CHKO Pálava, RNDr. Jiří Matuška, Rámcový plán péče, jehož součástí je i zonace v jejímž rámci by pouze cca 10 % území spadalo do I. zóny, ve které by byly významně omezeny podnikatelské komerční aktivity. Přijetím Nature 2000 vznikla České republice povinnost území začleněná do Nature 2000 chránit přísnými režimy ochrany. Proto byl v roce 2010 připraven MŽP ČR návrh nové CHKO Soutok, s vlastní správou se sídlem v Břeclavi. Změnou politické reprezentace však zatím nejsou podnikány další kroky k jeho vyhlášení.

V rámci správy jednoho území by bylo možné snadněji vybudovat síť turistických stezek a cyklostezek, které by vedly mimo nejcennější území a návštěvníkům by byly nabídnuty náhradní atraktivity, na které by nemělo turistické zatížení negativní vliv.

Bohužel, proti tomuto záměru se staví zejména lesní závod Židlochovice, který na území soutoku Dyje s Moravou intenzivně hospodář, myslivecká sdružení, která se obávají omezení práva výkonu myslivosti v daném území a též zastupitelstva obcí, které náleží do území LVA a do území soutoku Dyje a Moravy, mají obavy ze začlenění do CHKO a nesouhlasí s tímto záměrem. Důvodem jsou obavy z možných komplikací v rozvojových otázkách obcí. V této práci však bylo prokázáno, že na rozdíl od LVA, kde návštěvnost již stagnuje a mírně klesá, na území CHKO Pálava je stále na vzestupu. To dokazuje, že režim CHKO rozvojovým aktivitám nebrání.

Obr. 63: Návrh hranic CHKO Soutok

Zdroj: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz>

8. 2. 2 Návrh opatření Správě CHKO Pálava

8. 2. 2. 1 *Introdukce a invaze nepůvodních druhů živočichů a rostlin*

Otázka introdukce živočišných druhů, zejména velkých přežvýkavců, není v současné době příliš aktuální. Kozy bezoárové již byly v roce 1996 z území CHKO Pálava odvezeny a obora Děvín byla zrušena. V současnosti se po hřebenech Pálavy pohybuje stádo muflonů v počtu cca 60 kusů, které však působí na přírodu CHKO spíše pozitivně. Je však třeba tento stav sledovat a případné zvýšení počtů bezodkladně řešit.

Invazi rostlinných druhů, zejména agresivních dřevin - trnovníku akátu a pajasanu žláznatého je nutné likvidovat pravidelným pokosem, prořezávkami a pastvou. Třtinu křovištní, což je invazivní druh trávy, který vytlačuje původní unikátní druhy trav stepního charakteru, je třeba likvidovat také pastvou. Vhodné jsou ovce, které svojí tělesnou konstitucí nezatěžují tolik vegetační kryt.

8. 2. 2. 2 Poškození vegetačního krytu vlivem návštěvnosti

K nadměrnému zatěžování vegetačního krytu, tzv. sešlapu, dochází zejména kolem cest a v okolí atraktivních památek a přírodních zajímavostí.

Možnosti ochrany jsou:

a) pasivní

- budování zábradlí
- řádně označené a ohrazené stezky
- tabule upozorňující na zákaz chůze mimo vyznačené stezky
- tabule zakazující aktivity, které vedou k poškození vegetačního krytu

b) aktivní

- aktivní působení profesionálních a dobrovolných strážců přírody přímo v ohrožených lokalitách
- vytipovat takové lokality, kde je riziko poškození vegetačního krytu nízké a ve spolupráci s TIC Mikulov tyto lokality propagovat např. vydáváním propagačních materiálů a směřováním návštěvníků do těchto lokalit
- osvěta v rámci škol, organizovaných prohlídek CHKO Pálavy s erudovaným průvodcem a osvěta v masmédiích.

8. 2. 2. 3 Eroze

K erozi půdního krytu dochází na místech, kde byl poškozený vegetační kryt. Jedná se opět o lokality kolem historických a přírodních zajímavostí a o cesty. V prvním případě jsou možnosti ochrany stejné, jako v předchozím bodě, v případě eroze turistických cest a cyklotras je nutné budovat na svažitých stezkách schody z vhodných přírodních materiálů (viz obr. 64) a v lokalitách, kde je to možné, zřizovat odvodňovací strouhy kolem cest.

8. 2. 2. 4 Záměrné poškození - vandalismus

V případě záměrného poškození přírodních hodnot Chráněné krajinné oblasti Pálava, ať již se jedná o nepovolené přesazování chráněných atraktivních druhů rostlin, zejména hlaváčku jarního, kosatce nízkého a koniklece velkokvětého, nebo odchyt ohrožených druhů hmyzu, zejména vzácných druhů motýlů a brouků, je

nejúčinnější formou ochrany aktivní působení profesionálních a dobrovolných strážců přírody, jejichž fyzická přítomnost v oblasti by měla být posílena zejména v jarních měsících, kdy tyto druhy rostlin kvetou. Důležitá je rovněž osvěta a tzv. samokontrola mezi návštěvníky CHKO Pálava.

Obr. 64: Zpevnění cesty pomocí schodů (NPR Tabulová)

Zdroj: autor (2011)

8. 2. 3 Návrh opatření České centrále cestovního ruchu

Česká centrála cestovního ruchu – Czechtourism dělí území ČR na turistické regiony a turistické oblasti. Vymezení turistických oblastí je na rozdíl od turistických regionů nestabilní. Turistické oblasti, které je možné vyhledat na webových stránkách, se územně různí. Czechtourism uvádí ve svém rozdělení turistických oblastí LVA jako turistickou oblast, která zahrnuje CHKO Pálavu a LVA. Ovšem zveřejněné údaje Českého statistického úřadu z turistické oblasti LVA se týkají pouze LVA. CHKO Pálavu nezahrnují. Proto by bylo nutné sjednotit územní vymezení jednotlivých turistických oblastí, aby bylo možné zpracovávat pro tyto oblasti relevantní a porovnatelné analýzy.

8. 2. 4 Návrh opatření Českému statistickému úřadu

Území CHKO Pálava není statisticky samostatně zpracováváno z hlediska cestovního ruchu. Jak již bylo uvedeno v předchozím odstavci, údaje ČSÚ za turistickou oblast LVA se týkají pouze LVA. Neexistují relevantní čísla, která by s vysokou hodnotou vypovídala o turistické návštěvnosti oblasti CHKO Pálava. Dokud tato statistika nebude sledována a zpracována, není možné doporučit změny v územních plánech obcí a jejich územních limitech a regulativech.

8. 2. 5 Návrh opatření pro Krajský úřad jihomoravského kraje

Opět ve spojení s Statistickým úřadem a Czechtourismem se zaměřit na komplexní analýzu návštěvnosti CHKO Pálava. Zasadit se o přehledné vymezení turistických oblastí v turistickém regionu Jižní Morava a koordinovat spolupráci obcí, mikroregionů a dalších dotčených subjektů v rámci turistických oblastí, podporovat vznik cyklotras, turistických stezek, které by turistické oblasti propojovaly, investovat do zkvalitnění infrastruktury v celém regionu a vytvářet podmínky pro zjednodušení podnikání v oblasti cestovního ruchu ve svém regionu.

8. 2. 6 Návrh opatření pro obce v CHKO Pálava

V obcích na území CHKO Pálava je nedostatek zařízení k trávení volného času, obzvláště, za nepříznivého počasí. V oblasti jednoznačně chybí krytý plavecký bazén. Nedostatečná je také vybavenost oblasti bankovními službami, které jsou dostupné pouze v Mikulově a zejména v dalších obcích je nemožné realizovat bezhotovostní platební styk. Řešením by mohli být přenosné bankomaty, které by byly umístěny v oblasti zejména v období turistické sezóny a kraj by bankám přispíval na jejich provoz.

Nedostatečná je také spolupráce obcí v oblasti vinařské turistiky. Možné by bylo např. pořádání degustačních výprav napříč územím více obcí. Akce typu otevřené sklepy pořádat ve více obcích a zajišťovat návštěvníkům dopravu mezi těmito obcemi.

Vinařská turistika je pro oblast zásadní a je škoda, že je málo využívána v zimním období, kdy zaznamenává tato oblast relativně nízkou návštěvnost.

9. DISKUSE

Cestovní ruch je jedním z nejdynamičtěji se rozvíjejících odvětví národního hospodářství. Oblast, ve které je zájem o rozvoj turismu, však musí mít pro cestovní ruch předpoklady. V první řadě musí být pro návštěvníky atraktivní nabídkou historických a kulturních pamětihodností, přírodních atraktivit nebo např. vybavením pro sportovní aktivity.

V druhé řadě je důležité nabídnout návštěvníkům kvalitní zázemí a širokou nabídku služeb s vysokým standardem. Tato poptávka po službách ze strany turistů je hlavní přidanou hodnotou oblasti. Vytváří totiž nabídku pracovních míst, která jsou zdrojem příjmů pro místní obyvatele.

Pásková (2003) uvádí, že rozvoj cestovního ruchu v oblasti má své etapy, kterými jsou růst zájmu o cestovní ruch, stabilizace zájmu a nakonec i pokles tohoto zájmu.

Je tedy nutné neustále přizpůsobovat a vylepšovat nabídku služeb a podmínky k rozvoji, abychom tento pokles nepřipustili. V mnoha turistických oblastech České republiky již k tomuto poklesu, bohužel, dochází. Zaháňalová (2006) sledovala návštěvnost v LVA a zjistila zde její stagnaci s tendencí k mírnému poklesu. CHKO Pálava s LVA sousedí, avšak zde byl zatím zjištěn stálý růst zájmu ze strany návštěvníků o tuto oblast.

Je tedy nutné tento stav udržet a neztratit přízeň návštěvníků. Pálava má výborné předpoklady pro udržení zájmu turistů. Úchvatná scenérie, pestrá příroda, mnoho historických památek, bohatá folklórní tradice a zejména vinařský charakter oblasti jsou cennými devizami v boji o návštěvníky.

Nabídka ubytovacích zařízení a restauračních zařízení je široká, ale často se můžeme setkat s rozdílnou úrovní kvality. CHKO Pálava leží na hranicích s Rakouskem a tato poloha je pro rozvoj turismu velmi výhodná. Rakouští návštěvníci jezdí na Pálavu často na víkendové pobyty, které jsou zaměřené spíše na vinařskou tematiku. Jejich nároky na kvalitu nabízených služeb jsou obecně vyšší a proto je třeba zaměřit se na zvyšování kvality služeb. V současnosti je v obcích CHKO Pálava kolem 3 500 lůžek v ubytovacích zařízeních, což činí cca ¼ obyvatel celé oblasti. Tento počet je dostatečný kromě letních víkendů, v tyto dny je obtížné sehnat zde ubytování bez předchozí rezervace. Správa CHKO Pálava prováděla v roce 2006 sčítání turistů

v NPR Děvín a toto sčítání ukázalo rozložení návštěvníků v roce, kdy vrcholy spadají na polovinu dubna, kdy kvetou atraktivní druhy rostlin, na začátek letních prázdnin a na polovinu září, kdy se ve většině obcí pořádají tradiční vinobraní (Kmet 2007).

Je důležité si ale uvědomit, že oblast Pálavy je chráněnou krajinnou oblastí dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. A je tedy především jejím účelem uchování druhové pestrosti a výjimečnosti zdejšího ekosystému a ochrana přírodního a kulturního rázu krajiny.

Cestovní ruch však může, z hlediska ochrany přírody, mít na tuto oblast i negativní vliv. Pásková (2008) uvádí jako nejčastější negativní vlivy na přírodní bohatství krajiny způsobené nadměrným turismem zvýšení emisí, turistické znečištění, zavlečení nepůvodních druhů rostlin a živočichů, erozi, sešlap vegetačního krytu, rušení živočišných druhů a záměrné poškozování přírody.

Zvýšené emise plynů jsou však značně neprůkaznou hodnotou, neboť zdokonalování technologií v oblasti dopravy i ve vytápění objektů cestovního ruchu, tyto hodnoty nadále snižuje. Např. hodnoty vydaných emisních plynů u moderních automobilů, vybavených řízenými katalyzátory, jsou řádově nižší, než byly u vozů před 20 lety. Rovněž vytápění objektů v obcích CHKO Pálava je dnes, kdy jsou již všechny obce CHKO Pálava připojeny k plynovému vedení, k přírodě mnohem šetrnější, než dříve, kdy převažovalo topení tuhými fosilními palivy.

Nejmarkantnějším příkladem zavlečení nepůvodních druhů živočichů na území Pálavy byla introdukce kozy bezoárové, muflona a daňka skvrnitého. Pro chov těchto přežvýkavců byla zřízena v nejcennější části CHKO Pálava, v NPR Děvín – Kotel – Soutěska, obora. V této oboře se pohybovalo až 500 kusů zvěře, což představovalo, jak uvádí Grepl et al. (1990) větší zatížení krajiny na m² plochy, než je tomu ve světoznámé rezervaci Serengeti. Rovněž zatížení krajiny exkrementy této zvěře bylo nadměrné a zcela měnilo chemismus půd. Zvěř způsobovala nadměrný sešlap, následnou erozi půdy a spásala vzácné druhy rostlin. Naštěstí byla tato obora v roce 1996 zrušena a dnes se již po Pavlovských vrších pohybuje jen stádo cca 60 kusů muflonů, které, dle vyjádření pracovníků Správy CHKO Pálava, má na pálavskou přírodu spíše pozitivní vliv. Sešlapem a spásáním invazivních druhů rostlin pomáhá

udržovat unikátní stepní louky a holiny, které jsou vyhledávaným stanovištěm vzácných druhů hmyzu.

Větší problémy zde způsobují invazivní druhy rostlin, zejména trnovník akát, pajasan žláznatý a třtina křovištní.

Také problematika sešlapu vegetačního krytu návštěvníky je diskutabilní. Dochází k němu hlavně v okolí cest a historických památek a má zde prokazatelně i pozitivní vliv na výskyt vzácných druhů hmyzu, které potřebují k životu mozaikovitost a heterogenitu území. Touto problematikou se zabýval i Tichý (2009), který dělal průzkum v přírodní rezervaci Kamenný vrch v Brně a zjistil zde pozitivní vliv sešlapu. Proto se Správa CHKO Pálava v roce 2010 rozhodla povolit provozování paraglidingu na Stolové hoře, s tím, že bude povolen jen na určeném místě a bude sledován vliv na vegetační kryt. Kladné zkušenosti s vlivem této aktivity mají také na kopci Raná, v CHKO České středohoří, kde sešlap vegetace pomáhá vývoji vzácných druhů motýlů (<http://www.modernibrno.cz>).

K erozi půdy dochází zejména na svazích, které jsou osázeny révou a nejsou vhodně zatravněny. Vlivem turistiky dochází k erozi zejména na cestách, které jsou však postupně vybavovány dřevěnými schodovými stupni a kanály na odvod vody. Patrná je eroze půdy rovněž na místech vysokého sešlapu, v okolí turistických zajímavostí.

Turistické znečištění krajiny se projevuje zejména odpadky, které zanechají na území CHKO Pálava nezodpovědní návštěvníci. K jejich likvidaci dochází 2 x ročně, na jaře a na podzim. Tato likvidace je však náročná zejména pro nedostatek pracovníků, kteří se této činnosti mohou věnovat.

Grepl et al. (1990) zmiňuje fenomén, který se vyskytoval na Pálavě v 80. letech. Docházelo zde k vyrýpávání vzácných a atraktivních druhů rostlin turisty a jejich transferu na vlastní zahrádky. Správa CHKO Pálava však v současnosti již tento nešvar zaznamenává jen vyjimečně. Důvodem je jistě i velké rozšíření nabídky rostlin obchodními řetězci, ke kterému za posledních 20 let došlo. Ojedinele je možné zaznamenat aktivitu amatérských entomologů, kteří zde sbírají chráněné druhy hmyzu.

Jednou z možností dohledu nad návštěvníky je posílení Stráže přírody CHKO Pálava, která je v oblasti zřízena podle § 81 odst. 1 zákona č. 114/92 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění s působností pro území CHKO Pálava a NPR

a NPP v působnosti Správy CHKO Pálava. Členové Stráže přírody CHKO Pálava provádějí průvodcovskou, osvětovou a kontrolní činnost na území CHKO Pálava a mají možnost osoby, které porušují návštěvní řád CHKO Pálava, kontrolovat a případně i sankcionovat. To je však pouze krajním řešením u zvláště vážných případů nedodržení návštěvního řádu. Stráž přírody CHKO Pálava by neměla být vnímána prvořadě jako represivní orgán a je proto i v Kodexu strážce přírody CHKO Pálava zakotveno, že podání informace je upřednostněno před sankcí. V současné době probíhá nábor dobrovolných členů, kteří posílí strážní a průvodcovskou činnost v oblasti, zejména v turisticky nejexponovanějším období, jímž je duben – listopad se zřetelem na víkendy a termíny konání akcí s předpokladem vysoké návštěvnosti.

Zdaleka největším zásahem do ekosystému celé širší oblasti bylo vybudování Novomlýnských nádrží v nivě řeky Dyje. Jedním z důvodů jejich výstavby bylo i turistické využití a proto se i v tomto případě jedná o vliv cestovního ruchu na tuto oblast. Pomineme - li vykácení nejrozsáhlejšího původního lužního lesa ve střední Evropě, který se zde nacházel, přináší toto vodní dílo i další problémy, jako např. zanášení nádrží bahnem a vysoké náklady na jeho údržbu. Rovněž toky, které Novomlýnské nádrže napájejí jsou značně znečištěné a proto je zdejší voda pro koupání již začátkem léta nevhodná. Naopak předpokládané negativní důsledky pro okolní klima a nebezpečí výskytu a rozšíření infekčních chorob, které byly často zmiňovány v době přípravy a realizace tohoto vodního díla, se neprokázaly. Pro turistiku v oblasti znamená toto vodní dílo pozitivní přínos zejména nabídkou vodních sportů, rybaření a v první řadě výstavbou okolních kempů, které rozšířily nabídku ubytovacích kapacit v oblasti CHKO Pálava.

Rozvoj cestovního ruchu bude mít vždy vliv na přírodu ZCHÚ a to jak v pozitivním, tak i negativním smyslu. Podstatné je, aby pozitivní efekt turismu výrazně převyšoval škody, které cestovní ruch zanechává na přírodě a krajině ZCHÚ. Úvah, jak tohoto stavu dosáhnout je celá řada, ať již se jedná o důslednou kontrolu a regulaci turismu ze strany orgánů ochrany přírody, tak zejména o vytváření podmínek k rozvoji k přírodě šetrného cestovního ruchu v dotčené oblasti. Tato problematika se týká mnoha subjektů z veřejné i soukromé sféry a je proto třeba ji řešit komplexně se zapojením všech dotčených stran.

10. ZÁVĚR

Cestovní ruch je jedním z nejdůležitějších a nejrychleji se rozvíjejících odvětví národního hospodářství. V případě regionů, které mají to štěstí, že se na jejich území nacházejí přírodní, kulturní, nebo historické zajímavosti, je zapotřebí, aby tyto atraktivity byly co možná nejlépe využity a aby přivedly do oblasti turistiku a tím i potřebné finanční prostředky.

Turistická oblast však musí být na příliv turistů vybavena. Současní návštěvníci vyžadují vysoký standard ubytování, stravy, zábavy a služeb. Pokud je našim zájmem, aby se do oblasti vraceli, je nutné tuto oblast vybavit dostatečným množstvím zařízení cestovního ruchu s vysokou kvalitou služeb.

Chráněná krajinná oblast Pálava je, přes svoji relativně malou rozlohu, jedním z nejpestřejších a druhově nejbohatších území České republiky. Její atraktivní georeliéf, zejména bělostná vápencová bradla, jižní stepní charakter připomínající mediterán, výskyt teplomilných druhů rostlin a živočichů a také kulturní a historické bohatství, přitahují každoročně mnoho návštěvníků, kteří z této oblasti činní vyhledávanou turistickou destinaci.

Malá rozloha však neumožňuje optimální rozptýl turistů po oblasti a proto, v některých obdobích, dochází k nadměrné zátěži oblasti aktivitami cestovního ruchu.

Je proto nutné přijmout taková opatření, která umožní plynulé prostorové a časové rozmístění návštěvníků po celé oblasti tak, aby zejména nejcennější území CHKO Pálava, která náleží do I. zóny ochrany, byla cestovním ruchem co nejméně ovlivňována a rušena a to i za předpokladu dalšího rozvoje turistiky v oblasti. Nová zařízení cestovního ruchu je třeba umístit v takových lokalitách, kde nebudou narušovat krajinný ráz a jejich provoz nebude poškozovat cennou a výjimečnou pálavskou přírodu.

Jedině tak bude zachován v rámci celé České republiky jedinečný ekosystém Pavlovských vrchů, který je jednou z největších atraktivit cestovního ruchu v oblasti jižní Moravy.

11. PŘEHLED ZDROJŮ

Literární zdroje

- **BALATKA B., CZUDEK T., DEMEK J., MACKA M., IVAN A., SLÁDEK J. (1970):** Studia geographica 11. Pavlovské vrchy a jejich okolí. *Academia Praha, 220 s.*
- **BÍNA J. (2001):** Rajonizace cestovního ruchu ve zvláště chráněných územích. *In: HASMAN M., ŘÍHA J., ŠITTLER E. [ed.]: Sborník 6. mezinárodní conference Cestovní ruch, regionální rozvoj a školství. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, Tábor, 257 s.*
- **BODLENDER J. et al. (1991):** Developing Tourism Destinations – Policies and Perspectives. *Longman, London, 207 s.*
- **BUDAY T. et al. (1967):** Regionální geologie ČSSR, díl 2. Západní Karpaty. *Ústřední ústav geologický, Academia Praha, 652 s.*
- **BUŇATOVÁ M., MACHÁČEK P., RAKUŠAN J. (1998):** Přírodní rezervace Turoid. *ARC Mikulov, s.r.o., Mikulov, 24 s.*
- **CATER E. (1991):** Sustainable Tourism in the Third World: Problems and Prospects, Discussion paper No. 3. *Silk, Polytechnic Univerzity, Toronto, 32 s.*
- **CULEK M. (1995):** Biogeografické členění České republiky. *Ministerstvo životního prostředí ČR, Enigma, s.r.o., Praha, 347 s.*
- **CZUDEK T. et al. (1972) :** Geomorfologické členění ČSR. *Academia Praha, 137s.*

- **ČTYROKÝ P., HAVLÍČEK P., STRÁNÍK Z., PÁLENSKÝ P. (1995):** Geologická a přírodovědná mapa CHKO a BR Pálava. *Český geologický ústav, Praha.*
- **DANIHELKA J. [ed.] (2003):** Pálava na prahu třetího tisíciletí. *Správa chráněných krajinných oblastí České republiky. Správa chráněné krajinné oblasti Pálava, Mikulov, 138 s.*
- **DANIHELKA J., CHYTIL J., KORDIOVSKÝ E. (1995):** Chráněná krajinná oblast a biosférická rezervace Pálava. Národní přírodní rezervace Děvín. *Správa chráněné krajinné oblasti Pálava, Mikulov, 55 s.*
- **DEMEK J. et al. (1987):** Obecná geomorfologie. *Academia, Praha, 476 s.*
- **FORET M., TURČÍNKOVÁ J. (2005):** Cestovní ruch. *Mendlova zemědělská a lesnická univerzita Brno, 108 s.*
- **FREYER W. (1990):** Tourismus: Einführung in die Fremdenverkehrsökonomie. *Oldenbourg Verlag, München, 456 s.*
- **GALVASOVÁ I., BINEK J., HOLEČEK J., CHABIČOVSKÁ K., SZCZYRBA Z. et al. (2008):** Průmysl cestovního ruchu. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 264 s.*
- **GOLDMAN O. (2004):** Návštěvnost maloplošných zvláště chráněných území CHKO Pálava. Bakalářská práce. *Západočeská univerzita – Pedagogická fakulta, Plzeň, 82 s.*
- **GREPL J., BUČEK A., LACINA J. (1990):** Pálava, putování biosférickou rezervací. *Blok, Brno, 148 s.*
- **HERZÁNOVÁ J. (1984):** Pálava, průvodce chráněnou krajinnou oblastí. *Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, Brno, 115 s.*

- **HESKOVÁ M. (1999):** Základní problémy cestovního ruchu. *Vysoká škola ekonomická, Praha, 98s.*
- **HOLEŠINSKÁ A. (2007):** Destinační management, aneb Jak řídit turistickou destinaci. *Masarykova univerzita - Ekonomicko správní fakulta, Brno, 90 s.*
- **HOLÝ M. (1994):** Eroze a životní prostředí. *České vysoké učení technické, Praha, 383 s.*
- **HORNER S., SWARBROOKE J. (1996):** Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času. Aplikovaný marketing služeb. *Grada Publishing, a.s., 2003. Praha, 488 s.*
- **KARBAN V. (1988):** Terénní školení pracovníků SOP a členů ČSOP v CHKO Pavlovské vrchy. *In: MENŠÍK V. [ed.]: Natura. OV ČSOP Domažlice, 21 s.*
- **KMET J. (2008):** Kontinuální sledování návštěvnosti Národní přírodní rezervace Děvín – Kotel – Soutěska v roce 2006. *In: VRBKOVÁ S. [ed.]: RegioM 2008. RMM Mikulov, 52 s.*
- **LÁZNIČKA Z. (1970):** Valtice. *Musejní spolek v Brně, 36 s.*
- **LEDNICKÝ V. (2004):** Technické památky v cestovním ruchu. *Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 126 s.*
- **LÖW J., BUČEK A., LACINA J., MÍCHAL I., PLOS J., PETŘÍČEK V. (1995):** Rukověť projektanta místního územního systému ekologické stability. *Doplňk, Brno, 122 s.*
- **MACKOVČIN P., JATIOVÁ M., DEMEK J., SLAVÍK P. et al. (2007):** Brněnsko. *In: MACKOVČIN P. [ed.]: Chráněná území ČR, svazek IX. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 932 s.*

- **MALÁ V. et al. (2002):** Základy cestovního ruchu. *Oeconomica, Vysoká škola ekonomická Praha, 100 s.*
- **MARIOT P. (1983):** Geografia cestovného ruchu. *Veda, Bratislava, 249 s.*
- **MATUŠKA J. (1995):** Rámcový plán péče pro území navržené k rozšíření CHKO Pálava. *Správa CHKO Pálava, Mikulov, 5 s.*
- **NĚMČANSKÝ M. (1999):** Odvětví cestovního ruchu. *Slezská univerzita v Opavě, Karviná, 543 s.*
- **PÁSKOVÁ M. (2008):** Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu. *Gaudeamus, Univerzita Hradec Králové, 298 s.*
- **PÁSKOVÁ M. (2002):** Řízení turistické destinace v podmínkách trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu. *MMR ČR, Praha, 101 s.*
- **PODHRÁZKÁ J., DUFKOVÁ J. (2005):** Protierozní ochrana půdy. *Mendlova zemědělská a lesnická univerzita, Brno, 95 s.*
- **QUITT E. (1971):** Klimatické oblasti Československa. *Československá akademie věd - geografický ústav Brno, 73 s.*
- **RIGASOVÁ M., MACHÁČEK P., GRULICH V. (2002):** Krajinou luhů a stepí Břeclavska. *Moraviapress Břeclav, 185 s.*
- **ROHOŠKOVÁ M. [ed.] (2004):** Pedologické dny 2004: Sborník z konference na téma Pedodiverzita. *Česká zemědělská univerzita Praha, 192 s.*
- **RYAN Ch. (1991):** Recreation Tourism – a Social Science Perspective. *Routledge, London, 227 s.*

- **SLEPIČKA A. (1989):** Přeměny venkova (venkov našeho věku). *Svoboda, Praha, 65 s.*
- **STRÁNÍK Z., ČTYROKÝ P., HAVLÍČEK P. (1999):** Geologická minulost Pavlovských vrchů: Sborník geologických věd. *Geologie, Praha, 49 s.*
- **ŠTĚPÁNEK V., KOPAČKA L., ŠÍP J. (2001):** Geografie cestovního ruchu. *Univerzita Karlova, Karolinum, Praha, 228 s.*
- **ŠTYRSKÝ J., ŠÍPEK J. (2008):** Geografie turismu Evropy a světa s důrazem na působení genia loci a zážitkovou turistiku. *Gaudeamus, Univerzita Hradec Králové, 215 s.*
- **TOMÁŠEK M. (2003):** Půdy České republiky. *Česká geologická služba, Praha, 68 s.*
- **TICHÝ L. (2009):** Stav populace koniklece velkokvětého (*Pulsatilla grandis*) v přírodní rezervaci Kamenný vrch v Brně. *In: PAUKERTOVIÁ I. [ed.]: Hodnocení vlivu záměru „Obnova lesoparku s rozhlednou nad ulicí Raisova v Brně – Novém Lískovci“ na lokality soustavy Natura 2000. Brno, 31 s.*
- **VAŠÍČEK Z., IDEŠ D. (2004):** Chráněná krajinná území a památky. *VŠB – Technická univerzita Ostrava, 95 s.*
- **VAŠKO M. (2002):** Cestovní ruch a regionální rozvoj. *Oeconomica, Vysoká škola ekonomická Praha, 96 s.*
- **VAVŘÍČEK D., PECHÁČEK J., ŘEPKA R. (2009):** Závěrečná zpráva z průzkumu lokality NPR Slanisko u Nesytu. *Mendlova zemědělská a lesnická univerzita Brno, 7 s.*
- **VYSTOUPIL J. et al. (2006):** Atlas cestovního ruchu ČR. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 156 s.*

- **VYSTOUPIL J., HOLEŠINSKÁ A., KUNC J., ŠAUER M. (2007):** Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR. *Masarykova univerzita – Ekonomicko správní fakulta Brno, 98 s.*
- **VYSTOUPIL J., ŠAUER M., HOLEŠINSKÁ A., METELKOVÁ P. (2006):** Základy cestovního ruchu. *Masarykova univerzita - Ekonomicko správní fakulta Brno, 119 s.*
- **WOLFE R. I. (1983):** Recreation Travel, the new Migration Revisited. *Ontario Geography, vol. 19, 346 s.*
- **ZAHÁŇALOVÁ J. (2006):** Rozvoj cestovního ruchu ve vybrané turistické oblasti Lednicko – valtický areál. Bakalářská práce. *Masarykova univerzita – Ekonomicko správní fakulta Brno, 63 s.*
- **ZLATNÍK A. (1978):** Lesnická fytoocenologie. *Státní zemědělské nakladatelství, Praha, 495 s.*

Internetové zdroje

- **ANONYMUS (2005):** Plán péče CHKO Pálava 2006 - 2011, *Mikulov*, online: <http://www.palava.ochranaprirody.cz/res/data/072/010436.pdf>, cit. 5. 12., 14. 12., 20. 12., 22. 12., 27. 12., 28. 12., 29. 12. 2010; 8. 1., 20. 1. 2011
- **ANONYMUS (2005):** Plán péče CHKO Pálava 2006 – 2011, *Mikulov*, online: <http://www.palava.ochranaprirody.cz/res/data/072/010451.pdf>, cit. 20. 1. 2011
- **BOROVÁ ŠIŠKA (2008):** Fytogeografické členění ČR, *Praha*, online: lesaci.me.cz/borova_siska/materialy/fytoocenologie/fytogeograficke_cleneni.doc, cit. 22. 12. 2010

- **CYKLOSERVER.CZ (2010):** Cyklomapy ČR, online:
<http://www.cykloserver.cz/cykloatlas/index.php>, cit. 25. 1. 2011
- **ČSÚ (2009):** Databáze demografických údajů za obce ČR, *Praha*, online:
http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm, cit. 30. 12. 2010; 10. 1. 2011
- **DANIHELKA J., KORDIOVSKÝ E. (2005):** Z historie obce, *Brno*, online:
<http://www.bulhary.cz/index.php?a=cat.2>, cit. 5. 1. 2011
- **FILIPOVÁ L. et al. (2004):** Strategie rozvoje mikroregionu Mikulovsko, *ARC Mikulov*, online: <http://www.mikulovskoregion.cz/data/1656.pdf>, cit. 29. 12. 2010; 20. 1. 2011
- **KČT (2008):** Vyhledávač turistických tras, online: <http://www.kct.cz/vyhledavac-znacenych-tras>, cit. 20. 1. 2011
- **KRÝŽE P. (2009):** Vyznačení krajů, online: <http://www.cd.cz/assets/vnitrostatni-cestovani/mapa-site/mapa-trati/kraje.gif>, cit. 8. 1. 2011
- **MĚSTO MIKULOV (2008):** Památky a prohlídkové objekty, *Mikulov*, online:
<http://www.mikulov.cz/turistika/pamatky-a-prohlidkove-objekty/>, cit. 5. 1., 10. 1., 15. 1. 2011
- **MĚSTO MIKULOV (2008):** Turistické informační centrum, *Mikulov*, online:
<http://www.mikulov.cz/turistika/turisticke-informacni-centrum-mikulov>, cit. 20. 1. 2011
- **MIKLÍN J. (2008):** Atlas CHKO Pálava, online:
http://www.janmiklin.cz/atlas_chko_palava/casti/30_pamatky.pdf, cit. 10. 12. 2010

- **MILOVICE (okres Břeclav) (2011):** Historie, pamětihodnosti, online: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Milovice_\(okres_B%C5%99eclav\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Milovice_(okres_B%C5%99eclav)), cit. 10. 1. 2011
- **MODERNÍ BRNO (2010):** Nad Pálavou začnou létat paraglidisté, online: <http://www.modernibrno.cz/aktualita.htm?aktualita=1736>, cit. 12. 11. 2010
- **OBEC BAVORY (2008):** Historie obce, online: <http://www.bavory.cz/index.php?IdKat=2&PodKat1=21>, cit. 5. 1., 10. 1. 2011
- **OBEC DOLNÍ VĚSTONICE (2006):** Z historie obce, online: <http://www.obecdolnivestonice.cz/o-obci>, cit. 5. 1., 10. 1. 2011
- **OBEC KLENTNICE (2011):** Historie, online: <http://www.klentnice.cz/index.php?nid=1433&lid=CZ&oid=143267>, cit. 5. 1., 10. 1. 2011
- **OBEC PAVLOV (2004):** Historie obce ve zkratce, online: <http://www.obec-pavlov.cz/index.php?sec=obec&sec2=hist&lang=cz&start=>, cit. 5. 1., 10. 1. 2011
- **OBEC PERNÁ (2010):** Informace o obci – historie, online: <http://www.obec-perna.cz/informace-o-obci/historie/>, cit. 29. 12. 2010; 5. 1., 10. 1. 2011
- **OBEC SEDLEC U MIKULOVA (2007):** Památky, online: <http://www.sedlecumikulova.cz/index.php?IdKat=65>, cit. 5. 1., 10. 1. 2011
- **PRESS J. (2009):** Pálavské kostely, *Brno*, online: <http://www.hornivestonice.cz/historie-obce>, cit. 5. 1. 2011
- **ŘSD ČR (2011):** Silniční a dálniční síť, online: <http://www.rsd.cz/Silnicni-a-dalnicni-sit/Silnice>, cit. 8. 1. 2011

Legislativní zdroje:

- **Protokol č.j. OOP/2516/99**, nová zonace CHKO Pálava
- **Usnesení vlády ČR č. 415/98**, o Státním programu ochrany přírody a krajiny České republiky
- **Vyhláška č. 395/1992**, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- **Výnos MK ČSR č.j. 5790/1976 ze dne 19. 3. 1976**, kterým se zřizuje CHKO Pálava a Správa CHKO Pálava v Mikulově
- **Zákon č. 114/1992 Sb.**, o ochraně přírody a krajiny, v platném znění

Přehled tabulek:

Tab. 1: Etapy vývoje cestovního ruchu	25
Tab. 2: Věcná a obsahová struktura Nové rajonizace ČR	35
Tab. 3: Jednotky geomorfologického členění zastoupené v CHKO Pálava	48 - 49
Tab. 4: Klimatické rajóny ČR	53
Tab. 5: Přehled půdních typů zastoupených na území CHKO Pálava	57
Tab. 6: Vegetační stupně v ČR	62
Tab. 7: Ptačí druhy – ptačí oblast Pálava	82
Tab. 8: Památné stromy na území CHKO Pálava	82
Tab. 9: Obyvatelstvo CHKO Pálava (k 1. 1. 2010)	85
Tab. 10: Vývoj obyvatelstva CHKO Pálava 1869 – 2010	86
Tab. 11: Struktura obyvatelstva CHKO Pálava podle věku k 1. 1. 2010	87
Tab. 12: Inženýrské sítě v CHKO Pálava	99
Tab. 13: Školství na území CHKO Pálava	100
Tab. 14: Návštěvnost Turistického informačního centra Mikulov (2003-2010)	104
Tab. 15: Ubytování v CHKO Pálava (k 1. 1. 2011)	110
Tab. 16: Vývoj počtu ubytovacích zařízení v CHKO Pálava (1976 – 2010)	112
Tab. 17: Vývoj počtu ubytovacích zařízení v Lednicko – valtickém areálu (2000-2010)	113
Tab. 18: Vývoj počtu ubytovacích zařízení v Jihomoravském kraji (2000 – 2010)	113
Tab. 19: Restaurační kapacity v CHKO Pálava (k 1. 1. 2011)	115
Tab. 20: Intenzita dopravy na měřených úsecích komunikací v CHKO Pálava (1990, 1995)	120
Tab. 21: Intenzita dopravy na měřených úsecích komunikací v CHKO Pálava (2000, 2005)	121

Tab. 22: Vývoj návštěvnosti Zámku v Mikulově (2002 – 2010)	122
Tab. 23: Vývoj návštěvnosti expozice v D. Věstonicích (2002 – 2010)	123
Tab. 24: Návštěvnost Turistického informačního centra Mikulov (2003 – 2010)	125
Tab. 25: Vývoj návštěvnosti Dietrichsteinské hrobky (2003 – 2010)	126
Tab. 26: Vývoj návštěvnosti jeskyně Na Turoldu (2004 – 2010)	127
Tab. 27: Intenzita dopravy na hraničním přechodu Mikulov – Drasenhofen (1997 – 2003)	129
Tab. 28: Počty cizinců ubytovaných v obcích CHKO Pálava (2006 – 2010)	131
Tab. 29: Vlivy cestovního ruchu na ekosystém území	133

Přehled grafů:

Obr. 28: Graf rozložení obyvatel v obcích CHKO Pálava k 1. 1. 2010	85
Obr. 29: Graf vývoje obyvatelstva CHKO Pálava 1869 – 2010	86
Obr. 30: Graf struktury obyvatelstva CHKO Pálava podle věku k 1. 1. 2010	87
Obr. 40: Graf návštěvnosti TIC Mikulov (2003 – 2010)	104
Obr. 41: Graf počtu provozoven podle typu ubytovacího zařízení v CHKO Pálava k 1. 1. 2011	110
Obr. 42: Graf počtu lůžek podle typu ubytovacího zařízení v CHKO Pálava k 1. 1. 2011	111
Obr. 43: Graf počtu lůžek v jednotlivých obcích CHKO Pálava k 1. 1. 2011	111
Obr. 44: Graf vývoje počtu ubytovacích zařízení v CHKO Pálava (1976 – 2010)	112
Obr. 45: Graf vývoje počtu ubytovacích zařízení v LAV (2000 – 2010)	113
Obr. 46: Graf vývoje počtu ubytovacích zařízení v JMK (2000 – 2010)	114
Obr. 47: Graf počtu restauračních zařízení v CHKO Pálava k 1. 1. 2011	115

Obr. 48: Graf intenzity dopravy v CHKO Pálava (1990, 1995, 2000, 2005)	121
Obr. 49: Graf vývoje návštěvnosti zámku v Mikulově 2002 – 2010	123
Obr. 50: Graf vývoje návštěvnosti expozice v D. Věstonicích (2002 – 2010)	124
Obr. 51: Graf návštěvnosti TIC Mikulov (2003 – 2010)	125
Obr. 52: Graf vývoje návštěvnosti Dietrichsteinské hrobky (2003 – 2010)	126
Obr. 53: Graf vývoje návštěvnosti jeskyně Na Turoldu (2004 – 2010)	128
Obr. 54: Graf vývoje autobusové dopravy na přechodu Mikulov – Drasenhofen (1997-2003)	130
Obr. 55: Graf průjezdu osob na přechodu Mikulov – Drasenhofen (1997 – 2003)	130
Obr. 56: Graf počtu cizinců ubytovaných v obcích CHKO Pálava (2006 – 2010)	132
Obr. 57: Graf návštěvnosti NPR Děvín v roce 2006	133

Přílohy:

Mapa č. 1: Orientační mapa CHKO Pálava

Mapa č. 2: Odstupňované zóny ochrany přírody CHKO Pálava

Mapa č. 3: Maloplošná zvláště chráněná území a památné stromy CHKO Pálava

Mapa č. 4: Turistické trasy a cyklotrasy v CHKO Pálava

Mapa č. 5: Chráněná krajinná oblast Soutok - návrh

Orientační mapa CHKO Pálava

 hranice CHKO Pálava

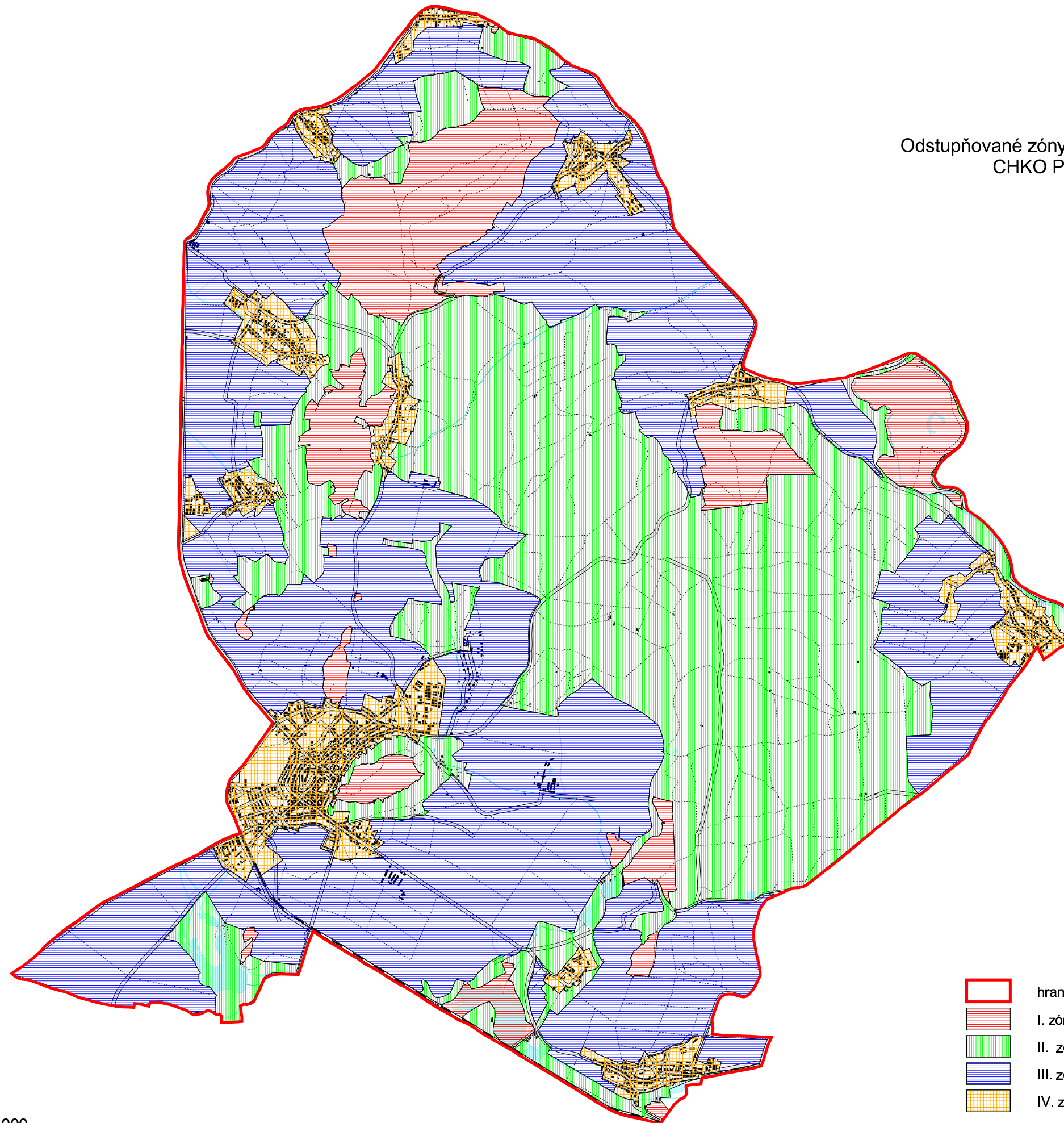
1 : 50 000

souřadnicový systém - JTSK
Tematický obsah: © Správa ochrany přírody, Ministerstvo Životního prostředí
Digitální podklad: © 2001 MO ČR/HVIG
Digitální úprava: © Správa ochrany přírody, Ministerstvo životního prostředí
Kartografické zpracování: © Správa CHKO Pálava, Mikulov, 2005

Odstupňované zóny ochrany přírody CHKO Pálava

- hranice CHKO Pálava
- I. zóna ochrany přírody
- II. zóna ochrany přírody
- III. zóna ochrany přírody
- IV. zóna ochrany přírody

1 : 50 000

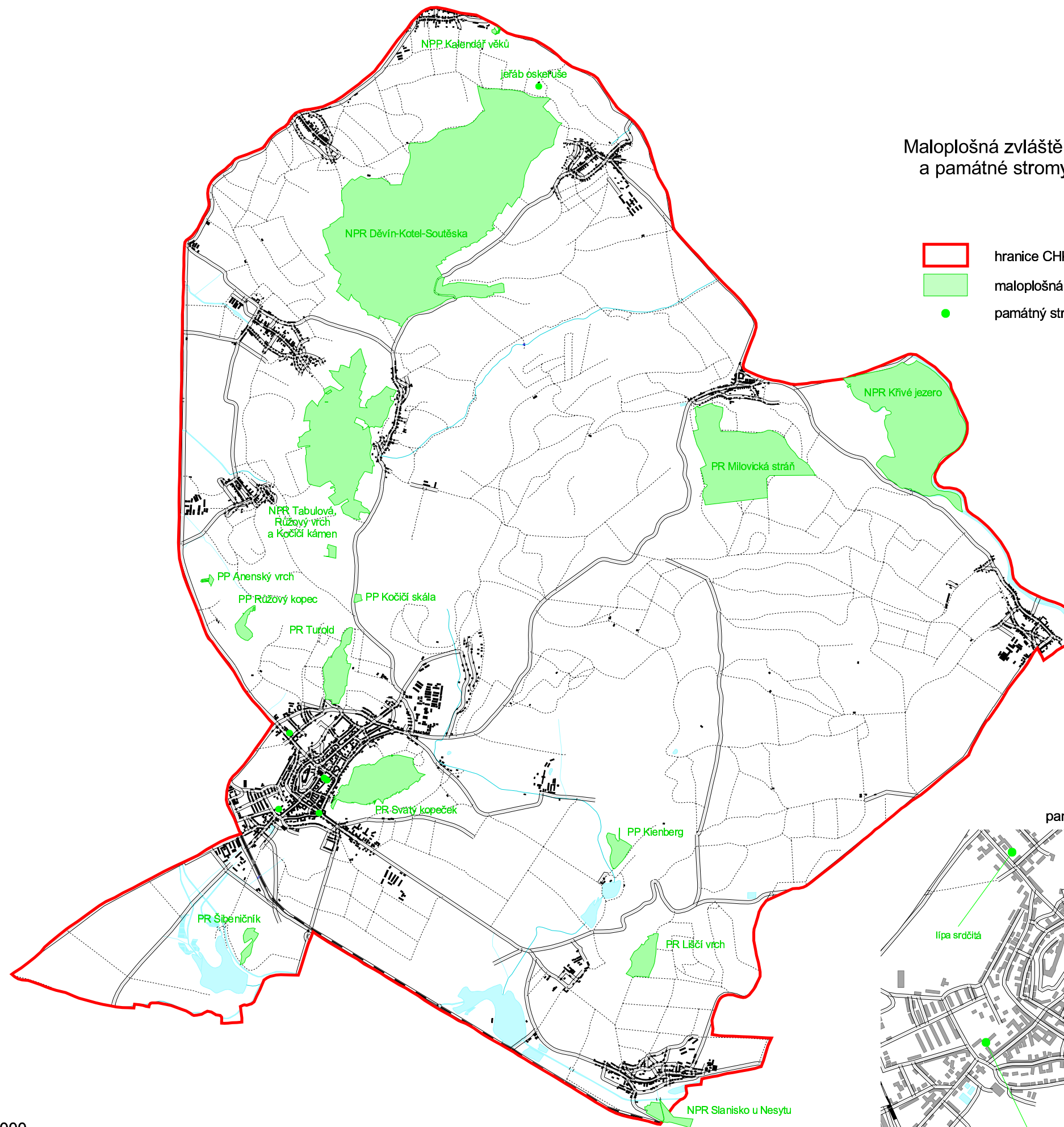
souřadnicový systém - JTSK
Tematický obsah: © Správa ochrany přírody, Ministerstvo Životního prostředí
Datový podklad: © 2001 MO ČR/HÚV
Datový základ: © Správa ochrany přírody, Ministerstvo Životního prostředí
Kartografické zpracování: © Správa CHKO Pálava, Mikulov, 2005

1 0.5 0 1 2 km

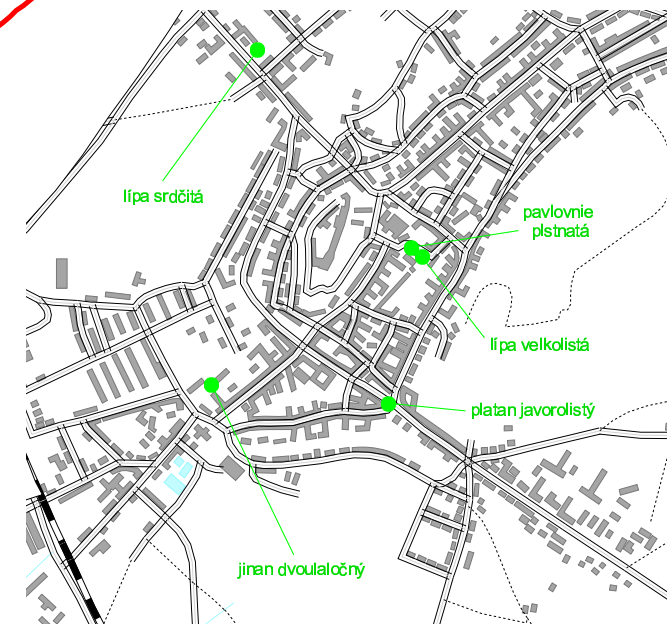

Maloplošná zvláště chráněná území a památné stromy CHKO Pálava

- hranice CHKO Pálava
- maloplošná zvláště chráněná území
- památný strom

památné stromy - Mikulov 1 : 7 000

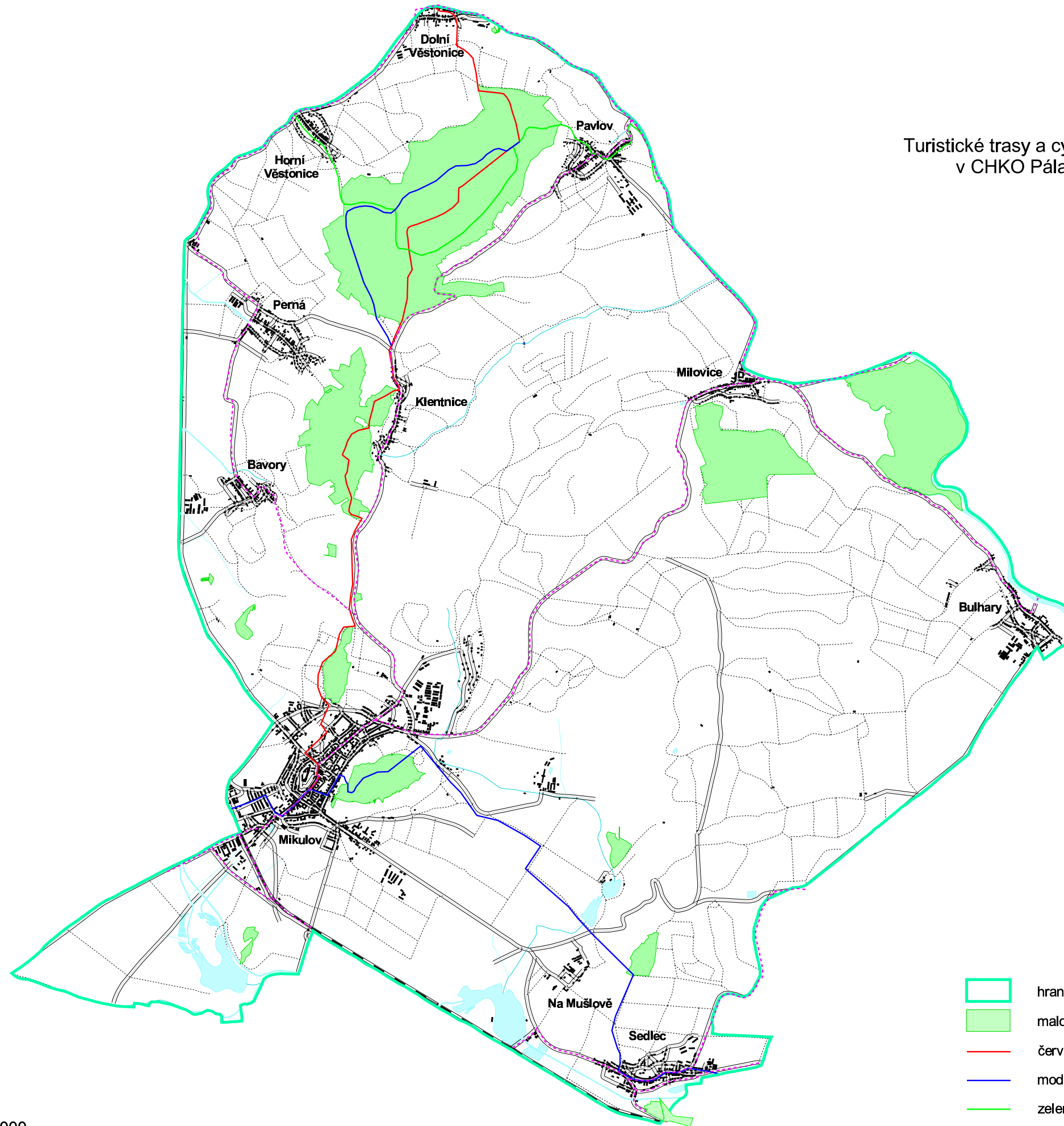
1 : 50 000

souřadnicový systém - JTSK
 Témařický obsah: © Správa ochrany přírody, Ministerstvo Životního prostředí
 Datový podklad: © 2001 MO ČR/HVJG
 Datový základ: © Správa ochrany přírody, Ministerstvo Životního prostředí
 Kartografické zpracování: © Správa CHKO Pálava, Mikulov, 2005

1 0.5 0 1 2 km

Turistické trasy a cyklotrasy v CHKO Pálava

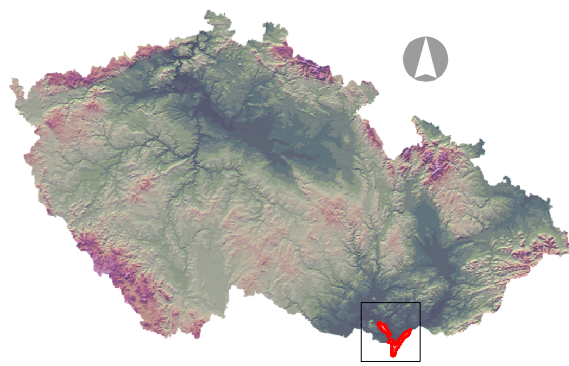
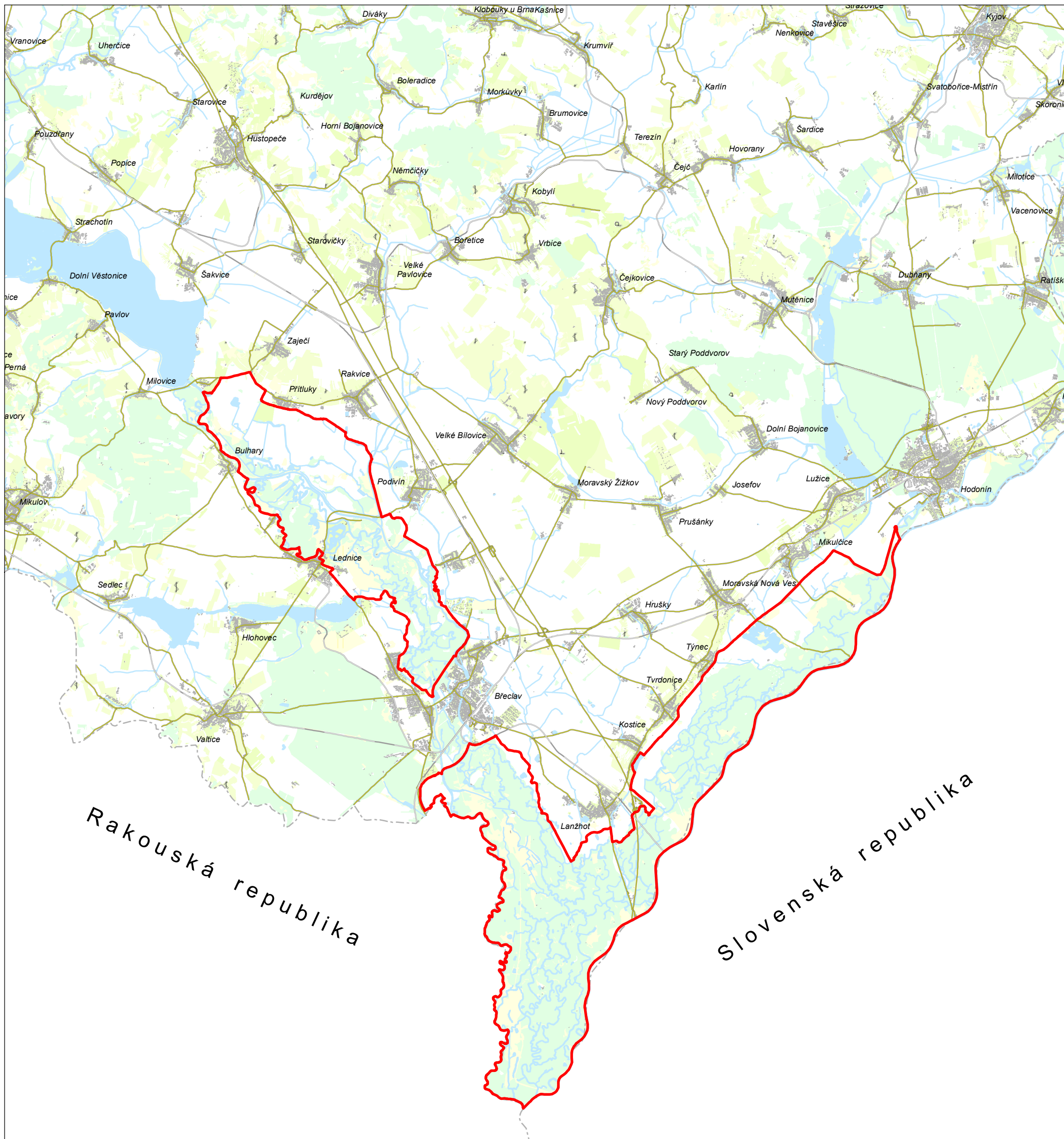
- hranice CHKO Pálava
- maloplošná zvláště chráněná území
- červená turistická značka
- modrá turistická značka
- zelená turistická značka
- cyklotrasa

1 : 50 000

souřadnicový systém - JTSK
Tematický obsah: © Správa CHKO Pálava, Správa ochrany přírody, MŽP
Datový podklad: © 2001 MO ČR/HÚV
Datový základ: © Správa ochrany přírody, Ministerstvo životního prostředí
Kartografické zpracování: © Správa CHKO Pálava, Mikulov, 2005

Chráněná krajinná oblast Soutok

hranice CHKO Soutok

0 2 500 5 000 10 000 15 000 m

1:150 000

Soubor mapových příloh plánu péče CHKO Soutok:
 Tématický obsah: © AOPK ČR, Správa CHKO Pálava, Mikulov,
 © 1997 ARCDATA PRAHA, s. r. o.
 © Lów & spol. s. r. o.
 © Geodezie On Line, s. r. o.
 Kartografické zpracování: © Správa CHKO Pálava, Mikulov, 2009
 Datový podklad: © ČÚZK, ZABAGED
 Datový sklad: © DS AOPK ČR

IMS: <http://geoportal.cenia.cz>
<http://mapmaker.nature.cz>
 WMS: <http://mapy.uhul.cz/ows/wms.php>
 SW: ArcGIS 9.2., Christine-GIS 2.1